

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

24 SEP. 2012

1191 234 Frb. ziua 4

Maria Marta

BIBLIOTECA CENTRALĂ
a „ASOCIAȚIUNII"
SIBIIU

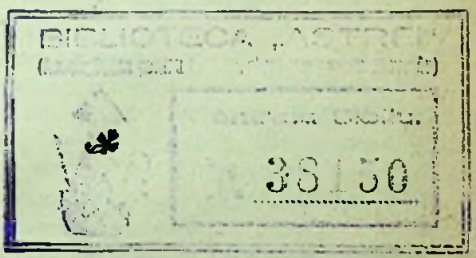
Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

P. Asandi

MARIA MARTA

ROMAN

1930
EDITURA «CUGETAREA»
BUCUREȘTI IV, Str. Mătăsari 23

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

1901

1964

1968

1984

1998.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

MARIA MARTA

I

. . . . . .

11 Iulie. Ultima zi de şedere. La noapte, pornim spre Verdea. Vom participa la ofensivă? Se svoneşte că da.

13 Iulie. Vegetăm înapoia frontului activ. Constituim rezerva corpului. Înaintarea liniilor noastre se face în goană. Inamicul, după ce a fost silit să părăsească Mărăştii, se retrage către graniţa dinspre Ţara Bârsei, pe Valea Şuşiţei.

Ce va fi făcând George?

18 Iulie. Schimbăm pe Sboina Neagră, trupe oltene. Se vorbeşte stăruitor despre o înaintare forţată prin Ţara Bârsei, către Braşov.

Moralul trupelor este excelent.

De dimineaţă, căzusem într'un fel de melancolie. Nu sunt superstiţios, ori fatalist, cum de altfel sunt cei mai mulţi pe front. Totuş, sunt neliniştit din pricina lui George. S'o fi ferind cum trebue de exantematicii lui? Aş fi preferat să studieze altceva, decât medicina. Este mai mare pericolul înapoia frontului!...

19 Iulie. Inamicul atacă. A simţit schimbarea trupelor. Ai noştri sunt în dispoziţii bune. Personal, stau prost în această privinţă.

20 Iulie. Sfântul Ilie. Zi relativ liniştită. Puţină ploae de proectile de tun şi vre-o oră de zăpadă, care a albit vârful muntelui (cota 1275). Ce-o fi făcând George? S'ar putea să mor şi mă învinuesc că nu i-am vorbit destul de deschis, despre tot ce ar fi trebuit să ştie.

21 Iulie. Dragă George. Nu ştiu dece sunt abătut. Regret că sunt nevoit să-ţi spun aşa ceva. Dacă voiu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1937

scăpa din războiu, am să suprim aceste rânduri, din jurnal. Vei înțelege că cele ce urmează nu-ți vor ajunge în mână, decât dacă...

Când am perdut pe maică-ta, scumpa noastră Ana, aveai trei ani. Ca o închinare memoriei aceleia care se jertfise pentru noi, m'am hotărît să nu-ți întunec în vre-un chip, dulcea aducere aminte, ce-ți întreţineam cu multă grije. De aceea nu m'am recăsătorit. Aceasta n'ai ştiut-o niciodată. Ai presupus? Cu atât mai bine. Ca o consecinţă firească, am demisionat din cadrele active ale armatei. Voiam să sfinţesc dorinţa scumpei noastre, ca locul naşterii voastre, Plopenii, să devină isvorul de inspiraţie al creşterii tale ideale. De aceea, până în clasa V-a de liceu, ţi-am fost profesor şi pedagog. In felul acesta, am avut marea satisfacţie a datoriei împlinite. Totuş, teama că împrejurări mai tari decât nestrămutata mea voinţă, mi-ar încurca socotelile, nu m'a părăsit nici acum. Iată dece, în faţa morţii, am rezerve de nemulţumire.

Ai moştenit dela Ana o parte din sfiiciune şi dela bunicul tău după mamă, slăbiciunea organelor vederii. Eram ca şi astăzi, îngrijorat de aceasta, şi ceeace îmi sporeşte nesiguranţa, este şi sentimentalismul tău feminin, prea pronunţat.

Iţi aminteşti de dragostea subită ce te-a cuprins la 16 ani, pentru o copilă cu 4 ani mai mică?

Mult timp n'ai mai putut învăţa. Privirea ta nesigură se perdea în gol, fiind, probabil, cu gândul la acea fetiţă, care plecase împreună cu tatăl ei, ofiţer de marină, în extremul orient, unde fusese trimis într'o misiune importantă.

După câtva timp, mi s'a părut că te-ai resemnat. Nu m'am înşelat? Iţi mărturisesc că am regretat sincer plecarea fetiţei, care îţi furase inima. Căci această despărţire a avut asupră-ţi o influenţă covârşitoare. Am observat ceva mai târziu, că te simţeai foarte stingherit în faţa femeilor. Acest fapt, riguros controlat de mine, mă îngrija şi ecoul îngrijorării de atunci îl simt şi acum.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cu toate că mai târziu, socotind că am putea vorbi şi despre altceva decât despre şcoală, la întrebarea mea, mi-ai răspuns: «Nimic din tot ce presupui, dragă tată. Sunt perfect sănătos şi normal. Nu-mi plac femeile, fiindcă mă provoacă. Doi amici ai mei s'au lăsat târîţi de ceeace li se părea o datorie firească şi a trebuit să fac cele mai mari sforţări, pentru a-i feri de urmările nefaste ale unei boale ce căpătaseră dela aceeaş femee; o doamnă, ce trecea de foarte onorabilă şi al cărei soţ, prietenul tău, era ocupat cu fortificarea în Carpaţi.

Nu-i greu, dragă tată. Un exerciţiu stăruitor al voinţii de a te domina în faţa a tot ce e material. Chiar tu mi-ai dat primul exemplu de tărie remarcabilă. De altfel, munca înlocueşte cealaltă cale de risipire a energiei şi omul rămâne normal. Nu merg până la absurd cu raţionalizarea abstinenţei, dar acum, când intrarea în războiu nu mai e decât o chestiune de zile, ţăria noastră trebue închinată ţintei supreme: Patria. Aş fi foarte fericit dacă aş şti că te încrezi în mine».

Cu toată nesiguranţa privirii tale, ţi-am cetit în ochii tăi frumoşi şi negri ca mura coaptă, sinceritate, sănătate morală.

Şi m'am mai liniştit.

31 Iulie. Inamicul presează la Mărăşeşti. Marele Stat Major a ordonat retragerea noastră pe o linie dincolo de Soveja. Ceeace vom executa la noapte.

12 August. Dela 1 August, avem lupte continui şi grele, cu perderi însemnate, de ambele părţi. Dela nişte prizonieri, am aflat că mâine, inamicul va da atacul deciziv, în sectorul meu. Imi promiţi că, sănătos la minte şi la trup, cum eşti, şi ajutat de însemnata avere ce-ţi las, dacă vei fi lipsit de sprijinul meu, vei şti să-ţi orânduesti viaţa aşa fel ca să împaci memoria părinţilor tăi? Imi promiţi?

13 August. Dela ora 7, înfrunt urgia vrăşmaşe. Ştii tu ce înseamnă şasesprezece mii de proectile de artilerie, pe un sector de batalion? Am perdut şi recâştigat de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

mai multe ori poziția. Câtă câinie e în luptă! Tremură pământul umed de sânge. Dar lasă asta...

Ascultă: îți amintești—cred—de învățătorul din Plopeni, care m'a ajutat cu multă dragoste să te învăț carte. Știi că, fără niciun interes, după școală, veneai la conacul moșiei și verifica munca ce depuneam învățându-te. Ei bine, acel erou al muncii liniștite din satul lui, a luat parte cu compania ce comanda, în toate atacurile și contra atacurile dela 1, până astăzi, ziua fatală, când un obuz inamic l-a decapitat. Roagă-te și tu pentru acest viteaz, care mi se pare că lasă'n urmă cinci copii.

Mă grăbesc. Inamicul și-a intensificat focul.

Te îmbrățișez, dragul meu copil, cu toată căldura ce-mi clocotește în inimă pentru tine.

Ce liniștit aș închide ochii dacă...

G.

Iată, dragă amice, sfârșitul singurului testament rămas dela bunul meu tată, și găsit în notările lui de pe front.

I-aș fi înțeles dorința, și fără să și-o exprime. Îi sfințesc îndestul memoria, ca să nu caut a mă confunda întocmai cu sufletul lui ales.

Cum știi și tu, exagera grija ce-mi purta.

Pe când scria sbuciumatele-i gânduri în jurnalul lui, noi împărțeam bucuria plăcerilor și micilor mizerii ale războiului, luptând cu exantematicul și cu ichterul prizonierilor din lagărul No. 5.

Când mi-a adus unul din soldații batalionului, bagajele și dureroasa știre a morții lui eroice, am plecat la Căiuț și, de acolo, pe front. Mi s'a spus că reușise să ocupe poziția inamică, dar îi muriseră doi ofițeri și îi căzuseră răniți, alți patru. In avântul ce-ți dă biruința, uiți toate celelalte preocupări și faci unele imprudențe, adeseaori nefolositoare.

In fața unor noui încercări inamice, de a-și recăpăta

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

poziția perdută, tata se așezase pe o mitralieră și trăgea cu o preciziune ucigătoare. Atunci, un proectil venit din stânga, îl luase pe dedesubt și o schije enormă îi deschisese toracele.

Sărmanul tata! Încă o lacrămă pentru el.

Îl îngropaseră în curtea bisericii din Gura Văii, alături de istoricul mormânt al lui Moș Ion Roată.

Pe lângă durerea sfâșietoare, cu care am plâns lângă locașul lui de veci, ca semn al dragostei mele nețărmurite, am închis cu ulucă durabilă curtea bisericii, și pe modesta cruce de stejar, ce-i făcuseră soldații, am scris: «Odihnește-te în pace, scumpă jertfă a familiei, pentru apărarea patriei. Fiul tău te-a iubit neîncetat și nu te va uita niciodată».

Când am revenit la nenorociții noștri bolnavi, tu plecaseși într'o misiune grea, la Cherson.

Îți perdusem urma.

Zilele acestea aflai că te-ai reîntors după ce ai făcut un lung ocol prin Franța și apoi, prin America.

Timpul a domolit tăria durerilor. El nu poate face însă, să se uite prietenia noastră, pe care mă sprijin și acum, caș atunci. Toate durerile își au leacul; prietenia se bizue pe nădejdea omului.

Scrisoarea aceasta, lungă ca o spovedanie de om care moare și prin care te leg sufletește de crâmpeiul vieții mele necunoscute ție, dar cel mai însemnat din tinerețea mea, ar putea deveni plictisitoare, dacă n'aș simți că mă iubești cu aceeaș tărie, caș altă dată.

Voi trece peste amănuntele păcii dureroase, încheiată din fericire, provizoriu, peste demobilizarea jignitoare a unei părți din armată, peste schimbarea situației în favoarea noastră și a aliaților. Nu mă voiu opri asupra ocupării întregii Peninsule Balcanice, de către ai noștri, nici asupra ocupărei Buda-Pestei, sau asupra celorlalte episoade, care ne-au răsplătit jertfele destul de mari și de dureroase.

Mi-am luat cu succes doctoratul și mă hotărâsem să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morr1901-1932

mă aşez pentru un timp mai îndelungat la moşie, care fusese ruinată de inamic, pentru a-mi linişti conştiinţa faţă de memoria tatii, punând din nou regulă în averea, destul de mare, ce-mi rămânea după expropriere.

Nu-mi desbrăcasem încă uniforma, când m'am dus să salut pentru despărţire, familia generalului meu, care îmi zise:

— Te felicit, voinicule, pentru priceperea şi desinteresarea cu care ţi-ai împlinit datoria. Dacă n'aş datora memoriei scumpului meu camarad, tatăl d-tale, o rece judecată a intereselor fiului, ţi-aş zice: eşti singurul care m'ar putea ajuta într'o grea însărcinare, dată de Marele Cartier. Haide, te scutesc, voinicule. Du-te de sfinţeşte locul atât de drag tatălui d-tale.

Felul în care mi-a adresat aceste vorbe, mi-a făcut mai mult impresia unei rugăminţi, unui apel fără nădejde de a-l putea duce la bun sfârşit pe altă cale. Şi m'a înduioşat.

Un soldat, brav prin inteligenţă şi cultură militară, iubitor până la slăbiciune al tatălui meu, nu putea fi lăsat în încurcătură. I-am zis:

— Domnule General, mai port încă uniforma şi în suflet, recunoştinţa ce vă datorez. Fără niciun ocol, vă rog, porunciţi!

I s'au umezit ochii. Fiica lui şi soţia, cari ştiau de ce e vorba, au încercat să protesteze, dar le-am luat înainte.

— La ordinul d-voastră, Domnule General!

— Ei, bine, voinicule, nu e vorba de o însărcinare, care să te pună din nou la corvoadă obositoare. O misiune în streinătate. Nu departe. La fiecare două săptămâni, vei putea veni în ţară. M'am gândit la d-ta, fiindcă ofiţerul medic ce va merge acolo, trebue să dispună şi de altceva decât de ceea ce aveţi toţi cu prisosinţă.

— Lămuriţi-mă, domnule General!

— De fonduri proprii, dragă. Solda şi misia n'ar fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

suficiente. Câteva luni. Şi, dacă te vei plictisi, fii fără grije. Te voiu înlocui la timp. Numai să mă ţii în curent cu eventualele neplăceri!...

— Nu vă supăraţi, dar nu înţeleg ce voiţi a-mi spune.

— De partea plăcută a vieţii, în noua d-tale garnizoană, nu-ţi cer să-mi raportezi!... Acesta e dreptul d-tale exclusiv. Haide, viteazule, nu roşi. Acolo, vei fi silit să ieşi din izolarea ce te caracterizează. Clima, mediul natural, vinul, frumuseţea femeilor, exotismul, moleşirea activităţii cerebrale, toate astea te vor schimba. Ai să vezi.

— Domnule General, mă faceţi prea nerăbdător. Lupt din greu cu dorinţa de a cunoaşte numele viitoarei mele garnizoane.

— Constantinopole!...

II

Iată-mă, amice dragă, în căldurile pregătirilor pentru drum.

Pe cine n'am întrebat, ca să fiu orientat cât mai bine asupra modului cum va trebui să mă comport pe malul Bosforului!

Tu ştii că, până la despărţirea noastră, nu trecusem peste graniţă. Ba mint. La vârsta de zece ani, tata m'a luat cu el la Viena. Comandase acolo, o fotografie pe porţelan a mamei şi vrusese să grăbească completarea monumentului ce proectase să-i aşeze pe mormânt şi pe care vrea să-l slujească la 7 ani, dela moarte, cu preoţi mulţi şi cu deosebită ceremonie.

Tata credea că nu e demn pentru un român să râvnească a vedea alte ţări, până ce nu cunoaşte seducătoarele frumuseţi ale patriei. Imi aduc aminte că odată mi-a spus:

— De ce să te îndrăgosteşti de locuri ce nu-ţi apar-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ţin, câtă vreme răpitoarele frumuseţi ale munţilor noştri, ori ale Dunării de jos, îţi sunt streine?

Două cufere cu bagaje şi o valiză.

Mă îmbarc pe un vas italian, la Galaţi, străbătând canalul până la Sulina şi marea până la Constanţa. Şi, de oarece vasul acesta avea opriri lungi la Constanţa şi Varna, voi continua drumul cu Durostor, un vas românesc, mic dar confortabil.

După sfatul generalului, m'am îmbrăcat civil. Era mai la îndemână.

La Constanţa, am ajuns pe la patru, după prânz. Durostor pleacă seara la 12. O raită prin frumosul nostru port maritim.

Urmele războiului se arată la tot pasul. Mamaia, Techirghiolul, nimic: ruini. Timide încercări de refacere. Minciuna modernă, jaful postbelic, bunul plac deghizat sub forma tinerei democraţii, adăpostite sub pulpana mantalei unui brav general.

Iată dece m'am urcat de cu vreme pe micul Durostor, într'o cabină plăcută.

Aş vrea să trec peste amănuntele drumului până la destinaţie. Dar, tocmai cele petrecute pe mica navă, în cele 16—17 ore de drum, constituesc începutul celei mai mari întâmplări din viaţa mea. M'am luptat din greu cu mine însumi şi m'am învins. Nu vreau să trec sub tăcere învăţătura ce se poate trage din necazurile mele şi nădăjduesc că, spovedindu-mă ţie, amice drag, drumul prin restul vieţii să-mi fie mai uşor.

La dejunul de-a doua zi, în faţa mea, ia loc un bătrân, care trebue să se fi bucurat de multă sănătate, cu toate că vârsta-i de aproape 70 ani nu mai putea fi un secret. Ras proaspăt, cu ochelari caşi ai mei, îmbrăcăminte mai mult decât corectă, eleganţă în mişcări. Vorbeşte perfect nemţeşte, franţuzeşte, italieneşte. Posedă turca şi rusa şi se pare că engleza îi e cea mai familiară.

Când se serveşte primul fel, îmi spune destul de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

curtenitor: poftă bună. Îi mulţumesc şi mă cred dator să mă prezint.

Faptul acesta, fără însemnătate în aparenţă, mi-a sigilat întreaga viaţă. Cum? Vei vedea.

Mă gândesc numai — deşi prea târziu — că ar fi fost mai bine poate, — sunt dornic să-ţi cunosc părerea — dacă, indispus cum eram de teama răului de mare, aş fi rămas în cabină.

Se spune că fatalitatea, făcându-şi apariţia în chip atât de insinuant, încât nu i te poţi sustrage, te prinde în jocul ei şi, când socoţi că ar fi timpul să te fereşti, e prea târziu. Apoi, curiozitatea de a şti totul până la capăt, dorinţa de a brava unele mici dureri, poate prevăzute, te împing pe îndelete, în drumul destinului, de care nu te mai poţi feri.

Bătrânul meu comesean se cheamă Singman şi are titlul de baron. Născut în Odesa, crescut în Constantinopole şi Manchester, familiarizat cu vechea politică a Angliei, mare întreprinzător în industrie şi comerţ, cu sucursale în centrele mari europene, mai mult tace decât vorbeşte. Stârneşte o discuţie, te provoacă şi apoi aşteaptă. Tace şi ascultă înteţindu-te din ochii lui cenuşii, ce încadrează cocoaşa unui nas semitic.

— Ţara d-voastră este bogată şi cu mare viitor economic.

— Vă cred, — îi spun — dar regret că n'aş putea prevedea cam care ar fi chipul în care d-voastră vedeţi realizându-se acest viitor.

— Aveţi bogăţii imense.

— Da! Agricultura şi bogăţiile subpământene.

— Petrolul! Ah!...

Şi baronul oftează ca un învins de nostalgia locurilor sacre!...

A mâncat ca un lup hămesit, tot ce i s'a servit. A băut vin de Cotnari, două sticle. Apoi prăjituri, cafele, îngheţată.

M'a invitat pe coverţă. Avea două chaise-longue-uri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pela trei şi ceva, se arătară cele dintâi umbre, cari însemnau apropierea intrării în Bosfor.

Nu numai că n'a mai scos o vorbă, dar de câteva ori şi-a mutat scaunul după umbră, fără să-l mai intereseze persoana mea. Visa cu ochii închişi, fără să doarmă. Din când în când, deschidea ochii şi mă privia; dar nu puteam pricepe dacă mă vede ori nu.

— Un vulpoi, mi-am zis. Un produs al amestecului sudului cu nordul şi altoit din belşug cu tot ce se poate strecura în fiinţa celui ce nu-şi poate da bine seama în care oraş a trăit mai mult şi pe care colţ al pământului, n'a călcat.

Viaţă fără altă ţintă hotărîtă, decât îmbogăţirea până peste puterile închipuirii. Morală, scrupule, nu ştiu, nu cred.

Pe mine mă încânta farmecul naturii şi retrăiam în minte impresiile avute cetind pe Pierre Loti, în ajunul plecării din ţară.

Bosforul, cu malurile-i înverzite bogat pe dreapta şi împestriţate de uriaşe clădiri lucitoare, ce de abia apar printre boschetele de chiparoşi, paltini şi scoruşi uriaşi, apare acum clar. O emoţie firească pune stăpânire pe fiinţa mea. Plăcută? Dureroasă? Nu ştiu. Istoria suferinţelor atâtor domnitori români, cu episodul cel mai proaspăt, al decapitării creştinului domn muntean, orgoliul satisfăcut de îndrăzneala primului voevod al principatelor unite, îngenunchiarea proaspătă a puterilor centrale, sub a căror influenţă fusese atrasă Turcia sultanilor, poveştile din copilărie, asupra tăinuitelor fericiri ale vieţii misterioase a cadânelor haremurilor Ţarigradului, toate acestea, sau poate numai unele din ele, exercitau asupra spiritului meu o influenţă covârşitoare.

Toată lumea de pe vapor se svârcolea nervoasă, în pregătirile debarcării. Un matelot zelos se împedecă de picioarele scaunului meu şi îmi atrase astfel atenţia că o mică şalupă cu motor ne-a ieşit în cale.

— Controlul sanitar, spuse liniştit baronul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Intrai în cabină, luai contact cu serviciul bagajelor şi am dispus debarcarea lor fără întârziere. Apoi, mă urcai pe coverta.

Baronul nu se mişcase.

— Nu vă grăbiţi! E timp. Imi spuse cu o linişte, care mă umilea.

Căpitanul vasului, un om foarte cumsecade, veni să-mi dea unele lămuri:

— Pe stânga, fortificaţiile. Enormele îngrămădiri de pământ, proaspăt betonate pe dedesubt, ţin de secole Cospoli în stăpânire turcească. Acolo e Moda, Tchubucli, Scutari. Pe dreapta, suburbiile oraşului, patria musulmanilor resemnaţi, care mai păstrează câte ceva din vechile tradiţii. Acesta e palatul «fiului tiranului». E vorba de fiul lui Abdul Hamid, pe care unchiul său, ultimul sultan, l-a închis încă decând junii turci au răsturnat regimul hamidian. Iată şi Dolma Bagce. Marmura cea mai scumpă.

La revedere, la revedere, domnule doctor!

— Plecaţi mai departe, domnule Căpitan?

— Alexandria!..

Şi comandantul se sui pe punte, în vederea acostării. Mai ales că pilotul portului venit cu pilotina sanitară, îi dădea zor.

Alături, baronul sta liniştit pe scaunul său, caşi cum ar mai fi avut de călătorit o noapte. Intoarse domol capul spre mine şi, când băgă de seamă că l-am văzut, îmi zise:

— Peste trei sferturi de oră, debarcăm. V'aţi pregătit? La ce hotel trageţi? La Tokatlian, da? Ne mai vedem? Mi-ar face mare plăcere.

Iţi mărturisesc că această despărţire m'a bucurat. Aveam bogat material informativ şi nu mă neliniştea intrarea într'un oraş necunoscut, cum se întâmplă de obiceiu.

Iată-ne lângă cheiu. Controlai ceasornicul şi mă încredinţai că baronul apreciase cum se cuvine, timpul necesar debarcării. Straşnic om.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mulţimea de ofiţeri şi soldaţi francezi, englezi, americani şi greci, îmi dădu măsura după care să judec cam care va fi aspectul oraşului. De prisos să-ţi spun că n'am zărit, cu toată dorinţa, nici o uniformă românească. Am aflat mai târziu, adică chiar a doua zi, că forţa noastră militară este reprezentată printr'un sublocotenent, al cărui soldat de ordonanţă fusese trimis în ţară, la familie, din pricina scumpetei vieţii.

Pe cheiu, mulţime de agenţi şi misiţi, care orânduesc debarcări, transporturi de persoane şi de bagaje, găzduiri, introducere în localuri, unde «se petrece minunat», cu contese şi prinţese refugiate din nenorocita Rusie, excursii, afaceri, etc.

De abia am scăpat de asaltul acesta supărător, angajându-mi două trăsuri, pentru «Hotel Comercial».

Ce să-ţi spun? M'au costat, transportul şi instalarea mea şi a bagajelor, cinci sute de lei. Iţi notez pentru curiozitatea ta, că lira turcească merge 50 lei. O cursă cu trăsura, trei lire; o cafea, un ceaiu, o baclava, se plătesc cu câte o jumătate de liră şi mai mult.

Mă gândesc să mă odihnesc, să mănânc în restaurantul hotelului şi să nu ies. A doua zi, mă voiu prezenta comandamentului Crucii roşii; după aceea, voiu face o vizită ataşatului nostru comercial şi voiu căuta să cunosc şi pe ofiţerul care reprezintă armata română.

III

Nu mă încumet să-ţi descriu frumuseţea primei seri petrecute pe malul Bosforului.

Din cea mai pronunţată înălţime a cartierului Pera, oraş europenizat, privesc prin fereastra camerei; toată panta până în cheu şi liniştita apă a strâmtorii, până în ţărmul asiatic. Mii şi mii de lumini de pe vase şi gondole, aprind Bosforul şi-l fac să pară ca din basme. După direcţia în care se mişcă mulţimea de lumini în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ţeleg încotro îşi îndrumează vâslaşii şi cârmacii vasele cu destinaţii ce scapă închipuirii mele. Aş vrea să fiu deodată în toate, să cuprind cu mintea tot ce trăeşte plutind pe apa liniştită din vale.

Sănătos cum mă ştii, mă hotărăsc să dorm. Dar încercarea e zadarnică. Trec din nou la fereastră. Disting muzici sgomotoase, larmă de beţie şi de petrecere, strigăte de birjari, cântece scoţiene, greceşti, bretone. Un amestec de viaţă frivolă, cu poezia naturii îngăduitoare.

Incerc din nou să adorm.

Imposibil. Mă simt tulburat!

Oboseala unui drum relativ scurt şi pe care n'am observat-o, să-mi fi sdruncinat pe nesimţite, spiritul, încât să am senzaţia neliniştitelor nopţi de veghe la căpătâiul muribunzilor noştri din războiu?

Se poate!

Am luptat bărbăteşte împotriva răului de mare, cu toate că bunul Căpitan mă asigurase că, dacă ar fi trebuit să sufer, nimic nu m'ar fi scăpat.

Atunci, ce-mi încordează nervii?

Să fie chipul de cucuvae al baronului? De ce? Un om foarte cumsecade, care, dacă a văzut că nu mă atrage convorbirea cu el în chestiunile care îl interesau, a redus raporturile noastre la cea mai simplă expresie a unei prietenii de bord?

Şi totuş, acest naufragiat al lumii a jucat, după cum vei vedea, în viaţa mea, un rol hotărîtor, fără să se fi gândit la aceasta. Nici el, nici eu!

Dela despărţirea noastră, pe Durostor, l-am zărit o singură dată, urcând într'o maşină lucsoasă, pantele cartierului Pera. M'a salutat călduros şi i-am răspuns la fel.

Dar dece persoana lui îmi apare în chip cu totul ciudat, în memorie, atunci când fac nu numai planuri de activitate viitoare, dar şi când gândul meu sboară fericit către fiinţele dragi, către tine, ori către zâna cea micuţă, sau chiar către memoria scumpului meu tată? De ce?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cum se împleteşte în viaţa mea intimă, fiinţa aceasta, de abia cunoscută?

Sunt bolnav? Mă pândeşte nebunia?

Nasul de pasăre răpitoare, ochii cenuşii, aproape albi, vocea liniştită pânăla enervare, a baronului, se interpun gândurilor mele dragi, rupându-le brutal în două.

Iată coşmarul cu care mă hotărăsc să-mi încerc norocul în somn, în camera cu No. 15 a hotelului Comercial.

Unde mi-e sănătatea de care şi bietul tata era încredinţat?

Trebue să fi trecut de miezul nopţii.

Sgomotul de afară pătrunde mai slab în dormitorul meu. Muzicile se aud mai limpede şi mai puţin barbar. O mandolină scoate, sub degetele cine ştie cărui marinar grec, sunete plângătoare. Ţipete dulci, dar monotone, de guguştuci adăpostiţi în vre-o colivie, sau în minaretele vreunor geamii din apropiere, pătrund prin fereastra deschisă, ca nişte gemete de fecioare nevoinice, închise în cine ştie ce harem stupid.

Am închis ferestrele, am stins lumina şi m'am trântit pe divanul de lângă peretele opus patului.

Treptat, liniştea se lasă binefăcătoare şi nădejdea somnului întrematór, îmi descordează nervii. Voiu dormi. Şi dece nu pe divan?

«Haide, voinicule, o încordare şi gata», mi-ar fi poruncit părinteşte generalul.

Drace! Mă gândesc la general, dar văd pe Singman, îmbrăcat în uniformă.

Un hohot de râs răsună în camera mea. Din întâmplare? Am voit?

Hei, băete, eşti bun de legat.

Se zice că, în ţările unde fatalitatea primează acţiunile omului, numai acolo întâmplările miraculoase sunt realităţi. Se poate. Tu ştii însă, că, pe mine, fire deschisă şi veselă, nu m'ar fi impresionat niciodată cu totul serios poveştile celor 1001 nopţi. Cu toate acestea, se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vede că aci, în mediul de viaţă misterioasă, ne schimbăm toţi, acomodându-ne.

Prin peretele de lângă divan, căptuşit cu un covor greu, aud suspinele bine stăpânite şi oftările unei femei, ce suferă; mă fac numai urechi şi nervi. Se pare că fiinţa mea vibrează ca un timpan sensibil.

Dar ce aud? Să fie cu putinţă?

O voce pe care am impresia că o cunosc şopteşte: «doamne, doamne!»

Vasăzică e o româncă?

Sar de pe divan şi sun. Ajutorul de noapte, al portarului, bate sfios în uşe şi intră.

— Domnul vrea o bucăţică bună?

Eram prea stăpânit de gândurile mele, ca să mai găsesc vreme de dojană.

— Ascultă, băete! Ai o liră; spune-mi cine ocupă camera din stânga!

— O doamnă.

— Cum se numeşte?

— N'aş putea să vă spun imediat. Însă, dacă stăruiţi, în câteva minute vă informez la telefon.

Intind servitorului o liră şi i mulţumesc din ochi. Apoi îi spun:

— Trebue să fie o româncă.

Când se apropie de uşe, îmi răspunde:

— N'ar fi singura. Constantinopole e plin de români. Negustori, agenţi, dezertori şi mai ales, femei.

Şi cu un zâmbet şiret, atenianul se furişe ca o umbră de stafie, prin uşa pe care n'am băgat de seamă dacă o deschisese ori nu.

Are dreptate servitorul. Un oraş cosmopolit ca acesta, oploşeşte fel de fel de lume şi nu faptul vecinătăţii unei romance trebue să mă neliniştească. N'o să mă fac Ciceronele svăpăiatelor cari, din motive pe care nu vreau să le cercetez, s'au avântat pe ţărmurile Cornului de Aur!

La telefon, fusei informat că în odaia de alături este instalată M-lle Marie B., franceză, iar nu română.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se poate! Ce nu se poate aci? Dece franţuzoaicei acesteia nu i-ar plăcea să-şi cânte durerile în limba fraţilor dela gurile Dunării!

Liniştit prin puterea voinţei, m'am culcat.

Am avut impresia că, la mari răstimpuri, aud prelungi oftări, în camera vecină. Ei şi? Să dorm. Am atâtea de făcut. Poate că mâine va trebui să-mi încep serviciul acolo, unde Crucea roşie engleză, căreia îi eram ataşat, îmi va hotărî.

Purtat pe valul gândurilor ce sburau lin către ţară, mi-am perdut judecata, şi am amorţit, ne mai ştiind de mine.

A doua zi, când primele raze ale soarelui, ce urcase peste coasta asiatică, străbăteau puternic prin perdele, o voce dulce îngâna o melodie orientală, misterioasă. Bărbat? Femee?

Am ascultat cu toată încordarea. N'am înţeles nimic. Presupun că era o rugăciune. Vreun cantor turc, arab sau persan îşi trimetea rugăciunea-i matinală lui Alah. Foarte bine. El se ruga pentru toţi. Mă gândeam la naufragiata dela 14. Ea nu putea auzi, căci, între altarul improvizat de tânguiosul credincios şi camera ei, era dormitorul meu, ale cărui uşi laterale erau bine căptuşite de câte un covor şi un dulap masiv.

N'am mai putut dormi.

Mi-am ascuţit urechile spre camera vecinei. Nimic. Am trecut pe divan şi, împins de curiozitate, am ridicat covorul. Iarăş nimic. Cântăreţul îşi deapănă nestingherit nazala-i melodie, ce urcă şi scoboară ca apa unei cataracte cu multe caturi. Când se opreà, oftà şi el prelung. Imi pare rău că întâmplarea nu-mi aşezase vecinii în două camere alăturate. Poate, cine ştie, tânguirile cascadice ale oficerului lui Alah, ar fi atins coardele destul prea strunite ale inimei francezei de alături şi le-ar fi făcut să scoată o melodie dulce, ca de heruvim inspirat de dumnezeu.

Dar, lasă lumea să-şi poarte povara propriilor ei gre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şeli. Altfel, n'ar putea învăţa cum se deosibeşte binele de rău.

Ridic perdeaua şi apa Bosforului se arată ca o nesfârşită oglindă, aprinsă de razele arzătoare ale soarelui, care se pare că vrea să topească în undele mării, mulţimea de caicuri ce se încrucişează neîncetat.

Departe, spre dreapta, pe ţărmul asiatic, un palat enorm îşi înalţă sclipitoarele-i turle, ce-şi pierd vârfurile în jocul oceanului undelor de căldură, ca într'o uriaşe îngrămădire de nouri aprinşi.

Aflai mai târziu că este casa poştei din Scutari.

Arborii de pe coaste înverzesc şi umbresc solul sărac, albicios.

Uruitul tramvaelor, camioanelor şi tutulor vehiculelor, strigătele birjarilor sau ale vânzătorilor de struguri şi banane, signalele agenţilor de circulaţie sau sbieretele cântate ale vreunui soldat scoţian, întârziat prin baruri, îmi dau să înţeleg că o nouă zi de muncă, trudă, plăceri ori dureri îşi începe firul întrerupt o clipă, peste noapte.

Mi-am întrerupt spovedania mai multe zile. Întâmplările din urmă mi-au concentrat gândul în ocupaţii atât de deosebite, că nu pot desluşi îndestul, ce face parte din misiunea mea şi ce s'a amestecat ca un mosafir nepoftit.

Misiunea engleză are sarcini numeroase.

O parte este preocupată de lichidarea prisoaselor armatelor de ocupaţie, care în curând vor porni către îndepărtata Scoţie. Se vinde tot echipamentul de rezervă.

Altă secţie studiază amănunţit şi serios, trimiterea unor misionari către fundurile sudice ale Asiei, pe malurile Gangelui, cu scopuri strict religioase. Ruşii le-au luat înainte.

In misiunea engleză, servesc şi călugări români dela Sf. Munte.

Secţia medicală, care nu prea are de lucru, tratează pe de o parte desfacerea depozitelor militare de medi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

camente, iar pe de alta, cumpărarea unor mari cantităţi de chinină, aspirină, feşi şi instrumente chirurgicale, aduse din occident şi destinate armatei lui Denikin, care a renunţat la acţiunea lui împotriva sovietelor.

Trupele active de ocupaţie au program precis: orânduirea unei bune stăpâniri a Constantinopolei. Dar se isbesc de ambiţia nepotolită a comandamentului Elen, care vrea cu orice preţ, să rămână singur stăpân pe situaţie, ceeace nu convine aliaţilor; căci încordarea dintre Turci şi Greci, ar putea aprinde din nou focul în Peninsulă.

Trupele se odihnesc ziua sau fac sporturi, iar noaptea, petrec. Oraşul e plin de baruri, tractiruri, bodegi. Ofiţerii scoţieni, în costumele lor tradiţionale, ce par mai mult greceşti, cu fustanele albe şi pantaloni scurţi, petrec până după miezul nopţii, în localuri cu muzică şi băuturi şi unde femei din înalta societate rusă, servesc pentru trei lire pe zi şi hrană.

M'am prezentat la secţia medicală şi am fost primit cu entuziasmul rece al Englejilor.

Am fost detaşat la un spital improvizat şi aşezat în Stambul, nu departe de Tezaur. Medicul şef al spitalului, Englez, un om fără vârstă, nu ştie decât limba patriei. Se arată foarte încântat că ne putem înţelege. Ceilalţi secondanţi sunt din toate statele aliate.

Peste o săptămână, vom avea de lucru.

Nici trupele de ocupaţie, nici autoritatea civilă turcă nu se gândiseră să oprească o seculară procesiune persană, a coloniei locale. Sărbătoarea Muharemului. Jalnică şi tragică pocăinţă, pentru nişte păcate imaginare. Se spune că un profet schismatic a fost pedepsit să moară de sete, ferecat în lanţuri, lângă un isvor bogat de apă răcoritoare. După moarte, poporul şi-a putut măsura vina şi urmaşii continuă barbara penitenţă.

In coloane bine orânduite, după vârstă şi felul pocăinţii, persanii, sub impulsul cântărilor religioase ale preoţilor şi la comandă, se mutilează îngrozitor. Unii se isbesc cu pumnul în pieptul desgolit în dreptul inimii,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pânăce pelea capătă coloarea pământului, iar cărnurile se desprind şi cad ca o coaje de copac îmbătrânit. Alţii se bat pe omoplaţii goi, cu smocuri grele — după vârstă — de lanţuri subţiri, până când limfa şi sângele curg din belşug, prefăcând spatele într'o rană hidoasă, iar pe penitent, în candidat la porţile raiului.

Procesiunea aceasta sălbatică, însoţită de preoţi şi oficializată de reprezentantul Persiei, printr'un discurs înflăcărător de recepţie, ţine trei zile.

Cred şi eu că vom avea de lucru.

In alte vremuri, serviciul sanitar nu se ocupa de aceşti sectari. Ar fi fost un atentat la libertatea religioasă. Astăzi, pacienţii, destul de hotăriţi la automutilare, vor primi totuş, ca o binefacere dumnezeiască şi ca o miluire a lui Alah, foloasele alifiilor şi prijniţelor noastre.

N'am avut prilej să-mi pun halatul de spital, sau să pansez pe supravieţuitorii Muharemului.

Inchipueşte-ţi cum faptele se înlănţuesc cu totul ciudat, pentru a mă împinge ca o forţă supremă, către alte treburi cu desăvârşire sau aproape cu desăvârşire streine de rostul meu, mânându-mă pe făgaşul parcă predestinat.

Cântările de dimineaţă, ale fanaticului din camera 16, m'au plictisit până la enervare şi am părăsit hotelul, în părerile de rău duşmănoase ale patronului.

Am ocupat apartamentul compus din camerele 131-132 ale Hotelului-restaurant M. Tokatlian-Pera. Mai comod, mai curat. Un lux discret, care îmi place. Un mic vestibul şi două camere alăturate, care comunică direct cu un alt apartament, printr'o uşe condamnată şi acoperită de un dulap greu. Nu mai am vedere la mare, dar nici nu-mi pare rău. Când urc în camerele mele, simt nevoia liniştei desăvârşite. Dau drumul perdelelor grele, de pluş verde şi, în semi întunerecul dormitorului — camera din fund — alerg cu mintea prin locurile copilăriei, prin

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Gura Văii, unde aprind o lumânărică la mormântul tatei şi peste tot, unde gândul îmi goneşte nestrunit.

De franceza, care părăsise hotelul comercial, cu mai multe zile înaintea mea, nu m'am mai ocupat.

Azi, de dimineaţă, când ieşiam, am zărit la uşa camerei 135, un colonel din intendenţa noastră. De abia mi-am stăpânit strigătul de bucurie, cu care era să-l salut. Eram gata să-l îmbrăţişez, dar mi-am dat seama că sunt în uniformă şi că nu se cuvine. Totuş, o mică prostie am săvârşit. Fără să-l salut, sau să mă prezint, i-am apucat amândouă mâinile şi, caşi cum l-aş fi cunoscut de cine ştie când, l-am întrebat emoţionat: ce mai faceţi, domnule colonel?

Bietul om şi-a dat seama de isvorul pornirii mele sincere şi m'a poftit în camera lui.

M'a informat că a sosit în ajun şi că va sta două-trei săptămâni. Are o importantă misiune.

Pe un fotoliu, în fund, o femee încă tânără, mă primeşte cu mirare vădită. La început, crezusem că domnul colonel şi-a şi rostit, pentru timpul şederii lui, o tovarăşe. Dar numaidecât am fost prezentat. Era soţia lui.

Cunoscând cât de scumpă era viaţa aci, am presupus că simpaticii mei compatrioţi trebue să fie oameni cu multă dare de mână. Căci, să trăiască amândoi cu 200 lei pe zi, cât este dispusă intendenţa să plătească, şi cu solda, nu numai că nu este cu putinţă, dar e chiar ridicol să încerce.

Aşteptau ceaiul.

— Fă-ne plăcerea să iei ceaiul cu noi.

— Mulţumesc, domnule colonel, l-am luat de dimineaţă. Obişnuesc să mă duc la o cofetărie din apropiere, care face nişte baclavale excelente. Şi nici plata nu e atât de exagerată.

— Nici aci nu mi se pare prea scump. Iată: camera, 10 lire; 10 la sută serviciul — bacşişul adică —, 11; a câte 50 lei, 550. Nu-i scump pentru o săptămână.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dar... domnule colonel, acesta este costul pentru 24 ore.

Ce mutră a făcut bietul om! Doamna a sărit ca împinsă de un resort, rostind: «Vai!» Dar un «vai», dragul meu, care părea că i-a sfâşiat inima. Mă mişcă desigur starea lor sufletească, dar, dece adică nu m'aş fi distrat puţin pe socoteala neştiinţei lor? Răutate? Se poate! Dar dacă mă înveseleşte!

Tocmai atunci, intrară doi chelneri aducând câte o tavă încărcată de ceainice, ceşti de porţelan stilizat în aur la fabricile din Sèvre, unt, ouă, franzeluţe închise hermetic în pungă de hârtie, două baclavale şi două pahare cu duzico.

Priviam la colonel şi la soţia lui, cu milă. Se uitau când la micul dejun, când la mine.

— Şi cât costă afacerea asta, doctore?

— Precis, nu ştiu. Altădată, am plătit la un loc cu alte consumaţii şi n'am reţinut.

Ştiam, de bună seamă, costul, însă ar fi fost nedelicat din parte-mi, să le spun înainte de a-şi fi potolit foamea.

Insfârşit, faptul a ieşit din domeniul tragicului şi a intrat în acela al comicului:

— Ceaiul are un miros greoi.

— Ouăle nu-s destul de proaspete.

— Dar baclavalele acestea? Le găseşti mai gustoase la plăncităriile din Bucureşti.

— Şi untul! Ah! Ce unt ni se trimitè dela moşie!...

— Dar dacă luam şi pe Niculae?

— Ordonanţa? Intreb.

— Da!

— Era de prisos.

Colonelul căzu pe gânduri. Doamna mă privia cu o duşmănie rău ascunsă. Caşi cum eram şi eu cauza viitoarelor neplăceri! Sau, parcă eram complicele scumpetii din Constantinopole!

Cu toate acestea, bucuria de a vedea Români, îmi era neţărmurită.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu-i nimic, domnule Colonel. Dacă îmi veţi permite, vă voiu îndruma aşa fel, încât să suportaţi viaţa cu plăcere. Sunt hoteluri tot atât de luxoase, dar mai ieftine. Vom lua masa într'un restaurant românesc, din Stambul, foarte curat şi plăcut. Apoi, vă voiu indica tramvaele, căci nu e practic să vă folosiţi de trăsuri sau automobile. Intre timp, vom vizita tot ce trebue văzut şi nu veţi regreta stând în Constantinopole o săptămână-două.

— Nu, nu, nu, doctore! S'a sfârşit. Cu prima cursă plecăm la Constanţa. E o inconştienţă criminală să mă trimită aci, fără nici un pic de informaţii. Mai mult, generalul meu, la plecare, m'a felicitat, caşi când ar fi fost vorba de o avansare, iar unii camarazi îmi demonstrau o nesuferită invidie. Să poftească oricare altul.

Ochii doamnei aruncau adevărate fulgere. Trebue să fi fost într'o grozavă stare de enervare. Se stăpânea însă cu bărbăţie. Strălucirea ochilor umeziţi de lacrămi, ce ameninţau să inunde, îmi arătă marea indignare a acestor oameni cumsecade.

Observai că, în obrazul stâng, tresară nestăpânit un muschiu, prea sensibil din cauza nervului ce-l întovărăşea. Incepuse să mă îngrijească sănătatea doamnei. Eram gata să schimb subiectul convorbirii, când începu:

— Şi cu câtă lipsă de scrupule, domnul N. te credea obligat să-i iei şi pe «scumpa Jana, măcar pentru câteva zile». Oh! oribil!...

— Dragă doctore, interveni colonelul, pe mine nu mă înspăimântă faptul material în sine, căci suntem oameni bogaţi, prin moştenire şi prin muncă. Dar mă indignează lipsa lor de informaţii şi tembelismul din capul serviciilor. In afară de asta, mi se pare că războiul tinde să prefacă lumea cu totul în rău. O adevărată rătăcire spre materialism, spre îmbogăţire rapidă şi fără alegerea mijloacelor, i-a prins pe toţi, ca într'un vârtej. La plecare, cineva, care se pare că până atunci ar fi dorit să nu plec eu în această misiune, dar pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care, după hotărîrea definitiv luată, l-a găsit o subită slăbiciune pentru mine, mi-a spus la gară, unde se ivise ca din întâmplare: «Fii atent. Ai ocazia să-ţi dublezi moşia. Lucrează inteligent.» Iţi mărturisesc, dragă căpitane, că mi-a năvălit sângele în obraji şi, dacă trenul nu se punea în mişcare, nu ştiu, zău, ce s'ar fi ales! Fiare, nu altceva!

— Dar mutra, adăogă doamna. Acea strâmbătură de geambaş, cu clipiri şirete! Oh, ochii aceia verzi, cu irisul ca de pisică! Şi cu câtă neruşinare ţi-a dat să înţelegi, sucindu-şi mustaţa sivă, aproape mucedă, că i s'ar cuveni şi lui o parte! Mă îngrozesc!

Domule Doctor, noi n'avem nevoe să ne sporim averea pe asemenea căi. Moşia şi casele, moştenite dela bătrâni, ni sunt îndestulătoare nouă şi celor doi copii. Soţul meu a suferit adeseori neplăceri, din pricina demnităţii cu care s'a ferit de tentaţiuni; dar, trebue să recunoaştem, aceasta l-a ridicat acolo unde a fost visul meu de fată şi de liică a unui vrednic gospodar şi fost toată viaţa adjudant al răposatului şi mult regretatului Rege Carol!

IV

Iţi mărturisesc, iubitul meu, că plăcerea ce mi-a făcut cunoaşterea acestei familii, a fost neînchipuit de mare.

El, om şi militar cu desăvârşire corect; ea o soţie iubitoare şi neîntrerupt preocupată de grija ca soţul să rămână aşa cum îl ştia şi-l dorea. O adevărată tovarăşe, care clădea alături de soţ, fericirea familiei.

Soţia colonelului nu plecase decât pentru a-l conduce până la Constanţa. Dar, bănuind că pe bărbatul ei îl pândesc din umbră unele pericole, se hotărîse să meargă mai departe şi să-l ajute a-şi duce la capăt bun, însărcinarea.

E adevărat că n'aveam de unde şti cam cum ar putea cineva cădea în greşeală, când este în cadrul acti-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

vității lui, dar, pe această femee mândră și geloasă de demnitatea soțului, am înțeles-o și am apreciat-o.

In după amiaza acestei zile, fusei tulburat pe neașteptate de bâzâitul telefonului.

— Domnul Căpitan Medic?

— Da, vă rog; cine-i acolo?

— Dragă doctore, m'am încurcat rău. Ca să plec în țară, trebue să vizez pașaportul. Această operațiune se face la un biurou, condus de Francezi, într'un local din Galata. Este atâta îngrămădire de lume și atâta stricteță, că mă văd amenințat să perd multe zile. Sunt unele persoane care așteaptă, făcând coadă pe două rânduri prin flanc, de patru zile. Un domn exasperat, care și-a părăsit locul cu gândul de a trece mai la capul coloanei, a fost apucat de un cavas negru și repezit cu atâta brutalitate, că era să fie aruncat în Bosfor. Te rog, fii drăguț și ajută-mă. Nu te superi, da?

Iată-ne în drum spre Galata. Eram bine cunoscut în cercurile militare, franceze mai ales, și nădăjduiam pe drept cuvânt, să fiu de folos real simpaticului compatriot și camarad.

Biurou vizei pașapoartelor era condus de un algerian. Aflai dela cavas, că un ordin superior oprea pe oricine, în orele de serviciu, să ia contact cu șefui biuroului. Mă mai informă că telefonul acestuia este suprimat pentru convorbirile necerute de el și că însuș el, cavasul, îmi făcuse o concesie să mă informeze, săvârșind o nelegiuită călcare a consemnului.

— Sunt admirabili, zise colonelul. Și întârzierea nu e o plată prea exagerată a lecției învățate.

Neputința de a-l servi pe colonel mă umilea. I-am zis:

— In niciun caz nu puteți pleca astăzi. «Impăratul Traian» pleacă mâine, la ora două. Imbarcăm pe doamna și bagajele, iar noi vom face viza. O, nu vă neliniștiți, totul se va pune în regulă, fiți sigur. Să telefonăm la hotel, iar noi vom merge la ataşatul nostru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

comercial. Dacă însă doriți a face unele preumblări, cu doamna, faceți-mi plăcerea să mă lăsați a mă ocupa singur de pașaport.

— Nu, asta nu! Aș fi neliniștit. Mergem împreună și, după aceea, vom vedea ce mai avem de făcut.

Am pornit amândoi către Stambul, unde era instalat atașatul.

Este interesantă o mică descriere a «palatului» acestuia.

O casă, relativ modestă, cu un singur rând, în fundul unei curți mari. Dela poartă, până la intrare, două rânduri de «floarea soarelui»; pe cele două laturi, ale grădinii, cuiburi de fasole, castraveți și dovlecei. Nici o floare!

La intrare, un individ de o înălțime uimitoare și îmbrăcat într'un costum ciudat: o haină strâmtă multicoloră, scurtă și la umeri cu două aripi de postav de altă coloare; pantaloni arnăuțești, niște botini solizi și cu vârfurile foarte ascuțite, ciorapi lucrați în Bitolia și brodați din lucrătură cu desene, care închipuesc ființe omenești.

— Suntem ofițeri români și vrem să vorbim cu domnul atașat.

— Nu esti!...

— Dar cine este aci?

— Domnili Ministră!...

— Apoi cu dânsul avem treabă.

— Poftești, domnili!...

Atașatul nostru la Constantinopole, o persoană în vârstă și aproape mărunt, chel și cu mustăți lungi să le dea pe după urechi, este de foarte proaspătă origine grecească și se ține rudă cu doi profesori din București, dintre cari unul are și folosește chiar, titlul de baron, cumpărat de către un bunic, dela austriaci.

Foarte încântat de venirea noastră și tot atât de surprins, nu știe ce să facă spre a ne fi pe plac

La un semn, uriașul portar, care se proțăpise în ușe, dispare și numaidecât revine cu o tavă încărcată cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rahat şi cafele. In timp ce cavasul ne îmbie prin semne, ştergându-şi cu o batistă cusută cu fluturi, sudoarea ce-i pricinueşte activitatea, domnul Ministru aduce dintr'o cameră vecină, două scaune.

— N'am personal!... O dactilografă. Secretarul e în concediu.

Poftiţi, vă rog. Luaţi loc. Ce încântat! Binevoiţi... Serviţi-vă! Staţi, vă rog! Aşa!... La ordinele domniilor voastre!

Cavasul stă în uşe, parcă ar fi înlemnit acolo. Pare uluit. La un semn exprimat printr'o şireată clipire a ochilor ministeriali, piere cu mişcări ferite, în paşi de felină bine dresată.

— Domnule Ministru, domnul colonel trebue să plece mâine şi ne aflăm în situaţia de a nu putea viza paşaportul, decât peste 2—3 zile.

— Ah, da!...

Înţelesei numaidecât că am călcat cu stângul. Ministrul nostru plecase privirea în jos şi începuse a desprinde cu artă, banderola unei cutii cu ţigări.

— Fumaţi?... Vă rog!

Şi ne întinde graţios, cutia plină cu nişte ţigări de foi de coloarea aurului.

— Mulţumesc, domnule Ministru, nici eu, nici medicul nu fumăm!

— Directorul general al R. M. S. Otoman e un bătrân foarte drăguţ şi cu educaţie occidentală. Şi-a făcut studiile în Anglia şi a servit statul Britanic, multă vreme, în Colonii. Imi trimite uneori nişte ţigări delicioase. Ca acestea!... Poftiţi, vă rog. Nu fumaţi!... Păcat! Sunt cu adevărat delicioase.

Şi mai are nişte tutun de pipă după care se prăpădesc Scoţienii.

E un om bogat şi palatul lui e orânduit să poată primi pe oricine, după cum este: oriental, îl duce într'un apartament, în care orice fiu al lui Alah se poate socoti în raiu. Parol!... Pentru lumea civilizată, occi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dentală, are un sfert din palat, organizat à la Paris. Nu glumesc!

Colonelul sta ca pe foc şi se ştergea într'una pe frunte şi pela ceafă. Trecea bietul om, prin enervarea ce-mi pricinuise şi mie la început, evasivitatea şi tembelismul oriental, în contrast cu nervozitatea focoasă a ocupanţilor.

Înţelesei că ataşatul nu-şi mântuise laudele, după felul cum îşi agita ţigarea ce-şi aprinsese. Se vede că fumul de tutun îi destupa isvoarele de inspiraţie strămoşească. Reîncepu:

— Soţia lui este o fostă prinţesă, care s'a lepădat de multă vreme, de tradiţie. Cu totul europenizată, cultă şi, pe deasupra, de o frumuseţe care ar dobori orice rezistenţă!...

Ochii grecului luciră de o lăcomie lubrică. Bănuii că bătrânul acesta îşi soarbe adesea cafeaua amărîtă cu multe ofuri libidinoase, în apartamentul oriental al Directorului R. M. S. otoman.

Dar, oricât de glumeţ putea fi ricoşul acesta, grija vizei paşaportului, despre care ataşatul nu mai aducea vorba, era mai presus.

— Şi ce v'a adus prin Stambulul nostru, domnule colonel?

— Apropos! Îmi închipuesc că d-voastră cunoaşteţi afacerea. Este probabil că chiar Excelenţa voastră să fi informat înaltul nostru guvern.

Şi colonelul, în fraze scurte, puse pe ataşat în cunoştinţă cu misiunea ce avea, neuitând a-i atrage atenţia asupra laturei băneşti, pentru a-l informa dece se grăbeşte să se înapoeze.

— Măcar dacă aş fi fost prevenit de scumpetea vieţii de aci, luam măsuri să nu cad în ridicol, sau aş fi refuzat primirea misiunii. Erau destui avizi să mă înlocuiască.

Observai că ataşatul fusese puternic atins de comunicările colonelului. Ochii îi străluciră de o bucurie rău ascunsă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se ridică şi, stăpânit, probabil, de mirajul unei afaceri, care, în capul lui, lua proporţiile unei întreprinderi cu mari isvoare de câştig, zise:

— Domnule colonel, încredinţaţi-mi paşaportul şi mâine, la ora 10, îl veţi avea în regulă la hotel. Chiar eu îl voiu aduce.

Pe drum, Colonelul îmi spuse:

— Ataşatul nostru e un vampir. Sunt sigur că afacerea va fi încheiată cu multe milioane în punga lui şi a liliecilor ce mişună prin colţurile întunecoase ale burselor tăinuite. Ai observat? Părea a nu avea cunoştinţă de planurile guvernului dela Bucureşti. Ce crezi că va face acum?

— Bănuesc că prima lui grije va fi să se scape de d-voastră, vizându-vă paşaportul. Apoi, va pune misiţi de care e plin oraşul, să dea de firul afacerii! Restul?...

— E în stare să nu doarmă până ce nu mă va vedea plecat. Cu atât mai bine! Mâine, voiu avea paşaportul, iar poimâne voiu fi la Constanţa. Cu atât mai bine!

— Şi, cu toate acestea, cred de datoria noastră să nu închidem de tot ochii.

— De sigur, desigur! Mi-am şi făcut un plan.

In timpul acesta, maşina se opri la intrarea hotelului.

— Nevastă-mea va fi încântată. Este, dragul meu, o femee dintr'o bucată. Ea nu înţelege viaţa, decât din linii drepte, ca să zic aşa. Crede că ţării îi datorăm totul, în adevăr, dar aceasta le incumbă tutulor. Să faci sacrificii, dar nu pentru a învârtui pungile misiţilor ce lucrează din întunerec, ca tâlharii. Dar, iat-o!

— Eh!?...

— Totul e în regulă, graţie amicului nostru.

— Eşti în adevăr un erou, Căpitane. Iţi mulţumesc.

Şi doamna îmi strânse prieteneşte mâna.

Iţi mărturisesc, dragul meu amic, că simţeam pentru această femee, mai mult ceva decât pentru soţia cama-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

radului superior şi a compatriotului, care făcea onoare ţării noastre.

Nu te gândi câtuş de puţin la un sentiment care, deşi nu m'ar fi desonorat, m'ar fi pus cu toate acestea, într'o situaţie de inferioritate faţă de colonel. Nu! Era admirabilă acestă femee, pentru devotamentul ei faţă de soţ, devotament susţinut printr'o limpede judecare a situaţiilor şi o îndrăzneaţă luare a hotărîrilor, toate raportate numai la interesele lui de militar şi cap al familiei.

De aceea te rog să nu-mi atribui vreun sentiment josnic.

Gândul meu sboară pribeag către fetiţa cea cu ochii albaştri, o ştii tu, pe care, dela vârsta de 16 ani, n'am încetat a o iubi şi despre care tata scrie ceva în jurnalul lui de front.

Cum de n'am întrebat pe nimeni cum o chema? Nici măcar numele tatălui său, mândrul ofiţer de marină, nu-l putusem afla. Oh! Timiditatea!... Vina cea mare a copilăriei! Pe cine era să întreb? Nu-ţi aminteşti cu câtă dragoste îţi vorbiam de «zâna cea micuţă»? Dar tu râdeai de mine şi mă socoteai neserios. Iată, dragul meu, că şi acum, ca întotdeauna, gândul meu este tot al ei. Incât, să nu-ţi treacă prin minte altceva! M'ai jignì.

— Acum, că suntem liniştiţi în privinţa paşaportului şi cu bagajele gata de drum, suntem la dispoziţia d-tale — îmi zise doamna — şi ne lăsăm cu toată plăcerea, să fim conduşi unde crezi că ar fi mai interesant.

— Sunt atâtea de văzut, că nu ştiu cum să le rânduesc, pentru cele 2—3 ore ce mai avem până diseară!

— La întâmplare! Orice şi oriunde. Să nu lipsească o preumblare pe Bosfor.

Eram gata să le supun un mic program, când, înaintea noastră, se ivi faţa proaspăt rasă a baronului Singman.

L-am salutat politicos, dar rece. Am înţeles din uită-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tura-i cercetătoare, că vrea ceva mai mult decât obişnuitul schimb de temeneli. Dar mă incomoda. Aceasta era evident.

In adevăr, se îndreptă spre noi. Nu avusei timp să-mi previn prietenii.

— Bună ziua, domnule Doctor! Bună ziua! Cum se face că nu ne-am văzut dela sosirea noastră aci?

Tac intenţionat şi-i fac o mutră fără nici o expresie.

— Am dorit adesea să vă interpelez asupra impresiei ce v'a făcut acest cosmopolit oraş, şi cum vă simţiţi cu sănătatea!

— Mulţumesc, bine, bine!

— Dar trebue să perdeţi multă şi preţioasă vreme, până să aflaţi ce anume poate fi plăcut şi demn de văzut. D-l ofiţer este compatriotul d-voastră?

— Da!

Şi de astă dată, caşi pe vapor, în altă împrejurare, mă simţii dator să fac prezentările.

— Incântat, foarte încântat! Incântat! domnule colonel! Omagiile mele, doamnă!

Şi îndopându-ne pe vrute, pe nevrute, cu încântarea şi omagiile sale, baronul îşi muta ochii dela unul la celalt, cu mobilitatea bilelor svârlite de un meşter aruncător de mingi şi tasuri, într'un circ oarecare.

Apoi, fără multă ceremonie, prinse pe colonel de mijloc şi, cu o putere aproape magnetică, mişcă grupul din loc, îndrumându-ne către bibliotecă.

— Tocmai plecam să vizităm unele aşezăminte mai de seamă, îi zisei eu ostentativ şi oprindu-mă pe loc.

Dar baronul dădu de câteva ori din cap, în semn că m'a auzit, şi începu:

— Domnule Colonel şi onorată doamnă, ţara domniilor voastre mi-e de două ori dragă. Frumuseţile ei naturale îmi amintesc locurile dragi ale naşterii mele şi pe care nu le voiu mai vedea niciodată; al doilea: vreau să fac pentru România Mare — şi apăsă demonstrativ pe ultimul cuvânt—un aranjament economic grandios.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Aştept dela Comandamentul Intendenţei d-voastre, cu care am luat contact cu ocazia trecerii prin Bucureşti, un delegat, cu care să studiez posibilitatea unor cumpărături de efecte militare, medicamente şi alte materiale.

Iată pentruce simt că restul bătrâneţelor mele se va lega puternic, de România Mare.

Voiaţi să vizitaţi frumuseţile Cospolei. Nu e rău. Dar n'aţi putea amâna aceasta pentru zilele următoare?

Punând această întrebare, englezul privind pe deasupra ochelarilor, apleca din cap când spre colonel, când spre doamna, ca şi cum ar fi voit să le spună: ascultaţi-mă pe mine; amânaţi pe altădată. Eu vreau să vă pun în faţa unor lucruri şi mai interesante.

— Domnule baron, doamna şi domnul Colonel pleacă neapărat mâine. Înţelegeţi acum dece n'am putea amâna preumblarea.

— Ce cursă avem după «Împăratul Traian»? Întrebă Colonelul.

— «Durostor» sau «România». In tot cazul, peste câteva minute vom cunoaşte precis itinerariul vaselor române, dinspre Pireu, către Constanţa.

— Pardon, domnule colonel! Dacă aţi hotărît să plecaţi mâine, n'aţi mai avea vreme şi de perdut. Imi cer scuze că v'am inportunat. Dacă însă n'aveţi un program irevocabil, mi-aş permite să vă rog ca diseară, la ora 9,30, să poftiţi câte trei la o audiţie muzicală. Un adevărat concert de întrecere. Cei mai celebri cântăreţi ai vechii Rusii, sunt concentraţi de mine în casa unui prieten şi coleg de studii. Nu veţi regreta. Vă asigur!

Acelaş joc al ochilor lui cenuşii, deabia văzuţi prin sticlele ochelarilor.

— Să nu vă preocupe nimic. In privinţa ţinutei, nici o restricţie. Haine de stradă. Prietenii mei sunt oameni moderni şi cu totul împotriva etichetei silite şi provocătoare. Când vă veţi termina programul, veţi lua o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

maşină şi, aşa cum veţi fi, vă veţi îndrepta către hotel, de unde vom pleca împreună.

Respectele mele! Respectele mele!

Şi după fiecare salut, baronul se închina puţin şi cu cochetăria unui bătrân general la pensie, ţinându-şi ochelarii în mână la înălţimea umărului drept, într'un fel cu totul personal.

Despărţindu-ne, colonelul îmi zise:

— Omul acesta îmi cam încurcă socotelile, dragă căpitane! Unde l-ai cunoscut?

— Pe vapor, când am venit aci. D'abia am schimbat câteva banalităţi. Acum însă, că misiunea d-voastre este direct legată de planurile acestui om, regret că împrejurările nu vă îngăduie să rămâneţi câtva timp aci.

— In câte ore aş putea avea răspuns la o cablogramă ce aş trimite la Bucureşti?

— Cablul submarin este stricat. Cel mai rapid mijloc de comunicaţie sigură, ar fi o scrisoare trimisă prin vasele care pleacă la Constanţa.

— Iată la ce mă gândesc. Aş da ordin Băncii M. B. să-mi trimită o mie de lire.

— Reflectezi să amâni plecarea, dragul meu? — întrebă doamna cu linişte.

— Mă gândesc numai.

— In acest caz, lucrul se simplifică, răspunsei eu. Am la sucursala de aci, a aceleiaşi bănci, un depozit însemnat şi, până la sosirea dispoziţiei dela Bucureşti, faceţi-mi plăcerea să vă înlesnesc suma de care aţi avea nevoe.

— Eşti drăguţ! Iţi mulţumesc!

Ne aflam pe ţărmul cornului de aur, la capul podului Sultana Valida. Am angajat o barcă şi am pornit, paralel cu coasta, către intrarea în strâmtori. Deabia trecusem de Dolma Bagcè, ale cărui nesfârşite scări de marmură albă, strălucitoare, erau scăldate de valurile Bosforului, puţin agitat, când un vânt dinspre sud începu să frământe apa. Barcagiul şi-a îndreptat spre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

noi privirea-i întrebătoare. Am înțeles situația. Un semn și acostarăm pe terasa unei berării.

Nici o mașină, nici o trăsură. Un tramvai, care tocmai trecea, ne readuse la punctul de plecare. Am trecut pe jos podul, am vizitat Sf. Sofia, mormintele sultanilor și Muzeul Ienicerilor.

Se înserase. Vântul ce începuse și care încă sufla cu tărie, ne aducea nouri de praf și de stropi. Mulțimea de bărci ieșite în largul Strâmtorii, se grăbiau spre țărm. Vapoarașe și remorchere cu coșurile lăsate se încrucișau într'una pe sub podul care leagă Stambulul cu Galata.

Ne-am suit în metropolitan și, în două minute, ne găseam în Pera. Am urcat puțin pe jos; în stânga, într'o vastă grădină de vară, un viorist executa cu multă artă «ciocârlia». Am înțeles. Ne-am îndreptat spre grădina «Le petit Champs». Un curios amestec de costume din patru continente, care se împestrițau plăcut. Pe o estradă înaltă, un taraf de lăutari țigani din toate țările, sub conducerea maestrului Buică din București, executa tot felul de arii internaționale, în aplauzele celor satisfăcuți. Totuș, «ciocârlia, brâulețul, bătuta și țigănească», executate de un țambalagiu meșter și ușor acompaniat, stârneau potop de aplauze aproape unanime.

Intr'o pauză, colonelul rupse tăcerea.

— N'am hotărât nimic, dar nu este exclus să amân plecarea cu 3—4 zile. Tu ce zici, Cezarino?

— N'aș avea nimic de zis asupra prelungirii șederii cu câteva zile. Dar socotesc că, dacă în adevăr baronul Singman a propus intendenței noastre, la București, afacerea pentru care ai fost trimis în misie — și nu mă îndoesc de aceasta —, relațiile tale cu acest om nu trebue să însemne nimic mai mult decât un nou motiv de a grăbi plecarea.

— S'ar putea, intervenii, ca baronul să nu fie un simplu misit, ci unul dintre numeroșii bancheri ai lumii, care împrumută de obiceiu statele nevoiașe. Și atunci, nu văd ce rău ar putea pricinui domnului Colonel o conferință cu el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Se poate! Totuş, instinctul meu de femee mă îndeamnă să ne punem în gardă. Mi-e antipatică figura lui, cu aer de pasăre răpitoare. Şi, pe deasupra, iată, v'o spun cu ruşine, în apropierea lui, mă simţeam atrasă ca de o forţă ocultă. Indată după despărţire, am avut pentru el un sentiment de desgust. In tot cazul, o prudentă şi bine judecată atitudine; iată ce cred neapărat trebuincios în raporturile cu acest om, născut în Rusia şi trăit pe toate continentele.

— Situaţia — zise colonelul — trebue cercetată cu totul pe altă cale. Individul mi-e nesuferit, dar aceasta nu mă interesează. Eu încă n'am desfăcut plicul cu instrucţiile ce mi s'au dat. Dacă acestea mă trimit la Singman, eu îl tratez în afară de impresiile cu totul personale, ce mi-a făcut. Chestiunea importantă este dacă renunţ sau nu la misiunea ce am. Odată hotărîrea luată, rup plicul şi încep treaba, indiferent dacă persoana sau instituţia cu care trebue să vorbesc, este antipatică sau simpatică. Nu?

Înţeleserăm că avea dreptate colonelul. Judecata lui rece era singura, care putea sta în picioare. Instinctul doamnei sau oroarea mea pentru baron, nu mai aveau nici o trecere.

— Dar, continuă Colonelul, deocamdată nimic nu ne împiedecă să-l schiţăm pe baron în carne şi'n suflet. Pe mine mă interesează foarte mult. La prima vedere, gândul mi-a fugit la o altă persoană. Ghici, căpitane, cine?

— Ataşatul!...

— Ah, da!

— Ei, bine, Ataşatul se poate să fi ştiut foarte bine de afacere. Dar, cu firea lui levantină, ne-a dejucat impresiile. Poate că chiar a aşteptat o împuternicire din partea intendenţei. Graba de a mă servi cu paşaportul, deşi, înainte de a cunoaşte rostul misiei mele, era gata să mă refuze, este suspectă. Voiu vedea chiar mâine de dimineaţă. E cu neputinţă să nu vină cu paşaportul, pentru a mă «expedia la urmă».

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dar dacă, întâmplător, nu-l mai vedeţi?

— Voiu amâna plecarea şi mă voiu duce să-i mulţumesc. Nu-mi va scăpa vulpoiul. E ora 9. Să mergem. Ne aşteaptă baronul.

In adevăr, în vasta intrare a hotelului, Singman îşi afundase trupul într'un fotoliu şi se distra tocmindu-se cu un individ suspect, care îi oferea nişte briliante. Nu ne-a observat şi am urcat în hotel, pentru unele mici preparative.

Scoborînd, l-am găsit neliniştit. Cu ceasornicul în mână, privia nerăbdător către intrare. Ne aştepta.

Colonelul şopti:

— Il interesează mult sosirea noastră.

Şi apoi:

— Bună seara, domnule baron.

— Eh!... Ah!... Iată-vă, însfârşit. M'am temut că nu veţi veni!

— Şi aţi îi regretat atât de mult? — zise colonelul râzând.

— De sigur! Mă gândeam să nu faceţi vreo imprudenţă pe acest vânt. Înţelegeţi, domnule colonel, valurile Bosforului nu iartă uneori.

— A 'ntors-o bine, şopti Colonelul.

— Îi sunteţi foarte preţios, după cât se vede.

— Binevoiţi, domnilor! Poftiţi, doamnă.

O limuzină luxoasă şi încăpătoare, aştepta în faţa hotelului. Eu am stat în faţă, colonelul şi doamna cu baronul, în fund.

O tăcere suspectă ne stăpânea pe toţi. Nu ne înţelesesem dinainte; se părea însă că suntem de acord să-i lăsăm bătrânului iniţiativa subiectului. Simţeam însă că şi el aştepta să începem noi. Se vede că şi-a pierdut răbdarea:

— O să fie bine! Doamna, pe lângă plăcerea generală, va avea şi pe aceea să cunoască un interior orânduit cu adevărată artă, de către Lemaan, stăpâna casei,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o femee superioară şi destul de apropiată occidentului celui mai rafinat. Şi, pe deasupra, o bogată şi minunată garderobă turcească, plină de surprize şi curiozităţi. Da, da!...

— Mă iertaţi, domnule baron, dar cine este amicul în a cărui casă ne introduceţi, întrebă doamna?

— Un foarte vechiu şi bun prieten, cu care mi-am făcut studiile la Manchester şi Londra. Directorul general al R. M. S. otoman.

— Drace!... scăpai eu, surprins de această bizară noutate.

Şi, în tăcerea care se aşternu ca un nour gros şi opac în cupeul care scobora către Galata, începui să analizez situaţia. Vasăzică baronul era bun prieten cu directorul R. M. S. Dar ataşatul nostru? Nu era şi el prieten cu baronul? Şi s'ar putea să lipsească astă seară? Desigur, nu. In acest caz, deslegarea chestiunii care ne frământa atât de mult, se va face chiar astăseară? Foarte probabil.

Voiam să-i vorbesc Colonelului şi să-i comunic gândul meu. Dar, mă temeam ca nu cumva acest diavol bătrân să priceapă câte ceva din limba română.

La urma urmelor, dece ar fi gândit colonelul altfel? M'am stăpânit. Mai ales, că i-am prins un zâmbet, care îmi spunea tocmai ceeace vroiam să ştiu.

Intrând în Stambul şi trecând prin întretăerea mai multor străzi, şoferul micşoră iuţeala. Un lătrat piţigăiat, de câine slăbănogit, ne ajunse până la urechi.

Doamna zise râzând:

— Latră o vulpe!...

Eu îndrăznii:

— De unde ştiţi că nu e un vulpoi?

— Are dreptate căpitanul, completă colonelul.

Baronului, care privia pe rând, aşteptând parcă o lămurire, îi explicarăm că ne prinde mirarea că, în Stambul, se mai găsesc câini.

Maşina opri în faţa unor porţi uriaşe, de stejar ne-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

grit şi ros de vremuri, cari nu ne îngăduiau să descoperim ce se ascunde dincolo de ele. Ele cedară cu uşurinţă la atingerea de către baron, a unui punct dintr'un stâlp al porţii. Dar numaidecât, doi cavaşi, negri şi voinici, făcură front. Un sunet gutural al lui Singman, aproape că îi trânti la pământ. Cavaşii îşi îndoiră mult coloana vertebrală arcuită ca o secere. Se părea că au înlemnit în această poziţie. Mergând în urma baronului, care călca sprinten, întorsei de câteva ori capul să mai văd pe cei doi cerberi, slugarnici până la umilinţă.

Mergeam printre două rânduri de smochini, ale căror fructe îmbălsămau plăcut aerul serii. In faţa noastră, o lumină liliachie slabă ne arată apropierea unui obstacol. In adevăr, sosisem.

In aşteptarea deschiderii uşilor lor, puternic zăbrelit pe dinafară cu groase bare de fer, făcui o întoarcere împrejur şi cercetai întunericul. Firave luminiţe nemişcate, de variate colori, aşezate două câte două, nelinişteau întunericul şi păreau a fi aprinşi ochi de paznici credincioşi. Pe pietrişul aleelor, ce bănuiam că se desprind către dreapta şi către stânga, paşi cadenţaţi măsurau liniştea şi devotamentul, cu care niscaiva eunuci, înarmaţi până în dinţi, îşi plăteau existenţa, în apropierea stăpânului.

– Toată lumea e adunată, ne informă baronul. Inadins am ales pentru d-voastră această oră: ca să fim aşteptaţi. Pe musulmani, neexactitatea nu-i supără şi li se pare firească. Alah îndreptăţeşte şi iartă orice, când e vorba de personalităţi distinse şi pe care le socotesc sacre.

Deodată, două uşi mari se deschisese dându-se de perete. O lumină orbitoare ne potopi vederea. Prin portierele intrării, se putea uşor bănui imensitatea hallului din faţă, cu toate că nenumăratele cristaluri, de mărimi considerabile, ar fi putut înşela cea mai exercitată vedere.

Mulţimea de candelabre de diferite mărimi, reflectate la infinit în oglinzi, umpleau spaţiul până la aproape.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

doi metri de parchet, revărsând valuri de lumină vie. In pereți, firizi de înălțimea unui om și în formă semiogivală, erau astupate cu perdeluțe lungi de covoare persane fine, sprijinite pe taburete de mahon încrustat cu nenumărate bucăți de sidef alb și violet. Iar în fundul acestor firizi, becuri învelite în hârtie de mătase liliachie, îți dădeau impresia intrărilor în niște hrube a căror adâncime nu se putea bănui.

Incepusem să cercetez cu luare aminte toată rânduiala aceasta, când un adevărat stol de eunuci de dimensiuni preistorice, adevărate mase informe de carne albă sau neagră, puse în mișcare ca de un resort ascuns, năvăli prin toate intrările încă nedescoperite de noi și se îndreptă către o poartă acoperită de două covoare, care reprezentau în alesături măestrite, cele două mari moschei din Stambul, ale Profetului.

Evenimentul acesta nu mă impresionă deloc, fiindcă prejudecasem putința oricărei surprize aci, în viața misterioasă a unor oameni, care dispun de averi nemăsurate și care-și pot îngădui orice.

De aceea cercetai liniștit mai departe, o firidă cu fațada de vreo patru metri și tot atât de adâncă. Dispărusem în acest colțișor și rămăsesem aiurit de luxul ce te izbia la prima vedere, când vocea, liniștită de până aci a baronului, străbătu sfredelitor până la mine și putui desluși:

— Veniți, pentru numele lui Dumnezeu, unde v'ați ascuns?

Eșii cu păreri de rău din cuibul acela rânduit parcă înadins să te trezească la o viață de iubire curată și rămăsei înmărmurit, când văzui pe baron învârtindu-se în toate părțile și cercetând cu ochii-i scoși din orbite, colțurile unde presupunea că aș putea fi. Era tragicomic. Bălăbănea mâinile isbindu-le de șolduri, sau se lăsa pe picioare, parcă repeta unele mișcări din gimnastica suedeză, întrebând nerăbdător: «unde este, unde este?»

Dece căzuse în această stare de adevărată nevropatie?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Înebunise așa, dintr'odată? Îl apucaseră niscaiva crampe? Executa un număr care intra în programul serii?

Începusem să râd când mă văzu.

— Doctore, unde sunteți? Ajutor! Moare directorul. Vă implor, ajutor!...

Tocmai atunci, apărură colonelul și doamna, care, ca și mine, se pierduseră într'un labirint lateral și acum se apropiau înspăimântați de strigătele disperate ale baronului.

Avusei vreme să mă gândesc la nimicnicia vieții. Omul acesta, cu o nemăsurată putere de a voi și de a-și acoperi frământările dinăuntru; această minte, care pune la cale și organizează o întreprindere de speculă, cheltuind cel puțin tot atâta fluid, cât și un general, care studiază și pregătește o bătălie decisivă, iată-l în fața morții, sau numai a unui pericol, mic cât un vierme și mai comic decât un clown de rasă.

— Așteptați-mă, vă rog, mă adresai prietenilor mei! La dispoziția d-voastră, domnule baron! Dar ce s'a întâmplat?

— Nimic precis! Directorul este paralitic și bolnav de cord. Iar eunucii nu se adună, cum au făcut acuma, năvălind spre apartamentul stăpânului, decât în caz de mare pericol și numai chemați de cineva cu trecere în casă. Dar, iată, am ajuns. Intrați, vă rog!

In adevăr, găsirăm pe bătrân întins pe un divan, într'o cameră care nu părea a fi dormitor. De jur-împrejur, o armată de eunuci împietriți și ale căror guși de grăsime tremurau ca la o singură comandă.

— Efendi Hekim, șuieră baronul, prezentându-mă cu mult exces de politețe, celor de față.

Făcui un semn și grămada aceea de grăsime buhavă se mișcă dispărând fără sgomot, ca prin farmec.

Imi calculai mișcările.

In fața bolnavului, ședea ca împietrită o femee frumoasă. Mă făcui că n'o văd; nici pe ea, nici pe o tânără, care sta la câțiva pași înapoi.

Luai pulsul bolnavului. Foarte neregulat. O sudoare

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rece îi îmbrobonase fruntea. După un examen amănunțit și scrupulos, informai pe baron:

— Pericolul a trecut. Îi trebuie liniște. Am nevoie de o mașină, să aduc din oraș un medicament, care trebuie preparat la farmacie.

— Dar avem aci o adevărată farmacie, dragă doctore, îmi răspunse baronul, care se mișcă dându-mi a înțelege să-l urmez.

Preparând injecția, explicai baronului că sincopa directorului nu era prima și nici cea din urmă; că din cauza acestei boale, ar putea înceta din viață, fără a mai avea vreme să prevină pe ai casei.

La câteva minute după înțepătură, bătrânul deschise și închise ochii de mai multe ori. Încerca să-și recapete luciditatea.

— Mulțumesc, mulțumesc!...

Șopti în cele din urmă, zâmbind.

Îi recomandai liniște; dar el vorbi arătând cu degetul către baron:

— Nu alarmați lumea!... Eu sunt puțin indispus!... Să mă ierte!...

Trebuia să-mi informez prietenii și să le comunic că, până la sosirea medicului casei, sunt dator să rămân lângă bolnav. În vestibul, fusei prezentat Lemaanei, care îmi mulțumi cu lacrămi în ochi.

Nu știu cum s'a desfășurat serata.

Toată noaptea am veghiat la căpătâiul pacientului. De câteva ori, soția lui a venit să se intereseze de mersul boalei, stăruind s'o las și pe ea să vegheze, spre a mă odihni.

A doua zi, când mă dusei la hotel, colonelul mă informă că a hotărît irevocabil plecarea. Misiunea lui se ratase. Intr'o convorbire cu baronul și cu ataşatul, i se șoptise de un comision fabulos, de un credit neserios și de un curs improbabil.

— Voi raporta cazul în toată goliciunea lui și voi opina pentru respingerea ofertei, ca neserioasă. Totuș,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

până la completa clarificare a situaţiei, voi cere să ţi se trimită d-tale împuternicirea de a păstra contactul cu baronul, el fiind, în adevăr, persoana cu care trebuia să tratez, conform instrucţiunilor pe cari le-am studiat astăzi.

Fii atent. O adevărată minunăţie de susţinere a punctului lor de vedere, care te-ar putea cel puţin încurca în firele laţului ce ne-au întins. Arată-te optimist, dar fii evasiv. Ei înţeleg prin grăbirea afacerii, încheerea târgului în câteva zile. De altfel, n'ai nevoe să le confirmi delegaţia, decât după ce vei găsi cu cale să le înlesneşti un referat favorabil, cu privire la calitatea, buna conservare şi utilitatea articolelor oferite.

Ataşatul pare mai dornic decât însuş baronul pentru încheerea afacerii.

Nu ne-am înşelat deloc în aprecierile noastre.

Mi-am condus prietenii pe vapor şi n'am plecat la ţărm până ce «Impăratul Traian» n'a ridicat ancora.

— Vă voi scrie!...

— Iţi vom scrie!...

V

Iată-mă, scumpe amice, prietenul casei directorului. El e un om surprinzător de inteligent şi cu foarte mult bun simţ. Dar, numai o licurice de viaţă, purtată de un eunuc negru, pe un cărucior elegant. Păcat!... Facultăţile lui intelectuale par a fi suferit prea puţin din pricina ruinei fizice. Are despre cei cari îl socotesc prieten, o idee puţin măgulitoare şi totdeauna, un sentiment de compătimire.

Cu câtă mulţumire trebue să fi primit colonelul informaţiile mele despre ataşat şi despre baron.

— Vedeţi, onorate domnule doctor, nu e greu să întrezăriţi dedesubturile aşa zisului devotament al celor ce fac parte din societatea noastră, îmi spuse el într'o zi. Toţi roesc împrejurul meu, fiecare cu un scop bine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

hotărît. Baronul mi-e vechi prieten, în adevăr; dar pe urma sentimentelor mele, a tras numai foloase. Afacerea din urmă, în care a amestecat, sub forma unui consorţiu, capitalurile marilor bancheri englezi, i-ar putea fi fatală.

Cu sentimente cu adevărat sincere pentru vechiul regim ţarist, sub care şi-a adunat o avere imensă, prin speculaţiuni puse la cale şi susţinute cu ajutorul a tot puternicilor de pe vremuri, a imaginat campania lui Denikin. Apoi l-a finanţat în speranţa restaurării, măcar în parte, a acelui regim. Joc de o singură carte. Nu? Acum nu ştie cum să lichideze enormele depozite, ce a îngrămădit la Stambul, adevărata bază a operaţiilor lui Denikin. Incercarea nenorocită a generalului rus, l-a adus la marginea ruinii. De aceea, cutreeră nouile state europene, încercând să prindă măcar în parte capitalul investit. Nu zic că statele cumpărătoare ar face o rea achiziţie, dar depozitele lui au caracterul necesităţilor de războiu, iar tinerele state au nevoe de altceva, pentru refacere şi consolidare. Veţi găsi în nenumăratele lui depozite de pe ţărmul asiatic, alături de zecimi de vagoane de medicamente, pansamente şi instrumente chirurgicale, alte zecimi de vagoane de curele, talpă, bocanci şi pânză, aduse dela distanţe mari, pe câtă vreme aceste articole pot fi găsite la surse mai apropiate, cu preţuri şi în condiţiuni cu mult mai convenabile.

Il plâng, sărmanul, căci, pentru a ieşi din încurcătură, se dedă la mijloace puţin onorabile.

L-am asigurat totuş, că, dacă armatele de ocupaţie, Grecii mai ales, nu i le rechiziţionează, viitorul nostru regim, în care am o încredere oarbă, şi care constitue pentru mine aproape singurul motiv să mai doresc a trăi, i le va putea cumpăra, scăpându-l de ruină.

Bătrânul tăcu şi îşi petrecu degetele lungi şi subţiri, de câteva ori, prin mătăsoasa-i barbă, albă ca zăpada. Apoi, întoarse domol capu-i de patriarh spre mine şi, zâmbind ca un copil, continuă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ca vârf al nenorocirilor lui financiare, nefiind niciodată căsătorit, a îmbătrânit cu o mentalitate de flăcău, care se înşeală stăruitor cu ecoul şters al unui erotism perimat. Face curte oricărei femei frumoase şi sunt încredinţat că, dacă aş muri, n'ar şovăi să ceară mâna Lemaanei! Nu glumesc!

Rămăsei încremenit, auzind această spovedanie originală. Credeam, în adevăr, că baronul Singman este curtezanul soţiei directorului, dar că acesta nu ştie mai nimic sau poate nici nu bănueşte măcar. Dar claritatea timbrului vocii şi liniştea batjocoritoare cu care îmi făcea aceste destăinuiri, mă umplură de un sentiment de triumf faţă de baron şi de rezerve în favoarea directorului.

— Distracţia noastră obişnuită, a mea şi a Lemaanei, este neobosita curte a baronului. Nu cred, după cum n'am crezut niciodată, că o femee plină de viaţă, n'ar putea fi atrasă de atenţiile meşteşugite ale unui bărbat, putând deveni chiar adulteră! Dar, cari sunt, vă rog, însuşirile masculine ale baronului?

Soţia mea n'a fost niciodată bănuită sau suspectată. Nici lipsită de legături cu lumea. Mi-am zis de mult: o femee normală, decât s'o încătuşezi şi s'o încarcerezi, pentru a o păstra prin suspiciune şi idioată supraveghere, întinde-i o cursă cu mult mai sigură: libertate totală şi anturaj continuu şi variat.

— Cum? îl întrerupsei; libertate, contact?

— Desigur, ilustre doctore! Libertatea, adevărata libertate sădeşte pe nesimţite în sufletul femeii, un sentiment de demnitate, la care, dintr'un orgoliu uşor de înţeles, nu abdică mai niciodată.

— Dar contactul? Eu credeam că apropierea de bărbaţi înlesneşte ispita, căreia nu i se pot sustrage prea multe femei.

— Imi place să cred că vă înşelaţi. Contactul public şi chiar mai restrâns, cu bărbaţii, prin legături de afaceri, opere caritabile, întreprinderi culturale, sădeşte în femee, în femeea normală, nu uita, conştiinţa perso-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nalităţii sale, la care, sub înrâurirea vanităţii, atât de proprie sexului femeesc, de asemenea ţine morţiş ca la un patrimoniu sfânt. Insă, dacă excesele de alimentaţie nu sunt combătute la timp, printr'o risipă spirituală metodică, spre a păstra echilibrul normal dintre forţele care constituesc omul, iar femeea ar putea fi ameninţată, soţul va avea toată grija să supravegheze cât mai inteligent contactul şi să-l varieze. Astfel sporeşti elementele morale sau, mai bine zis, de conservaţiune, prin suprimarea căilor de posibilă cădere.

— Înţeleg raţionamentul; însă, dacă d-voastră n'aţi avut, în adevăr, vreodată intuiţia unui sentiment de gelozie, ivit dintr'o firească grije de a nu fi lovit în ceeace numim demnitate, nu-l admiteţi la alţii? Şi încă la foarte mulţi?

— Il înţeleg, dar nu-l admit. Şi îl înţeleg la oamenii cu o judecată mediocră, sau la aceia care n'au avut prilejul să separe cu tot discernământul, clasând cum se cuvine, elementele de morală consacrată.

O logică sănătoasă administrează acţiunile omului, ca un aparat perfecţionat şi bine pus la punct.

Ori admiţi punctul de vedere enunţat de mine şi ai multe şanse să-ţi fereşti femeea de căderi cu totul ireparabile, ori te laşi stăpânit de sentimentul geloziei, urmând căile de suspiciune şi supraveghere, pe care te îndrumează acest viţiu sufletesc şi atunci risci: sau să aţâţi în femeea normală, un sentiment de dispreţ şi desconsiderare faţă de soţ, sau să-i ucizi pe nebăgate de seamă, simţul onoarei şi al demnităţii, împingând-o cu mâna-ţi proprie spre cădere.

Observasem că acest lung curs asupra aşa zisei moralităţi a femeii, îl obosise.

I-am interzis continuarea raţionamentului său, adevărat, din unele puncte de vedere, şi l-am informat despre planurile aliaţilor, de a evacua în parte Turcia.

Să-ţi fac acum cunoştinţă cu soţia lui, frumoasa Lemaan.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cred că e cu 30 ani, cel puțin, mai tânără, și-i dai cu îndoială patruzeci. Este în adevăr frumoasă; dar acest lucru nu interesează prea mult.

Decând soțul — sunt șase ani — e paralitic, a devenit agentul lui de execuție. Directorul și-a pus — ca să zic așa — capul pe umerii Lemaanei. Fără să renunțe la personalitatea ei foarte pronunțată, împlinește programul alcătuit de soț, cu o punctualitate aproape exagerată. S'a deprins cu activitatea de pe vremea când, sub vechiul regim hamidian, directorul fusese ținut în temniță, ca indezirabil, câțiva ani. Ea crede că paralizia picioarelor are ca origine regimul celular, la care a fost supus. Aș îndrăzni să am altă părere, în această privință.

Discutând cu Lemaan despre director și prietenii lui, mi-a spus.

— O clică de vânători după favoruri. Recunosc că, în mare parte, frumusețea tinereții mele i-a atras în sfera vieții soțului meu. Fiecare amic al lui s'a crezut obligat, sau îndreptățit să-mi fie și curtezan. Din cauza chipului cum am răspuns acestora, mă socotesc de mult o femee fără morală, sau, mai corect, cu o morală sdruncinată, dacă e să urmăm pe căile de judecată actuală. Am înțeles că interesele neamului, pe care îl iubesc cu înfocare, au nevoe de jertfe. Primul sacrificiu ce am făcut, ca să servesc acest popor nenorocit și care trebuia scăpat de sub jugul ultimului regim de teroare și jaf, a fost să renunț la sinceritate. Deși această însușire a constituit pentru mine, în tinerețe, un adevărat cult. Iată-mă, deci, drăguță cu cel care îmi era nesuferit, atentă cu impostorul, iubitoare cu devotații sultanului de tristă aducere aminte.

Cu această gimnastică zilnică, m'am trezit o altă femee, care trece în picioare asprele reguli ale tradiției, ocupându-mă de treburile statului, de veniturile domeniilor noastre, de societăți petrolifere și bănci.

Am lăsat pe fiecare să creadă ceeace i-a convenit și nu rare ori mi-au ajuns la ureche dureroasele aprecieri

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ale prietenelor şi prietenilor adevăraţi. Patria înainte de toate, mi-am zis. Eram — este drept — sub directa influenţă a soţului, care credea că femeea trebue să dea tot ce poate, pentru binele poporului.

Când m'am căsătorit, eram fricoasă ca o păsărică şi gingaşe ca o libelulă. Imi era teamă şi de eunucii bătrâni şi devotaţi, aduşi ca zestre.

Odată, îmi aduc aminte, am cercetat cu amănuntul penele de păun alb ale evantaiului, cu care un sclav trebuia să mă răcorească. Bănuiam să nu aibă ascunsă vre-o undrea, cu care m'ar fi putut ucide. Nenorocitul acesta mă iubia şi, de milă, nu l-am dat pe mâna şefului eunucilor, un arab de o asprime feroce; bănuelile mele i-ar fi rezervat, cu siguranţă, un sac legat la gură şi aruncat într'o noapte undeva în Bosfor.

Astăzi, sunt cu totul alta. Mă simt mai mult bărbat decât femee; sau o femee cu o morală dubioasă.

— De aceea primiţi — se vede — curtea baronului!... riscai un atac.

— Eh! baronul!... Sper că, îndată după retragerea trupelor de ocupaţie, să ne fie destul de folositor. El este foarte bine cu guvernul englez şi are relaţii în toate statele mari. Viitorul regim al Turciei noui şi care va uimi lumea, are nevoe de captarea tutulor energiilor care pot fi folosite. Poporul nostru va renaşte ca pasărea Phoenix.

Baronul! Imi face milă!...

Sau sunteţi gelos, micule român?

— Să vă spun drept, sunteţi cea dintâi femee, care nu-mi inspiră teamă. Şi apropierea de d-voastră, prin conversaţii atât de interesante şi instructive, mă face mândru. Am însă despre viaţă, altă concepţie, decât lumea înconjurătoare şi mă acomodez cu greutate dacă nu deloc. Iar în ce priveşte femeea, am iubit una singură, pe care aproape n'am cunoscut-o, dar pe care n'am încetat a o iubi. Ceeace pentru tinerii de vârsta mea constitue o cerinţă organică, aproape inexorabilă, după mine, e o înşelare ruinătoare. Gelos? Poate, v'o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mărturisesc. Dar această gelozie nu l-ar desonora pe soţul d-voastre. Şi nici pe mine!

— E în adevăr curios cum cineva, bărbat ori femee, după un îndelungat şi bine aplicat exerciţiu în viaţă, capătă un anumit şi statornic fel de a judeca lucrurile. Atunci îşi creiază o concepţie proprie. E deajuns ca o pasiune, pentru un lucru nobil sau ignobil, să-l stăpânească, pentruca să găsească destule temeiuri de justificare şi susţinere. Cazul meu. Poate şi al d-voastră.

— Nu ştiu cum aţi putea găsi apropierea. In vreme ce d-voastră, pentru scopuri puţin probabil de atins, îngăduiţi totul, sau aproape totul, eu sunt dintre aceia, cari nu se închină convenţionalismului, decât în măsura care nu-mi atinge concepţia despre viaţă. In locul meu, altul v'ar năpădi cu asalturi meşteşugite şi, la hotarul neisbândei sigure — nu mă îndoesc de aceasta — ar bate în retragere «onorabilă», încercând a rămâne în raporturi de strictă curtenire, plăcută şi primită adeseori.

— Intocmai. Iată, aci găsesc asemănarea. In aceste câteva zile, aţi ajuns să mă cunoaşteţi aproape bine. Vă puteţi da seama că atâţia ani de îngăduinţă faţă de vânătorii graţiilor mele, dar şi de îndârjită rămânere pe poziţie, mi-au picurat în suflet, convingerea că, faţă de mine însă-mi şi faţă de drepturile soţului, am o concepţie aparte, despre viaţă.

După cum d-voastră, exercitând necontenit un sentiment de iubire pentru o femee, aţi ajuns să credeţi şi s'o spuneţi că statornicia acelui sentiment vă îndreptăţeşte să vă socotiţi altfel decât restul lumii.

Totuş, nu trebue să fim prea încrezători!...

— Şi de ce nu?

— Pentrucă timpul este marele meşter.

Intrucât mă priveşte, terenul de luptă şi rezistenţă rămânând constant şi deci mediul acelaş, sunt mai asigurată împotriva abaterilor. Pe când d-voastră, care vă folosiţi de imaginea prea îndepărtată a femeii ce aţi iubit şi pretindeţi că încă o mai iubiţi, spre a întreţine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

concepția, sunteți într'una expus renunțării sau adaptării acestei concepții unui alt mediu. Nu?

— Vă înțeleg, onorată doamnă, dar, cu toată tinerețea mea, atât de periculoasă omului, rămân credincios opiniei mele despre viață și oameni, cel puțin până când voiu avea informații precise despre micuța, care cred că mi-a fost destinată.

Iar întrucât vă privește, să nu ignorați că, ceeace d-voastră numiți mediu constant, este numai o iluzie. Da, da! Schimbarea de situații nu ni se anunță prin telegramă sau carte de vizită, în cazul pe care îl discutăm. Încât n'ar fi rău să sporiți primele de asigurare!...

— Mulțumesc, mulțumesc! aveți dreptate și nu ignorez nimic din ceeace contribue la consolidarea credințelor mele.

Dar cazul d-voastre mi se pare de tot interesant. Veți binevoi a crede că n'am niciun motiv să contribui la slăbirea sentimentului d-voastră pentru acea capitală. Însă socotesc că vă interesează adevărul. De exemplu, dacă ea n'a știut niciodată de această dragoste și astăzi o fi iubind pe un altul, cu care, poate, o fi trăind fericită? Nu-i cu putință?

— Mi-e greu să presupun acest lucru. Când am început s'o iubesc eram invitații unui prieten al tatălui meu. Nu ne-am spus mare lucru. Ea avea 12 ani. La despărțire, — de atunci n'am mai văzut-o — două broboane argintii i s'au ivit în ochi. Oh, nu ne-am spus vorbe, dar ne-am înțeles. Și acei ochi albaștri îmi luceau și acum în suflet. Iată pentruce sunt credincios vieții ce mi-am impus.

— Dar dacă lucrurile ar ieși altfel? Căci nu trebue să disprețuiți adevărul că, pentru a se întâmpla precum doriți, ar trebui ca și ea să simtă la fel și mai ales, să gândească, din întâmplare, la fel. Iar împrejurările să fi fost de așa natură încât să fi putut lupta împotriva condițiilor de viață. Și d-voastră presupuneți cât de greu este pentru o fată, să facă dintr'un sentiment al

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

copilăriei, o bază de luptă împotriva familiei sau a societăţii.

— Mi-am pus şi această posibilitate. Vedeţi? In acel caz, m'aş resemna. Dar, la felul de viaţă n'aş renunţa.

— Şi totuş, dacă v'aţi cerceta cu mai multă obiectivitate, aţi putea constata că betonul hotărîrii d-voastră nu este şi armat. Explozia unei inimi iubitoare v'ar putea uşor spulbera citadela, pe care o socotiţi invulnerabilă. Nu vă prindeţi! Şi nu uitaţi că sentimentalii şi romanţioşii sunt mai puţin siguri pe propria lor fiinţă!

— După cum reci calculatori ai vieţii n'au scăpat, în majoritatea cazurilor, de... nevinovate rătăciri amoroase.

Convorbirea ne fuse întreruptă de soneria care vestea venirea vreunui oaspete. Erau atât de mulţi.

Am rămas îngândurat. Hotărît această femee cunoaşte viaţa mai bine decât mine. Şi ameninţarea din urmă, însoţită de o agitare prietenească a arătătorului, cu o uşoară aplecare spre dreapta a capului ei frumos, în al cărei păr încă negru, străluceau discret briliantele unei diademe, mă hotărîi să fiu în adevăr, mai scrupulos.

Aproape deodată cu plecarea ei, gândul mi se opri asupra ochilor tinerei fete ce însoţise pe Lemaan, când am fost adus de Singman să dau Directorului primele îngrijiri. Atunci, inima îmi bătuse cu putere şi, cât a stat acolo, i-am căutat privirea în mai multe rânduri. Am băgat de seamă că, de câte ori mă întorceam spre ea, îşi apleca ochii cu tristeţe şi cu un fel de teamă. Acum, când scriu aceste rânduri, constat cu surprindere că o părticică din inimă tresaltă de câte ori mă gândesc la ea.

Cine poate fi această fată? Sora Lemaanei? O prietenă?

Vasăzică, soţia Directorului ar putea avea dreptate?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Timpul, marele meşter, cum îl numise, opera în mine cu încetul uitarea? Fata aceasta, sau alta, ar putea face să se năruiască bolta nebetonată a dragostei mele, isvorâtă de atâta vreme, pentru cealaltă? N'am mai întâlnit eu femei frumoase, cari de atâtea ori am înţeles că mi-ar fi pus în mâini iubirea lor, dar fără să-mi clintească inima?

Nu ştiu dacă aş fi sincer, sau în nota cea adevărată, punând mare preţ pe ceea ce simt pentru necunoscuta ce însoţea pe Lemaan, la căpătâiul soţului bolnav!?...

VI

Ieri mi-am luat permisiunea să părăsesc pe Director, pentru mai multe ore, spre a lua contact cu spitalul şi cu cealaltă lume.

Am găsit la hotel, un plic mare, din care am desfăcut o bogată corespondenţă ce venea dela Ministerul de Războiu. Acesta dispususe, în urma intervenţiei Intendenţei generale, cu avizul Serviciului sanitar al armatei, ca eu să studiez instrucţiunile alăturate, să iau contact cu «ofertantul, baronul Singman» şi să raportez urgent, ce s'ar putea face cu cumpărarea unei părţi din depozitele de mărfuri oferite cu prilejul trecerii prin ţară, de către baron. Instrucţiunile spuneau să studiez şi să notez tot ce mi s'ar părea de folos, propunând neîntârziat Ministerului ceeace aş crede, pentru înfăptuirea eventualei cumpărături. Mi se mai atrăgea atenţia să mă feresc de sugestii streine, «orideunde aş veni».

Am înţeles. Aluzia era, fără îndoială, la amestecul ataşatului.

La spital, se internaseră 50—60 persani, automutilaţi cu prilejul serbării Muharemului, şi numărul confraţilor era îndestulător, ca să mai fie nevoe şi de mine. De altmintrelea, comandamentul suprem al armatelor de care depindeam, aprobase să mă ocup exclusiv de să-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nătatea pacientului meu, în urma intervenţiei personale a doamnei.

Lemaan avea în cercurile militare, faima ei de femee, căreia nu i se poate refuza nimic, nefiind în stare să ceară ce era cu neputinţă.

Plecai grăbit spre noua mea reşedinţă. Trebuia să consult pe Director şi poate chiar pe soţia sa. Oricât de dornici ar fi fost aceştia să-şi servească ţara, era cu neputinţă să nu găsesc la ei un sfat preţios. Afară de aceasta, tot dela ei puteam afla cu cine să mă pun în contact, în lipsa baronului, care plecase la Milan, pentru scopurile sale mercantile.

Înfăţişându-mă bătrânului Director, l-am pus în cunoştinţă cu planurile guvernului dela Bucureşti.

Mi-a spus:

— Este nevoe, întâiu de toate, să vedeţi depozitele şi să obţineţi cópii de pe inventare. Apoi, după ce veţi aprecia ce ar fi urgent trebuincios României, veţi raporta, fără să neglijaţi a reclama autorităţilor d-voastră grabă în trimiterea dispoziţiunilor.

Mă mai informă că fiecare depozit îşi are magazionerul lui permanent şi că, vizitând pe cel mai mare, dela Scutari, voi căpăta călăuze, care să mă conducă la toate celelalte magazii.

Mai aflai că frumoasa fată, găzduită de înaltul demnitar, este o protejată a baronului şi coasociată la o parte din afacere. Franceza aceasta, deşi necunoscătoare în ceeace privia propriile-i interese, putea să-mi dea unele informaţii.

— Lemaan vă va prezenta domnişoarei Maria B... şi vă veţi da seama întrucât v'ar putea fi de folos.

Arătai şi Lemaanei, care fu chemată, noua mea însărcinare şi după câteva minute, mă găseam în faţa tinerei fete.

Iţi mărturisesc că, văzând-o, m'am emoţionat, şi când ne-am strâns mâinile, tremuram. Am avut impresia că şi ea era, într'un fel oarecare, mişcată.

Deodată mintea îmi fugi la vecina dela Hotel Comer-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cial. Nu se numia şi aceea Maria B...? Nu era tot franceză? Mă gândii că n'ar fi cu neputinţă să fie una şi aceeaş persoană. Voiu cerceta. Dar gândul acesta mi se risipi. Pe locatara dela Comercial o auzisem bine văicărindu-se în româneşte. Să mai fi fost cu ea şi o româncă?

— Tatăl meu, îmi explică, fost ofiţer de marină în armata franceză, lichidându-şi averea imobiliară, destul de importantă, a investit numerarul în afacerea Denikin, convins de baronul Singman, cu care făcuse cunoştinţă şi se împrietenise în extremul orient. Dar, după o călătorie obositoare, dela Peking la Constantinopole, unde eu am rămas, şi de aci la Beyrouth, am primit ştirea morţii lui, neexplicabile pentru mine, nici până astăzi.

Povestind toate acestea, într'o franţuzească curată şi bine măsurată, Maria, care părea a fi foarte îndurerată de soarta tristă a bravului marinar, lăsă să-i scape din cei doi ochi frumoşi, deşirate boabe de mărgăritar, topit la dogoarea unei suferinţi mari.

— Acum, sunt singură pe lume şi cu totul desorientată. Ce voiu face, nu ştiu. Oricât de mare a fost partea de capital a tatălui meu, ea nu reprezintă nici o mimme din valoarea depozitelor îngrămădite în diverse porturi, începând cu Milan şi sfârşind cu Beyrouth. Dacă se mai socotesc trei vapoare înecate, unul dispărut şi cheltuelile de întreţinere, nu ştiu ce ar mai rămâne şi pentru mine!

Era atât de tristă situaţia acestei nefericite copile, că fusei profund atins şi, fără să mă gândesc mai departe, îi spusei:

— Curaj, domnişoară. Cu înalta şi binevoitoarea protecţie a doamnei şi cu sprijinul, ce am onoare a vi-l oferi, să sperăm că veţi ieşi din încurcături. Odată liberată de relaţiile cu orientul, vă veţi repatria, şi căldura iubirii rudelor vă va compensa în parte, durerea pierderii tatălui d-voastră.

Pe când îi spuneam liniştit acestea, ea mă privia ca şi cum sau nu înţelegea nimic, sau îşi lega speranţele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

numai de concursul meu. Își sprijini capul de spatele fotoliului, și din ochi îi țâșniră alte pârâiașe de lacrămi.

Chipul ei încadrat de păr bogat și negru ca abanosul, semăna cu al micuței mele.

— Draga mea! șopti mângâios Lemaan; și apropiindu-se, îi mângâe cu mâinile ei gingașe, părul și fruntea.

Mă sculasem în picioare și mă simții atras de acel grup frumos. Căci, dragul meu, cu toate că era atâta diferență de vârstă, soția Directorului nu perdea mai nimic, lângă frumusețea tinerească și fragedă a fetei.

Și am simțit că, dacă aș fi trecut peste unele convenienție stupide, ar fi trebuit să sărut acea frunte frumoasă, pe care durerea își întipărea stăruitoare urmele.

Dupăce se mai liniști, îi spusei:

— Domnișoară, n'ar fi rău dacă domnul Singman v'ar restitui capitalul, sau o parte mai însemnată, în materiale. Cum guvernul meu va cumpăra ceva din depozitele aduse pentru Denikin, n'ar fi o greutate să ia și partea d-voastră. Chiar mâine, voiu pleca împreună cu un camarad — era vorba de sublocotenentul detașat aci — să vizitez o parte din depozite, și vă voiu informa precis ce anume ar trebui să pretindeți pe seama capitalului.

— Cu îngăduința d-voastră, v'aș însoți și eu, căci, oricât de streină sunt de afacere, mi-am putut da seama ce prezintă o valoare mai sigură din aceste depozite.

Am primit această propunere, după cum vei binevoi să înțelegi, cu un adevărat entusiasm.

— Și eu, dragii mei, ne spuse Lemaan, vă pun la îndemână un puișor de iacht, cu care să mergeți plăcut și mai repede.

Nu știu ce mutră am făcut, că soția Directorului, după ce s'a retras Maria, mi-a zis:

— Iată cu câtă ușurință și grabă se adeverește spusele mele. Când ați înțeles nu numai că aprob să mergeți împreună, dar că vă înlesnesc o preumblare plăcută, ați

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

făcut o mină tot una pentru mine cu: «sunt fericit, doamnă, şi foarte recunoscător!»

Fiţi curagios şi recunoaşteţi. E frumos.

Mâine de dimineaţă, pe un Bosfor scăldat de razele soarelui, ca un potop de aur topit, veţi încărca pe bordul «Rândunicii» mele, cu cea mai mare bucurie, bomba, a cărei explozie va face să sară în mii de ţăndări carapacea inimii!.. Da, da, aşa va fi!

Şi această femee bună şi frumoasă râse atât de drăgăstos şi de părinteşte că, pentru prima oară de când o cunoscusem, îmi îngăduii să-i sărut şi o mână şi alta, de câte două ori.

A doua zi, după înţelegerea din ajun, la ora 7 dimineaţa, «Rândunica», pe care ne instalasem, eu şi Maria, spinteca voioasă apele Cornului de aur şi apoi ale Bosforului, traversându-le către coasta asiatică.

Sublocotenentul fusese detaşat la biroul paşapoartelor, pentru a stăvili invazia în ţară a refugiaţilor ruşi, conform unei intervenţii dela Bucureşti, aşa că nu ne mai putuse însoţi, spre marea mea bucurie.

Plutirea pe mare, în doi, ne pricinui o dispoziţie cum nici nu-ţi închipui.

Destul de comunicativă, Maria mângâindu-şi nişte mărgele mari de chihlibar scump, îmi puse o sumă de întrebări, unele după altele.

— Cine sunt părinţii d-voastră? Cum se face că, medic fiind, aveţi o astfel de însărcinare? De unde sunteţi? Cum e Bucureştiul d-voastră? Cum vă simţiţi după întregirea României? Ce fac generalii Averescu, Grigorescu, Prezan? Dar bravii voştri oameni de stat?

După ce-i răspunsei informând-o asupra chestiunilor ce credeam că o interesează, îi spusei:

— Părinţi n'am. Sunt caşi d-voastră, singur pe lume.

Iţi mărturisesc că târziu mi-am dat seama că uitasem de «zâna cea micuţă» şi avui un sentiment de regret

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

adânc, asemănător cu al Apostolului Petru, în noaptea prinderii lui Isus şi a «lepădării».

— Cine a fost tatăl d-voastră?

— Mai întâiu, ofiţer. Dar, după moartea mamei mele, s'a retras la moşie şi s'a ocupat de creşterea şi instrucţia mea. Apoi, pe când îmi făceam datoria de medic militar, în Moldova, bietul meu tată căzu mort pe câmpul de bătae.

Am tăcut amândoi.

Pe faţa ei se aşternu o adevărată paloare, pe care o explicai printr'un firesc sentiment de compătimire, cu care se simţia datoare.

Am vizitat patru depozite.

Masa am luat-o într'un restaurant de pe malul Bosforului. In mai multe rânduri, am încercat s'o fac să-mi vorbească despre tatăl ei, sau despre lucruri care să-i schimbe reaua dispoziţie ce o cuprinsese dintr'odată; dar n'am reuşit.

— A avut şi tata un camarad, tot din marină, care, caşi tatăl d-voastră, a fost trimis în Japonia!...

Când i-am spus acestea, mi s'a părut atât de emoţionată, că n'am înţeles deloc care să fi fost cauza.

— Sunteţi indispusă, domnişoară!

— Oh, este explicabil.

— Iertaţi-mă, vă rog!

Inapoindu-ne către Stambul, mă întrebă:

— Credeţi în destin?

— Nu, desigur! D-voastră?

— Uite, vedeţi pe luciul apei un cap de stâncă? Este o insuliţă. Se numeşte «L'ile des roses». Aci şi-a ascuns un sultan din vechime copila, fiindcă fusese ursită ca, la 15 ani, să moară muşcată de un şarpe. Cum pe această «L'ile des roses» nu putea trăi nici o vieţuitoare, Sultanul nădăjduise să înşele destinul. Toţi oracolii împărăteşti se îndoiau de izbânda planului Sultanului, fără însă a-şi putea lămuri, cum se va împlini totuş destinul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Insuş sultanul se arăta îngrijat de soarta singurei lui copile, osândite de ursitoare imaginare.

Dar destinul este destin şi nu i te poţi sustrage prin meşteşugiri omeneşti.

In fiecare an, când fiica sultanului îşi sărbătorea ziua naşterii, numai cu tatăl ei şi cu guvernanta, o arabă devotată, cea mai mare bucurie a fetei erau trandafirii.

Câteva bărci pline cu roze aduse din Filipopole, erau dăruite mândrei fete de împărat şi ea le risipia din belşug petalele prin toate camerele micului palat, ridicat înadins pe această insulă.

In jurul vieţii tinerei prinţese, se ţesuseră tot felul de legende frumoase şi minunate. Secretul traiului ei aţâţase fantezia multor tineri cari, neputincioşi, o iubiau în taină. La vârsta de 13 ani, înainte de a veni sultanul pe insulă, un tânăr prinţ, îndrăgostit de fată şi ispitit de frumuseţea ei, luă între dinţi un trandafir şi străbătu Bosforul până la «L'île des roses», luptând vitejeşte cu valurile. Ajungând la marginea insulei, aruncă la picioarele prinţesei, care ieşise afară să aştepte pe sultan, trandafirul său. Prinţesa l-a ridicat cu graţie, l-a mirosit şi sărutându-l, a fugit plină de mulţumire, în palat.

Sacrificiul şi îndrăzneala tânărului prinţ au atins-o până la iubire. De acum, în fiecare an, depănat zi cu zi în speranţa revederii, de ziua naşterii, îşi aştepta iubitul necunoscut.

Dar, domnule căpitan, destinul păndea.

Inainte de sosirea zilei fatale, sultanul luase măsuri ca nici o luntre să nu părăsească ţărmul. Tânărul îndrăgostit se furişe pe sub valuri şi, întărit de nemăsurata lui dragoste, ducea prinţesei, între dinţi, cel mai frumos trandafir, ce se găsise în împărăţie. Prinţesa ieşise din zori pe marginea insulei şi îşi aştepta iubitul cu floarea cea dragă, sol al iubirii lor nevinovate.

Ce crezi că s'a întâmplat?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mirosind frumosul trandafir, un şarpe mic, care se ascunsese printre petale, o muşcă, înveninând-o.

Şi în ziua când împlinise 15 ani, sultanul îşi găsi fata lipsită de viaţă.

— Povestea e frumoasă, în adevăr, dar ea e produsul fanteziei poporului turc.

— Da, dar faptul, cu oarecare corectări, poate fi verosimil şi repetarea unor asemenea întâmplări nu face altceva, decât să întărească poporul în credinţa lui asupra destinului.

Exprimându-şi părerea cu aer de convingere, Maria oftă.

«Rândunica» se opri la debarcaderul palatului.

Ajutai frumoasei însoţitoare să coboare, şi o condusei în apartamentul său, unde Lemaan nu întârzie să apară. Era cu desăvârşire schimbată. Cu faţa ca de var, încercă să pară indiferentă, şi astfel ne puse fel de fel de întrebări banale şi fără şir. Imi păru foarte deconcertată.

Când ieşi, îmi zise:

— Vă rog, dragă doctore, când sunteţi liber, treceţi pela soţul meu.

Sării în sus. Bănuii numaidecât că directorul o fi avut un nou acces de cord şi vrui să plec imediat.

Maria mă reţinu cu un gest. Apoi, când rămaserăm singuri, îmi spuse:

— Prietenia ce-mi arătaţi, mă obligă să vă exprim toată recunoştinţa şi să vă întorc cu plăcere devotamentul. Feriţi-vă de această femee. Nu ştiu cât rău v'ar pricinui, însă vă informez că, deşi devotată soţului ei, a nenorocit pe mulţi bărbaţi, care cu voe ori fără voe i-au căzut în mreje.

I-am răspuns, dragă amice, printr'o directă declaraţie de iubire.

— Fiţi liniştită. Prezenţa d-voastră este destulă chezăşie pentru siguranţa mea.

Străbătând un coridor, la al cărui cap, spre dreapta,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

era apartamentul directorului, Lemaan mă întâmpină şi, apucându-mă de mână, mă conduse într'un salonaş.

Două divanuri late şi joase, cu faţa dintr'un moire gros de coloarea florii liliacului, încadrau o măsuţă de bambus, aşezată lângă o fereastră joasă şi prin care puteai, stând pe scaun, să coprinzi o mare parte a Cornului de Aur şi toată panorama cartierului Pera, sprijinit în vale pe îngrămădirea de case din Galata. Un puternic parfum de trandafiri se desprindea din tot ce era mobila acestei încăperi. Pe faţa măsuţei, erau încrustături artistice de sidef, închipuind o scenă amoroasă. In fund, spre stânga, două perdele de mătase grea, de aceeaş coloare caşi faţa divanurilor, ascundeau, bănuii, buduarul Lemaanei.

Apăsându-mi cu o mână pe umărul drept, mă sili să stau pe un taburet lucrat ca şi măsuţa.

Apoi, se aşeză pe celalt scăunel şi privindu-mă drept în faţă, îmi zise:

— In felul d-voastră, sunteţi cel dintâi bărbat care îmi place.

Făcui o mişcare. Cu ce scop? Nu ştiu nici astăzi. Bănuesc că încercam să mă apăr. Mă opri cu un gest, căruia nu m'aş fi putut opune, şi continuă.

— Eşti deocamdată — zise zâmbind cu amărăciune — prizonierul meu. Te rog să mă laşi să-ţi vorbesc, fără a mă întrerupe. Toţi bărbaţii pe cari i-am cunoscut şi cari mi s'au târît la picioare, mi-au făcut impresia unor animale dintr'o specie inferioară. Poate că de aceea am izbutit să-mi regulez o viaţă corectă, rămânând până astăzi credincioasă soţului. D-ta mi-ai scormonit, fără să gândeşti, în suflet şi ai făcut să răsară un sentiment care mă tulbură. Imi este teamă de mine şi sunt ameninţată să-mi pierd încrederea în tăria pe care m'am bizuit până astăzi.

Să ştii: am preţuit onoarea soţului şi stăpânului meu, mai mult decât orice pe lume, şi el ştie acest lucru. Adeseaori, mi-am zis: când îl voiu înşela, voiu cere complicelui, sau să-mi spintece pântecele cu un cuţit înroşit

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în foc, sau să mă facă soția lui, ducându-mă departe de locul păcatului.

Se opri, îmi fixă cu privirea butoniera de care era prinsă panglica «Meritului Sanitar» și-i observai la coada ochilor, albaștri ca seninul cerului, licărind două picături mici de tot, dar cari, aproape imediat, fură sorbite sub pleoapele-i cari tremurau.

— Ascultă, te rog! Am fost o femee ambițioasă și mândră și m'am felicitat întotdeauna pentru aceasta. Și aspră în acelaș timp, până la intransigență.

Acum cinci ani, sora mea s'a îndrăgostit nebunește de un vienez. Nu-și înșelase soțul. A făcut nesocotința să mi se destăinuiască. Mi-a spus: «Îl iubesc mai mult decât pe Dumnezeu și nu mă simt în stare să rămân mai departe credincioasă soțului meu.»

I-am răspuns: Ești o cățea și nu vei căpăta nici aprobarea, nici iertarea mea; cu atât mai puțin, vreun sfat. Și am alungat-o fără milă din casa mea.

După câtva timp, am fost înștiințați că a fugit cu iubitul ei. Târziu, am aflat de tragicul desnodământ al idilei nenorocitei mele surori. Părăsită într'un hotel, după o lună de zadarnică așteptare, și-a găsit moartea, aruncându-se pe pavajul străzii.

Până ieri alaltăieri, n'am încetat să o condamn.

Dar, iată-mă căzută, ca și sărmana Emineh, în vultoarea aceluiaș sentiment, care a împins-o la desnădejde și la moarte. Vezi? Eu nu mă tem de moarte, fiindcă o disprețuesc. Ceeace mă zdrobește, e gândul că, iubind pe un alt bărbat, dobor dintr'odată, cu o lovitură brutală, încrederea oarbă și binemeritată a soțului meu, cel mai devotat fiu al patriei. Copilării, vei zice.

Am voit să protestez, deși eram năucit de rostogolirea acestei spovedanii sălbatice. Tremuram din tot corpul și în fața unei situații cu totul nouă pentru mine, nu știam ce trebue să fac. A întins mâna spre mine cu un gest în adevăr magistral, care m'a țintuit pe scaun.

— Ești un om superior și de principii. Vei fi înțeles,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

poate că spiritul mi-e cu desăvârşire tulburat, mai ales de astăzi de dimineaţă, când mica mea «Rândunică» te-a răpit împreună cu o femee, care e şi mai frumoasă şi mai tânără. Acum când, cu ajutorul d-tale, sper să pun capăt suferinţei, un singur sentiment de invidie am faţă de Maria: acela că este cu totul liberă, pe când eu sunt încătuşată: şi prin faptul că sunt a altuia şi prin aceea că doresc a nu renunţa la toată demnitatea.

Am întins spre Lemaan braţele, gata să explodez într'o explicaţie care s'o liniştească. M'a oprit din nou. Eram perdut. Acum, gândul îmi sbura nestrunit către «zâna cea micuţă» şi către Maria, invocându-le ca pe nişte îngeri păzitori.

— Eşti, îţi repet, un om superior şi vei putea cerceta, şi ca medic sufletesc, furtuna care mugeşte în mine. Mi-ar fi indiferentă simţirea d-tale pentru Maria, sau chiar pentru mica zână uitată, dacă aş găsi în d-ta sprijin să mă scap de pericolul ce mă pândeşte. Nefericitei Emineh n'am ştiut să-i fiu de folos. Şi-mi simt conştiinţa încărcată. Dar mă întreb cu groază şi cu teamă: d-ta mă vei putea ajuta?

Pricepui din privirea ce-mi aruncă îngrijorată, că a obosit şi vrea să-i răspund.

Ce capricioase sunt femeile! Vor şi nu ştiu ce vor. Obţin şi regretă, sunt desamăgite şi se bucură. Urăsc pe complice, dar ar vrea să-l mai vadă. Iubesc şi refuză să confirme.

— Doamnă, simţirea d-voastră este firească şi explicabilă; iar după legile naturale, chiar îndreptăţită. La temeiul pornirii d-voastră sentimentale, se ascunde, ca întotdeauna, în cazuri similare, o necesitate organică. Biruind-o pe aceasta din urmă, din sentimentul ce vă copleşeşte, nu va rămâne, după scurt timp, decât o umbră ştearsă, poate o amintire plăcută, ca un vis frumos, dar vis. Vreţi, după câte înţeleg, să vă războiţi cu propria d-voastră fiinţă şi s'o învingeţi în partea ei care vă duşmăneşte. Pentru aceasta, aşteptaţi ajutorul meu. Îl aveţi întreg, fiindcă vi se cuvine ca un omagiu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tăriei d-voastră şi fiindcă, plecând din acest adăpost, vreau să salut la despărţire pe soţul d-voastră, cu fruntea curată şi cu conştiinţa întreagă.

Cât am vorbit, simţiam că timbrul vocii, al cărei ecou îmi răsuna falş în urechi, e forţat; că fibrele muschilor se cutremurau ca sub efectul unui toxic puternic. Simţiam parcă strecurându-mi-se din fiinţa acestei femei, un fluid sub a cărui înrâurire eram gata să săvârşesc ceeace ea îşi interzicea cu o voinţă supraomenească.

Mi se păru că furtuna ce-i frământa fiinţa se mai potolise. Continuai.

— Dar, pentru ajungerea acestui scop, trebue să ne înţelegem asupra mijlocului, pe care îl vom hotărî cu toată liniştea.

Credeţi că în starea de tulburare în care ne găsim, am putea cerceta lucrurile cu destul sânge rece?

Lemaan mă privi cu o uitătură pe care nu o mai cunoscusem. O clipă, mă temui de dispreţul ei. Căci, ce era cu neputinţă în acest dedesubt vulcanic?

Se ridică în picioare şi mi se păru mai înaltă de cât era. Ocoli măsuţa care ne despărţise şi oprindu-se în faţa mea, îmi puse pe umeri mâinile sale parfumate.

Simţii că tot prisosul de energie, care căuta scăpare din fiinţa ei, se strecoară în corpul meu, prin coloana vertebrală, în care avusei senzaţia limpede a unei arsuri.

O clipă mă gândii că Lemaan, femee fără prejudecăţi, a înţeles din privirea mea şi din emoţia pe care n'o puteam ascunde, consimţirea pornirii sale. Ei bine, nu voi face mai departe pe prostul.

De câte ori n'am discutat noi, dragă amice, acest subiect? Mă hotărîi să nu merg cu încăpăţânarea până la provocarea unui scandal, ale cărui proporţii puteau fi imense.

Noi ştim că femeea, ca orice fiinţă, când este normală, dacă i-a sosit epoca în care legile firii îşi reclamă drepturile, pentru perpetuarea speţei, nu poate fi domolită cu argumente teoretice de morală.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Voiu avea însă grije, atât cât judecata era încă întreagă, ca hotărîrea aceasta, cuţit cu două tăişuri, să nu intre în domeniul faptelor decât în extremis.

Mă privi drept în ochi şi îmi zise:

— Ştiu sau bănuesc la ce te gândeşti. Se poate ca, din femeea mândră de până aci, să nu fi rămas în faţa d-tale decât o zdreanţă. Cu atât mai bine. Totuş, cred că am putea rămâne prieteni; măcar aceste câteva clipe, cât trăesc cu ecoul unei iubiri ce trebue înăbuşită. Simt că şi d-ta eşti o slabă fiinţă omenească. Poate şi mai slabă, din pricina tinereţii. Mi-ai putea deveni, prin urmare, complice. Aş sorbi cupa amorului până la fund şi aş stropi poate, întâia oară, grădina inimei mele, cu adevărata ploae răcoritoare. Mi-e teamă însă că, după aceea, va veni regretul. Ce va rămâne atunci din fericirea câtorva clipe?

Nu mai fusei stăpân pe mine. Îmi amintesc că, în acele momente, mi se părea că, în locul ochilor, am doi tăciuni aprinşi. Sângele svâcnia să spargă vasele. Mă ridicai sub apăsarea mâinilor, — care avusei impresia că rezistă — şi vrusei s'o îmbrăţişez. Prevăzuse? Se retrase câţiva paşi şi, cu liniştea cea mai chinuitoare, mascată rău de faţa-i, care devenise palidă ca o frunză lipsită de clorofilă, continuă.

— Ascultă! Nu-ţi pot cere, pentru salvarea noastră, să părăseşti Stambulul, d-ta găsindu-te aci, din ordin. Dar, a rămâne mai departe în oraş, înseamnă a ne revedea fără voia noastră şi, mai curând ori mai târziu, să ne prăbuşim. Pentru a înlătura aceasta, te rog să-mi răspunzi cât îţi trebue să-ţi desăvârşeşti misiunea. Voi pleca pentru acest timp, la Angora. O lună-două, cât vei crede. Am şi motiv. Bătrânul Singman, primind o ştire proastă dela Londra, a murit la Milan, din cauza unei sincope. Cum la Angora avem nişte afaceri comune, înţelegi cât de uşor îmi va fi să îndreptăţesc plecarea, faţă de lume. Dar, îţi cer cuvântul că, la data fixată prin bună înţelegere, d-ta să nu te mai afli în Constantinopole. Este singura soluţie a crizei mele şi,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pentru respectul ce ai — simt bine aceasta — faţă de soţul meu, trebue s'o aprobi.

Se liniştise în adevăr? Faţa i se coloră de o roşeaţă timidă, ce-i apăru pe umerii obrajilor şi în sfârcurile urechilor. Mi se păru că şi eu mi-am recăpătat sângele rece. I-am întins mâinile, pe care mi le-a prins într'ale sale.

— Încă nu eşti deplin liniştită, prietena mea. Caşi mine. Totuş, fiind două fiinţe cu mai multă tărie decât alţii, să ne adăpostim după această rezervă sufletească, pentru a birui.

Primesc cu resemnare hotărîrea ce ai luat. Imi încurcă puţin socotelile, moartea baronului, care aruncă în abis interesele Mariei şi pe ea însă-şi. Voiu examina însă situaţia şi, în caz că această chestiune nu mă va reclama prea multă vreme aci, voiu putea pleca în ţară, chiar în curs de o săptămână-două.

Iţi cer însă cuvântul că vei face tot ce-ţi stă în putere, să protejezi interesele bietei orfane şi că îmi vei rămâne prietenă.

Drept orice răspuns, Lemaan, care acum părea mai frumoasă ca oricând, îmi strânse mâinile cu putere şi îşi alipi de fruntea mea, buzele ei reci ca doi sloi de ghiaţă.

— Iată pecetea prieteniei noastre şi semnul recunoştinţii mele.

Şi fără gesturi teatrale, salutându-mă prietenos din ochi, se strecură pe sub portalul celor două perdele groase de mătase liliachie.

Mergând către cabinetul directorului, mă simţii prea obosit pentru a-mi păstra în faţa bătrânului, timp mai îndelungat, liniştea cuvenită.

Mintea însă lucra intensiv. Înţelesesem că avea să-mi vorbească despre lucruri de mare însemnătate.

Vasăzică baronul murise. Nu cumva ceeace i-a pricinuit moartea, să fie şi cauza ruinei Mariei? Mă gândii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că directorul, care cunoştea toate dedesubturile afacerilor lui Singman, mă va lumina.

Sunai şi, ca de obiceiu, fără s'aştept zumzetul clopoţelului, care însemna «intră», mă strecurai în cabinetul lui.

— Dragă doctore, o telegramă îmi vesteşte moartea prietenului meu, Singman. Cerând amănunte, am aflat că bancherii, constituiţi în consorţiu, siliţi la rându-le de depunători, au declarat sechestrat tot activul administrat de Singman. Acest fapt i-a încurcat de sigur calculele şi probabil că, prevăzând ruina, nu i-a putut rezista. Astfel, misiunea d-voastră, privitoare la negocierile asupra cumpărării unor materiale, a ajuns la un punct mort, ca să fim în notă. Mă gândeam dacă aţi fi dispus să mă ajutaţi — în caz de nevoe — să descurcăm pe domnişoara Maria, a cărei singură avere este înglobată în afacerile nefericitului baron.

Vedeţi; eu mă bucur de multă influenţă în cercurile militare ocupante, dar înţelegeţi că sunt sau ar putea fi chestiuni, cari nu se rezolvă numai printr'o convorbire telefonică. In afară de asta, soţia mea e hotărîtă să plece la Angora şi iată-mă singur. Căci n'aş vrea să amestec într'o afacere cu totul particulară, pe unii din subalternii mei.

— Domnule director, vă sunt la dispoziţie. Ori de câte ori veţi avea să-mi comunicaţi ceva, cei dela hotel mă vor găsi oriunde aş fi.

— Nu, nu! d-voastră v'aţi lichidat cu hotelul. Rămâneţi aci, la noi, unde vă rugăm, eu şi Lemaan, să vă socotiţi stăpân. Nu protestaţi, nu mulţumiţi! In camera d-voastră, a fost nevoe să se facă unele schimbări, aşa că, pe timpul absenţei soţiei mele, veţi ocupa apartamentul ei. Veţi fi, în felul acesta, mai aproape de bătrâneţele mele, cari v'ar putea da de lucru.

Înţeleg... înţeleg! Vreţi să-mi spuneţi că pericolul nu e iminent. Se poate! Am toată încrederea! Dar veţi fi de acord cu mine, dragă doctore, că tot moartea este şi rămâne suverana cea mare. Nu?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi spunând acestea, directorul râse plin de farmecul unei bătrâneţi perfect lucide.

— Va trebui, zise el, să ţinem un consiliu, dela care să nu lipsească domnişoara şi soţia mea. Dacă vreţi, şi n'aveţi alte obligaţii în oraş, aş putea să le rog să poftească.

Contactul cu acest bătrân admirabil, mă reconfortase şi primii propunerea. O primii şi din dorinţa arzătoare de a revedea pe protejata noastră.

Înţelegi, dragul meu, că această fetiţă începuse să se interpună, pe nesimţite, între mine şi «zâna cea mică».

Când cele două femei intrară în cabinetul directorului, faţa mea trebue să fi strălucit de fericire. Căci amândouă, fiecare din punctul ei de vedere, se arătară contrariate.

Directorul, care evita de multe ori formalismul inutil, deschise deadreptul şedinţa.

— V'am chemat, dragii mei copii, să examinăm în toată liniştea, noua situaţie creiată scumpei noastre protejate, prin accidentul baronului Singman.

Observai că Maria nu fusese informată despre moartea baronului. Făcu nişte ochi mari şi se îngălbeni. Bătrânul n'o perduse din vedere.

— Liniştiţi-vă, păsărică mică. Moartea bunului meu prieten nu vă primejdueşte situaţia atâta timp cât trăesc eu.

Şi bătrânul zâmbi atât de liniştitor şi de dulce, că văzui în fiinţa aceasta, redusă de suferinţe fizice, un suflet de înger.

— D-voastră, se adresă el Mariei, puteţi singură hotărî locul unde veţi vrea să trăiţi până la lichidarea drepturilor d-voastră, încorporate afacerii Denikin. Veţi putea rămâne în casa noastră oricât, eu şi Lemaan fiind de perfect acord în această privinţă. In caz că veţi voi să vă repatriaţi sau să vă alegeţi o altă reşedinţă, nu vă lipseşte nimic. Baronul, care nu putea fi învinuit întotdeauna de neprevedere, şi care adeseori se gândea că ar putea fi împedecat să se achite de obligaţiile ce-şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

luase faţă de răposatul d-voastră părinte, fără a exclude cu totul şi posibilitatea morţii, mi-a încredinţat pentru d-voastră două mii de lire otomane şi, pe deasupra, autorizaţia de a depăşi această sumă, pe seama drepturilor d-voastră şi pe care le ţifra la cincizeci de mii lire. Pentru moment, deci, o criză bănească nu există.

— Socotesc, zise Lemaan, că d-ra Maria ar fi mai liniştită, rămânând mai mult timp aci, decât îndepărtându-se de locurile în care zace, alături de averile baronului, micul său capital. Nimic nu se opune rămânerii sale, măcar câteva săptămâni, cât voi fi nevoită să lipsesc. Chiar aş dori ca plecarea de aci, s'o patronez eu. Fiindcă aş vrea ca, în sufletul ei tânăr, să ducă oriunde, credinţa în devotamentul meu matern.

— Mă simt copleşită de emoţiunea ce-mi pricinueşte iubirea şi interesul ce-mi purtaţi şi nu întrezăresc cum m'aş putea achita vreodată de toate acestea. Vă sunt recunoscătoare şi, cu deosebire, d-voastră, onorată doamnă, care mi-aţi uşurat mult suferinţele cauzate de singurătatea în care m'a aruncat năpraznica moarte a tatălui meu.

— Nădăjduesc că, alături de soţul meu, delicata atenţiune a d-lui doctor vă va împlini lipsa mea trecătoare.

Spuse aceste vorbe cu atâta sinceritate, că nu mă putui reţine să nu-i arăt printr'o privire caldă, toată recunoştinţa mea.

Cum vezi şi tu, împrejurările se înlănţuesc aşa fel, că apropierea de Maria îndepărtează cât mai mult în conştiinţa mea, pe mica zână. Poate că soţia directorului avusese dreptate, când spusese că timpul e marele meşter, care aşterne pe nesimţite vălul uitării, raportând acest adevăr şi la încăpăţânarea cu care păstram în mine icoana scumpă a micuţei de acum zece ani şi care în urmă începuse să cedeze. Constatai aceasta odată cu ivirea sentimentului de afecţiune pentru Maria, când n'am descoperit niciun regret, cum socotesc că s'ar fi întâmplat numai cu o săptămână mai în urmă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi totuş, nu era nici un semn că şi ea m'ar putea iubi, deşi, de câte ori ne văzusem, ochii ei sfredeleau adânc într'ai mei, încercând, pare'că, să descopere ceva, ce căuta de mult.

Dar, chiar dacă aş admite că un început de iubire ar încolţi în sufletul ei amărît, la ce ne-ar folosi? Pentru a avea mai târziu prilejul să suferim din cauza unei nesocotinţe, astăzi uşor de înlăturat? Se pare că nici eu nu ştiu ce vreau. Iată dece cred că aş fi un altul, dacă bunele tale sfaturi mi-ar fi la îndemână.

Am studiat toate probabilităţile. Iţi mărturisesc că m'am gândit şi la aceea a căsătoriei. Niciuna nu mi s'a părut cu neputinţă. Concluzia: am hotărît să mă las deocamdată la voia întâmplărilor. Destinul?

VII

Se vede că Lemaan se luptase mai de multe zile cu gândul acestei plecări, căci pregătirile pentru drum fuseră numaidecât terminate. Chiar a doua zi, mă instalai în apartamentul ei; salonaşul în care avusesem conversaţia cunoscută, suferise o mică schimbare. La căpătâiul unui divan, fusese pus un birou mic şi frumos, o adevărată bijuterie, la care scriu aceste rânduri.

Făcui o cercetare a apartamentului. Intrai în încăperea din fund. Nu era budoarul ei. La dreapta, alte perdele, închise până jos şi prinse cu nişte agrafe. Le desfăcui cu grije şi avusei sentimentul vinovăţiei. Era, probabil, locul de rugăciune. M'am retras regretând că-i violasem camera de reculegere. Prin alte două perdele desprinse, intrai în dormitor. Rămăsei contrariat. Foarte simplu şi totul rânduit cu o decenţă ascetică. Nimic provocător. De covorul întins pe peretele de lângă pat, era prinsă în agrafe de aur, o tăbliţă de sidef, pe care erau sculptate artistic litere din alfabetul arab. Vreun verset din coran? Poate! In partea opusă palatului,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

descoperii o altă uşe, mascată de o perdea lucrată din mulţime de mărgele lungi de chihlibar şi sidef, înşirate pe fire ce cădeau de sus în jos şi de al căror cap, atârnau mici de tot clopoţei de aur. Pătrunsei prin această intrare şi mulţimea de clopoţei mişcaţi scoaseră un sunet la fel cu cântecul unui greer uriaş. Deschisei prima uşe la dreapta şi intrai în bae.

Ce canalii suntem!? Unde sunt principiile? Unde este tăria? Deschizând uşa băii, avusei impresia unei biruinţi. Aci, frumoasa fiică a cerului lui Alah îşi aruncă, sub protecţia discreţiei păzite de sclave devotate şi eunuci bătrâni şi geloşi, acoperământul corpului ei tânăr. Inchisei ochii! Şi eu, dragul meu, tăria tăriilor, preotul vieţii eterizate prin dominaţia biciuitoare asupra cărnurilor, văzui corpul gol al femeei, pe care o ajutasem să se abată dela legile fireşti şi cărora totuş, le datorăm existenţa. Mă întreb cu groază: când am fost sincer?

Ştiu că tu, îngăduitor ca 'ntotdeauna, mi-ai răspunde: «Şi acum şi atunci!» Mulţumesc, dragul meu, mulţumesc!

Am părăsit ruşinat şi biruit baia, dormitorul, am trecut umilit pe lângă camera de rugăciune şi deabia în salonaş am respirat, descătuşat de ruşinea rătăcirii de o clipă.

Vasăzică, iubiam pe zâna cea micuţă, iubiam pe Maria, şi începusem desigur să ameţesc şi după frumoasa Lemaan? Pe toate deodată? Eu, ascetul?

Pălmueşte-mă, dragă prietene, pălmueşte-mă, o merit. Eram în adevăr «o biată fiinţă slabă».

Mă întrebai numaidecât, pentru ce mi se pusese la îndemână dormitorul ei, când el nu însemna decât un colţişor din măreţul palat?

Desigur, o explicaţie trebue să aibă faptul şi probabil că nu s'ar fi putut face altfel.

Eununcul meu se arătă în uşe, cu privirea de un albastru şters şi care funcţiona la adăpostul unor cărnuri

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

încrămădite desgustăr, sub o frunte îngustă, încreţită de umilinţă.

Cirípia vre-o duzină de vorbe franţuzeşti şi trecea printre ceilalţi, ca un binecuvântat al cerului, fiindcă ştia să-şi scrie numele.

Mă invita directorul în cabinetul de lucru.

Il găsii pe căruciorul care îi înlocuia picioarele şi pe care, printr'un dispozitiv, îl înalţa până la nivelul mesei de scris. Lucrase. Intrând, renunţă la ocupaţiile lui şi, când îşi îndreptă faţa către mine, îi cetii în ochi satisfacţia că mă vede.

— Drept să vă spun, dragă doctore, am început să mă tem de plecarea d-voastră. Cu toate că s'ar putea să rămâneţi mai mult de două luni, cât aţi promis soţiei mele, siguranţa că mai curând ori mai târziu va trebui totuş să ne despărţim, mă face să încerc de pe acuma regretul acestei plecări.

— Veţi binevoi să presupuneţi, domnule director, că regretul meu nu va fi mai puţin dureros.

Spusesem această frază mai mult maşinalicește, din curtenire, deşi gazda mea era un original în privinţa convenienţelor, pe cari, dacă avea prilejul, le călca în picioare, fără vreun pic de rezervă.

Vasăzică ea îi spusese că ne-am înţeles asupra datei plecării mele. Probabil că directorul era informat că această plecare va fi în tot cazul înainte de întoarcerea ei dela Angora. Mai departe, bănuelile mele nu înaintau. Mă gândii să-mi păstrez sângele rece, orice curs ar da convorbirii.

— De altmintrelea, începui cu voioşie, despărţirile acestea, fără să fie veşnice, oamenii dispunând după voinţă de nevoia revederii, nu sunt decât copia, uneori mai slabă, alteori mai reuşită, a despărţirii celei mari şi despre care omul ar trebui să se deprindă a vorbi mai cu îndrăzneală.

— E adevărat că şi eu am luat viaţa aşa cum este, nicidecum făurită după scheme himerice, însă nu pot să nu remarc cu regret un fapt, care, fără a-mi fi pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gubitor, îmi răpeşte însă prilejul să mă bucur cât mai mult de constatarea că nu totul este putred în lume. Că, însfârşit, nu mişună numai fiare, gata să sfâşie când pot, sau să-şi plece umilite capul, când se simt supraveghiate.

Dacă n'aş fi înţeles din expresia feţii bătrânului, sinceritatea cu totul amicală cu care adresa acest rechizitoriu acelora între care vădit refuza a mă număra, sau dacă i-aş fi auzit cuvântarea aceasta, fără să-l şi văd, aş fi crezut că, în parte, mie mi-o adresează.

— Am fost un om fără prejudecăţi şi cu o solidă educaţie socială. Am respectat bunul altuia, cu sfinţenia cu care mi-am preţuit patrimonul, apărându-l. Nu vă fac complimente, deşi vi se cuvin, dar văd în d-voastră reflexul puternic al vieţii mele, pentru care vă admir şi vă felicit.

Nu protestaţi.

Dintr'o obişnuinţă străveche, care trece peste tăria ordinelor noastre, în casa aceasta totul este supraveghiat şi prea puţin scapă argusului invizibil.

Sunt îngrijorat că această destăinuire v'ar pricinui faţă de noi, un sentiment de desgust!

Mă înfiorai şi cred că, simţind broboane de sudoare rece pe frunte, directorul trebue să-mi fi observat paloarea. Dar omul nu ţinea prea mult la forme şi urmă:

— Nu vă neliniştiţi. Lemaan m'a pus în cunoştinţă cu pornirea ei sentimentală pentru d-voastră, cu toate că fusesem prevenit şi pe altă cale. Mi-a descris aproape cu amănuntul, scena dintre d-voastră, raportându-mi cavalerismul cu care aţi ştiut să luptaţi împotriva patimei ei, fără a o jigni şi fără a vă atrage asupră-vă dispreţul ei. Eram gata să-i iert rătăcirea şi aş fi făcut-o cu mai multă linişte, dacă bărbatul de care se îndrăgostise, ar fi fost un om de rând, din categoria stăruitorilor ei curtezani de până astăzi. Poate că n'aş fi putut-o ierta cu aceeaş seninătate, dacă tăria d-voastră, admirabilă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

acum, ar fi fost mai prejos decât puterea pasiunii ei trecătoare.

Pentru prețuirea cum se cuvine a încrederii ce vă acord, tratând cu atâta sinceritate o chestiune care ne privește de aproape, vă rog, ilustre prietene, să înlăturați orice prejudecată, cum și fireasca emoție ce vă pricinuesc destăinuirile mele.

Ascultați.

Eram tânăr. Soția unui bun camarad mi-a pus la picioare afecțiunea ei. Fără să-mi pierd cumpătul și fără s'o jignesc, m'am încumetat s'o chem la realitate. Nu numai că m'a disprețuit, dar și-a informat soțul, schimbând cu rea credință, rolurile. După o explicație nelipsită de violențe, am rupt relațiile pentru totdeauna.

Imi amintesc însă că niciodată n'am regretat purtarea mea și sunt încredințat că el a suferit mai mult decât dacă i-aș fi fost necredincios ascunzând, cum ar fi fost foarte cu putință, mârșăvia noastră, a mea și a femeii lui.

Veți înțelege din toate acestea, considerația ce am pentru d-voastră, și mai ales, după ce veți afla că tocmai bărbăția cu care v'ați ferit de o tentativă, a hotărît-o pe Lemaan să-mi destăinuiască pricina plecării ei grăbite, pe care am aprobat-o în interesul nostru, al tutulor.

Mărturisesc aci, pentru tine și pentru posteritate, că spusele bătrânului, în loc să mă liniștească, mă umpleau de rușine.

De care bărbăție i-a vorbit Lemaan? De care tărie? I-a vorbit în adevăr așa fel încât, sacrificându-se pe sine, să mă așeze în fața directorului pe o poziție de demnitate integrală? Cu ce scop? Poate fiindcă mă iubia și din pricina aceasta voia să par un bărbat ideal? Sau erau în bună parte născocirile meșteșugite ale bătrânului, care spera ca, în acest fel, să se asigure pentru mai târziu?

Căci, drept vorbind, nu eu fusesem cel tare, ci ea. Ea a provocat întâlnirea cu premeditare, vestindu-mi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

hotărîrea de a se feri de greşală. Ea s'a ferit atunci când a simţit că sunt gata să cad în păcat.

Mare lucru i-ar fi trebuit să mă aibă? Aş fi putut rezista voinţei ei de fer? Frumuseţei şi farmecelor ei?

Pe un ton liniştit, ca şi când ar fi vorbit de cine ştie ce specie de tutun fin, continuă.

— Acum veţi aprecia şi regretul ce simt la gândul că veţi fi silit să plecaţi. Să nu perdeţi însă din vedere faptul că, gândindu-mă că nu v'aţi putea repatria înainte de două luni, am convenit cu Lemaan să-şi prelungească şederea la Angora sau la Beyruth, cu încă o lună.

— Domnule director, bărbătească d-voastră atitudine faţă de un fapt, care pe oricare altul l-ar fi scos din fire şi sinceritatea cu care mi-aţi adus-o la cunoştinţă, fac din mine un elev devotat al demnităţii d-voastră, pe care o admir.

Mi-a întins mâinile şi m'a tras la pieptul lui, strângându-mă cu putere, câteva minute. I-am simţit o tremurare uşoară şi când m'am liberat, câteva lacrămi îi picurau din ochi.

Ce om admirabil, bătrânul acesta!

Inainte de a ieşi, mi-a spus:

— Nu e o întâmplare faptul că v'a cedat dormitorul ei, în care niciun alt bărbat strein n'a pătruns vreodată. Veţi înţelege din scrisoarea ce v'a lăsat în sertarul biroului, sentimentele frăţeşti ce vă poartă.

Ieşind, cavasul şef îmi înmână un plic care avea ştampila comandamentului englez. Il deschisei îndată, fiindcă înţelesesem din atitudinea cavasului, că aducătorul aştepta răspuns.

Mi se cerea să fixez înăuntrul săptămânii curente, ziua când mă pot prezenta pentru recepţia despărţirii, de oare ce majoritatea serviciilor engleze se lichidau, urmând să se îmbarce pentru Anglia.

I-am spus cavasului să comunice curierului că voiu duce personal răspunsul. Ceeace am şi făcut.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După ce am salutat pe şeful trupelor şi mi-am îmbrăţişat confraţii, am trecut pe la hotel pentru a-mi lua corespondenţa.

Printre scrisori, găsii una dela Colonel, care mă ruga să grăbesc raportarea informaţiilor, de care intendenţa avea nevoe. La sfârşitul scrisorii, în câteva rânduri grăbite, soţia lui îmi ura sănătate, mă întreba cum se comportă «vulpoiul» şi ce-mi face pacientul.

Le-am trimis răspunsul îndată, fără a le da însă amănunte asupra atâtor schimbări ce se întâmplaseră în viaţa mea.

In hallul hotelului am găsit o delegaţie a unei instituţii de stat din Bucureşti, care venise atrasă tot de mirajul unor «afaceri strălucite şi magnifice».

Le-am recomandat multă prudenţă.

Printre delegaţi, observai un bărbat distins ca atitudine şi foarte remarcabil prin îmbrăcămintea lui cu totul exotică.

Potrivit de înalt, dar bine legat, cu umerii largi şi piept proeminent, atletic. Braţe vânjoase şi mâini cari purtau vizibil semnele muncii; ochi liniştiţi, cari tocmai prin această însuşire devin atât de folositori omului şi cari mai dovedesc şi o minte echilibrată. Faţa-i tânără, încadrată de o barbă tăiată impecabil în colţuri distincte; fruntea lată îi era brăzdată de sus în jos, dinspre tâmpla dreaptă către ochiul stâng, urmă veche a unui accident de muncă, în cruce oblică cu o cută adâncă ce tindea să unească cele două tâmple. Nasu-i ca de vultur şi maxilarele-i normal desvoltate, arătau energia cu care era dotat acest personaj simpatic.

L-am întrebat:

— Şi d-voastră sunteţi tot român?

Imi răspunse într'o limbă aproape corectă şi cu accentul puţin alterat.

— Da! Sunt român american şi mă numesc Ion Darie. De abia am sosit de peste ocean şi mă gândesc să mă repatriez. Totuş, încerc să-mi găsesc aci o ocupaţie. Intâmplarea m'a scos în calea dumnealor şi deo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

camdată experimentăm niște tractoare de construcție americană.

Mi-a făcut o impresie din cele mai bune și mă gândii să-l mai văd. I-am strâns mâna cu multă căldură și cred că i-am plăcut. Aceasta îmi convenea.

Dela hotel, am trecut pela spital, unde mai rămăseseră doi persani, cari nu se putuseră sustrage vigilenței sentinelelor scoțiene prin fugă, cum făcuseră cei mai mulți, după ce înțeleseseră că au scăpat de moarte.

Îți mărturisesc că mulțimea de refugiați ruși da orașului un aspect ciudat. In locul câinilor legendari, suprimați încă de sub regimul junilor turci, printr'o eroică măsură, o mulțime de cerșetori ruși de ambe sexe, te atacă la fiecare pas, cu mâna întinsă și cu fața schimonosită. Femei tinere, multe frumoase și provocătoare, se oferă cu glas tare, pentru o plată mizerabilă, care nu le-ar ajunge nici de pâine. Nici urmă de mândrie sau de rușine. Unele, conștiente că prin practica vieții inspiră neîncredere, provoacă fără rușine la acte nenaturale și reprobabile, numai să poată câștiga o existență degradatoare, inferioară vieții animalelor. Este desgustător și dureros!

Exodul rusesc a provocat în mare măsură, scumpirea traiului și, mai ales, urcarea chiriilor.

Serviciul de poliție este executat de Turci. Din pricina ocupanților străini, funcționarii polițienești și agenții de circulație sunt prea îngăduitori.

Marinarii greci provoacă scandaluri, iar soldații scoțieni silesc pe patronii barurilor și traktirurilor să le stea la dispoziție, pentru o sticlă de duzico, toată noaptea.

Vitrinele bijutierilor și bancherilor gem de obiecte de valoare considerabilă, vândute pe nimica toată, de către refugiații ruși, cari au sfârșit fondurile. M'am așezat la o asemenea vitrină și, în zece minute, am numărat 23 persoane cari veneau să vândă sau să amaneteze.

Am luat metropolitanul și m'am îndreptat către casă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Iți trimit o copie de pe scrisoarea lăsată de Lemaan și despre care soțul ei avea cunoștință.

«Ilustre doctore și scumpe frate,

«Iți mărturisesc admirația mea pentru demnitatea cu totul excepțională cu care știi să cucerești inimile. E o negrăită fericire să ai prilejul a-ți deschide sufletul, curățindu-l de răutatea care l-ar venina pentru totdeauna.

«Nemăsurat de mare mi-a fost ușurarea ce am simțit, când am putut vorbi fără reticențe soțului meu, despre rătăcirea, care ne putea pierde, dacă tăria d-tale oțelită nu ne-ar fi ferit la timp. Soțul meu a isbucnit într'un adevărat acces de bucurie sinceră, când l-am informat despre cavalerismul d-tale distins. El, care este atât de puțin expansiv. Aproape o noapte întreagă am desbătut faptele. Rezultatul îl știi, cu siguranță, dela el. Te-am proclamat frate și așa vei rămâne. De aceea am orânduit să ocupi apartamentul meu.

«Sunt sigură că, după cele întâmplate, nu te va stingheri mediul acela feminin. Pe tăblița de sidef din dormitor, scrie: «Culcându-te, încredințează-ți spiritul liniștei celei mai desăvârșite.» Nu ignora acest precept. Alături, este apartamentul Mariei. Vegheaz-o, ea are nevoe de o prietenie desăvârșită. Aș dori ca, în lipsa mea, să nu se resimtă.

«Nu uita că sentimentul de soră ce-ți ofer, dar pe care ești liber să-l primești ori nu, te obligă totuș să respecți angajamentul luat.

Soră
LEMAAN»

Bănuesc că, cetind-o, vei rămâne, caș i mine, cu impresia nelirescului sau a misterelor. Nu-ți pare curioasă hotărîrea luată de Lemaan, de a nu ne mai vedea?

Cu toată sforțarea acestor oameni de a se europe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

niza, tradiția cu regulile ei țesute din oțel, le-a lăsat urme adânci.

Directorul nu mai poartă de multă vreme fes, dar îl păstrează. Probabil, cu anumite aduceri aminte. Cași Lemaan costumele ei, pe cari le îmbracă uneori, în zilele cărora vor să le dea un fast deosebit, sau atunci când vrea să interpună între ea și vreun bărbat incomod, un spațiu de mare depărtare, spulberând iluzii, dar întețind imaginația.

Bănuesc că în noaptea petrecută în conferință cu soțul ei, Lemaan și-a pus șalvarii de mireasă și, intrând cu tot ceremonialul de rigoare în dormitorul oriental al directorului, a îngenunchiat și cu ochii plecați în jos, a zis: «Stăpânului meu înțelept și milostiv, primește pe sclava ta, care cu osârdie îți cere binecuvântarea și-ți sărută mâinile tale cele fără de păcate. Deschide Coranul la cartea înțelepciunii și cerând inspirația lui Alah, ajută-ți sclava să se cureță de noroiul în care s'a tăvălit!»

Iar el, surprins și peste măsură de emoționat de aspru ritual milenar, o fi apucat pe Lemaan de o șuviță de păr și trăgând-o atât cât să n'o doară, a iertat-o sărutându-i cu buzele-i uscate și livide ca de bureți conservați, ochii ei frumoși și virginali.

Acum te las, dragă amice, să trăești cu care îți place dintre ei, căci eu trebue să lucrez raportul prin care să-mi informez guvernul că, dacă materialele despre care am înaintat inventar la timp, sunt de strictă nevoe, ele pot fi procurate mai convenabil dela fabrici.

VIII

Terminând de vreme memoriul ce mi se cerea dela București, am ieșit să gust puțin din răcoarea aromată de parfumul smochinelor și al florilor de lămâi, în partea parcului dinspre Cornul de Aur.

Cât ești ocrotit de desimea arborilor, săgeți pornite

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

din ochi cari se uită pieziș, dar care nu se văd, te țintesc din ascunzători nebănuite. Iar dacă treci în vreun luminiș, fiecare fereastră de sus, din turnuri, este străjuită de eunuci cu grije de cerberi, cari trebue să raporteze șefului orice mișcare. Incât, câtă vreme cunoști practica aceasta obsedantă, dar nu ești încă obișnuit cu ea, suspectezi fără voe boschetele și tulpinele bătrâne ale scorușilor aprinși de fructele lor roșii.

Apropiindu-mă de o ferestruie ogivală a zidului înconjurător, cu gândul de a arunca o privire Cornului de Aur în asfințit, mă găsii, pe după o tufă de trandafiri, față în față cu eunucul Iuzuf. Observai că această întâlnire n'o prevăzuse și îl înspăimântase. Ca să zic ceva, de oare ce el rămăsese cu privirea fixă la mine, îl întrebai ce face aci, cu toate că știam că nu mă va înțelege.

Intrebările mele liniștite și relativ prietenoase, eunucul răspunse cu o serie de grimase și semne, din care înțelesei că ceva neobișnuit se petrecuse între el și altcineva, care se refugiase pe aleea paralelă cu zidul.

Pornii în direcția arătată de eunuc și simții că inima îmi bate cu putere. De ce? Nu-mi puteam explica.

Pe după o movilă cultivată cu lămâi pitici, găsii pe Maria odihnindu-se pe o bancă de lemn, frumos căptușită cu o țesătură multicoloră de rafie fin împletită. O salutai îngrijorat și-mi răspunse zâmbind. Imi era greu s'o întreb deadreptul, dacă avuse de suferit vre-o neplăcere. Știam că femeile care trăesc câtva timp în atmosfera haremurilor străjuite de eunuci, adeseori renunță să se plângă împotriva sclavilor prea îndrăzneți, din pricina asprimei cu care sunt pedepsiți. Să fie numai atât? Nu și dintr'un sentiment de compătimire pentru acela căruia, fără voe, poate, i s'a răpit cu brutalitate, dreptul la viață? O întrebai:

— Cum vă simțiți?

— Mulțumesc, bine pe cât se poate.

— Ce ați mai hotărît?

— Aproape nimica! Dacă n'aș ști că ating suscepti-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bilitatea vreunei persoane dintre cele care s'au purtat atât de bine cu mine, vă mărturisesc că aş prefera să părăsesc Constantinopole şi să mă stabilesc undeva, de unde să pot păstra destul contact cu sfărâmăturile motivelor care m'au adus şi mă reţin pe aici.

— Aş fi foarte fericit şi mândru dacă m'aţi onora cu încrederea d-voastră, domnişoară. Vreau să spun că ar fi în interesul d-voastră să cunosc tot ce ştiţi sau bănuiţi asupra afacerii, în care răposatul d-voastră părinte şi-a înglobat averea.

— N'am nimic de ascuns. Nepricepută în afaceri şi fără să prevăd sfârşitul tatălui meu, n'am avut interes să-i cer a mă pune în cunoştinţă cu mersul întreprinderilor lui. Din câte am aflat însă, mai târziu, reuşita afacerii părea a se bizui pe soarta acţiunii lui Denikin, împotriva Sovietelor. Când încercarea aceasta a dat faliment, tata a murit, iar baronul Singman şi-a perdut încrederea. Nu mi s'a spus, dar am înţeles foarte bine.

Astăzi, după cele întâmplate şi bine cunoscute de d-voastră, am intuiţia că totul, sau aproape totul, este pierdut.

— Nu credeţi că judecaţi situaţia cu prea mult pesimism?

— Să vedeţi. Ştiu precis că depozitele s'au micşorat treptat, treptat. Câteva serii de magazioneri au fost concediate pentru nereguli. Însuş baronul a efectuat o vânzare de saci, pe care n'a înregistrat-o, după cât îmi aduc aminte şi din care mi-a lăsat, cum ştiţi, în păstrarea directorului, un fond oarecare. Depozitele fuseseră predate în regulă, delegaţilor lui Denikin. Când acţiunea acestuia a luat sfârşit, reprezentanţii lui au părăsit magaziile fără nici o formalitate, după-ce, de sigur, îşi însuşiseră o însemnată parte.

Unde mai puneţi cheltuelile de chirie, întreţinere, salarii, asigurare?

Imi amintesc, în orele de reculegere, că baronul Singmann, când vorbia tatălui meu de «afaceri strălucite»,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nu o amesteca deloc pe aceea care mă interesează acum. Odată i-a zis: «Fiţi fără grije: chiar dacă acţiunea lui Denikin ne-ar prăbuşi planurile noastre comerciale, întreprinderile noui, ce pun la cale, ne vor feri de pierderi.»

Ce speranţe mai pot avea acum, când moartea l-a cruţat de svârcolirile acestei vieţi, iar consorţiul englez a declarat confiscate sau secchestrate toate depozitele? Sunt sigură că şefii de magazii îşi vor face de cap şi, la urma urmelor, ...praful sau fumul!

— Nu încerc să mă gândesc a nu aprecia cum se cuvine informaţiile d-voastră preţioase. Tocmai de aceea ar trebui să mă împuterniciţi, spre a putea avertiza pe bancherii dela Londra, cât mai urgent, în sensul ca toţi magazionerii să fie concediaţi; să se angajeze un administrator capabil şi cu garanţie serioasă, — şi eu m'am şi gândit la cineva — apoi să se vândă fără întârziere şi cu orice preţ, mărfurile.

— Dar ce răsunet pot avea la Londra propunerile noastre?

— Foarte mare, veţi vedea. Daţi-mi pe lângă încredere şi împuternicirea de care v'am vorbit şi nădăjduesc că foarte curând, vom avea să culegem roadele activităţii noastre.

Cu toată miopia, observai pe faţa Mariei o tresărire ciudată. Nu mă înşelasem. Scoase batista şi o apăsă pe ochii-i frumoşi, încercând să oprească lacrămile.

— Eu nu vă promit decât devotamentul meu şi sper că, cu toată nepriceperea în astfel de treburi, să contribui măcar în parte, la apărarea drepturilor d-voastră.

Mă uitai la Maria mai cu atenţie şi mi se pare că chiar m'am apropiat puţin de chipul ei. Privia la o floricică de lămâi, pe care o învârtea între degete. Respiraţia îi era grăbită şi faţa înflăcărată de o roşaţă vie. Ridică privirea-i tristă către mine şi-mi zise:

— Nu voiu cerceta motivele cari vă fac să-mi oferiţi serviciile, pe cari le primesc cu recunoştinţă. Pre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

supun însă că așa a dorit Lemaan și d-voastră veți ști să apreciați cum trebue, dorința ei suverană.

— Oricât de suverană ar fi fost dorința Lemaanei, în această chestiune, nu uitați că d-voastră ați fost îngerul meu păzitor, făcând din ea, «femeea periculoasă», sora mea.

Contra atacul acesta, observai, a avut efectul dorit. Ochii îi luciră ca pentru o bucurie clocotitoare și replică:

— Socotesc că mai mult a strejuit asupra d-voastră amintirea «Zânei celei mici», despre care i-ați vorbit, decât ființa ștearsă și rece, a unei străine ca mine. Spuneți drept: vă amintiți des de micuța zână?

Spunând aceste vorbe, se porni pe un plâns, care mi se păru fără rost. Am încercat s'o liniștesc, dar eram și eu destul de emoționat din pricina suferinții ce presupuneam că îndură.

Ce dracu?! Mă iubia cu adevărat? Doar își exprimase teama de Lemaan și gelozia din pricina micuței, din a cărei ființă nu-mi rămăsese decât amintirea ochilor și-a lacrămilor, care semănau cu ai Mariei.

Stingherit de plânsul Mariei, nu știam cum să reîncep conversația.

Vorbisem despre afaceri și ajunsesem la lacrămi. Înțelesei că această femee era mai atinsă de un sentiment oarecare, decât de soarta propriei averi.

Altul, în locul meu, ar fi îmbrățișat-o sau i-ar fi apucat între mâini capu-i frumos și i-ar fi sărutat, cu siguranță, ochii.

Eu? Nu știam ce trebue să fac. Și din această pricină, îmi amintesc că am suferit.

Îmi spuse:

— Amicul meu, aci nu voiu mai putea rămâne prea mult. Pentru a vă răsplăti măcar în parte, pentru serviciile imense ce-mi oferiți, oh, vă rog să nu protestați, mă voiu stabili temporar în țara d-voastră, la Constanța sau la București.

Sării ca fulgerat de pe bancă și, sub impresia do-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rinții ei exprese, care îmi convenea, îi șoptii: «Maria!»

Se sculă, îmi apucă brațul, care tremura, și o condusei spre casă. Aproape de intrare, îmi spuse cu liniște:

— Vă rog să nu vă preocupați de mine. Voiu vorbi directorului regulând totul pentru plecare: bani, pașapoarte, vapor, totul, totul! Luați măsuri în ce privește relațiile cu Londra și eu vă voiu comunica zilnic, până unde am ajuns cu preparativele plecării.

Îmi aruncă o uitătură prietenoasă și îi sărutai mâna, ce-mi întinse zâmbind.

Vasăzică, o iubesc! Sărmana mea micuță zână, câtă dreptate a avut Lemaan, când a spus că te voiu uita!

Am început să regret că Maria va trebui să plece. Mă gândesc totuși că, fiind mai depărtați unul de altul, mă voiu putea ocupa serios de interesele ei. In afară de aceasta, sentimentul nostru — nu te îndoi, dragă prieten, de iubirea mea pentru Maria — se va adânci și, la urma urmelor, ne vom căsători.

Găsii pe biurou o scrisoare dela generalul meu, care îmi aducea vestea că sunt desărcinat de misiunea pentru care plecasem din țară și că, dacă vreau, n'am decât să mă întorc.

Mai aștept răspunsul Intendenței și sper că, după aceea, voiu deveni cu totul liber, închinându-mi întreaga activitate intereselor Mariei.

Pe seară, am stat de vorbă cu directorul, care mi-a comunicat că, întrucât are și el unele interese în afacerea Singman, i-ar fi neprețuite părerile mele. A și formulat și trimis o telegramă la Londra, rămânând bine hotărît ca astăzi să expedieze un curier, cu un memoriu-propunere de lichidare. M'a rugat să găsesc o persoană vrednică de a fi numită administrator al bunurilor Singman, în caz că Londra ar accepta planul de desfacerea depozitelor.

La hotel Tokatlian am cercetat unde pot găsi pe americanul meu, Ion Darie, și i-am lăsat câteva rânduri,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prin care îl rugam să mă aştepte mâine seară, la ora mesei, pe care mă gândeam s'o luăm împreună, pentru a-i vorbi.

Îl socoteam potrivit pentru postul de administrator-lichidator proectat.

Delegaţia română, despre care ţi-am vorbit altă dată, a încheiat o afacere proastă cu nişte escroci internaţionali, de care geme Constantinopole.

Un membru al acestei delegaţii, inginer, luat ca expert în materie de maşini, mă informează că şeful delegaţiei, atras de o splendidă expoziţie de articole, ca: vase de aluminiu, brice, maşini de călcat, pile pentru unghii, instrumente de medicină şi chirurgie, a arvunit un transport imaginar, plătind pe loc un milion: valoarea expoziţiei nu trece de două sute de mii. Acum şeful delegaţiei se plimbă între poliţie, consulat şi bancă, prin mijlocirea căreia a făcut plata.

Inginerul speră că, dacă se încheie afacerea autotractoarelor, care acum se experimentează sub supravegherea inginerului Ion Darie, paguba va fi acoperită cu prisosinţă.

Ştirea aceasta mă afectează, căci mi-e teamă de nepriceperea mea şi de amestecul de bună voe în afacerea Singman. Mă gândesc de pe acum la prevederea cu care vor trebui duse la bun sfârşit, interesele Mariei.

Zilele acestea am muncit ca un hamal. Dar cu câtă plăcere!

O telegramă din Londra anunţă pe director că, sub rezerva lămuririlor din memoriu, aprobă propunerea de lichidare a depozitelor din Stambul, Moda, Scutari şi Tchubucli.

Am procedat la o inventariere sumară; mai corect, la o verificare a magaziilor, sub directa conducere a lui Darie, care este un om excepţional ca temperament, caracter şi cunoştinţe. El a primit cu toată bunăvoinţa postul oferit şi sarcina nu i se pare peste măsură de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

grea. Mi se pare uimitor chipul cum ştie să intre în stăpânirea magaziilor.

După ce se termină inventarul unui depozit, licenţiază pe gestionar cu o formulă destul de măgulitoare, dar categorică. Apoi, încue, asigurând intrările şi postează paznicii daţi de director. Se pare că procedează puţin mai tare decât «turceşte».

A luat contact cu amatorii cumpărători, printre cari şi Comandamentul englez, şi s'a adresat şi unor case europene, cu care uzinele din America, în care lucrase, aveau relaţii comerciale.

Astăzi, după amiazi, Maria m'a informat că este gata de plecare în România şi aşteaptă răspuns unei scrisori ce a trimis printr'un curier al directorului, după dorinţa acestuia, Lemaanei. Îndată după primirea răspunsului, se va îmbarca pentru Constanţa.

Seara, am fost invitat de Darie să luăm masa într'un restaurant al cărui patron este un celebru cântăreţ rus.

Am fost serviţi într'o loje, de unde puteam privi nestingheriţi petrecerile mulţimii de jos. Ofiţeri scoţieni în costum naţional, în tovărăşia unor femei de origine necunoscută şi de o moralitate îndoelnică, se dedau la adevărate orgii. Când orhestra intonează imnul lor naţional, cântă în cor şi bat măsura cu bocancii ori cu coatele, în masă, făcând să sară în sus farfuriile şi sticlele. Din când în când, cate un artist rus apare pe scenă, cântând vre-o operă a compozitorilor ruşi ori executând cu patimă nostalgică «Căzăceasca».

Suntem serviţi la masă de o rusoaică ce pare a face parte din aristocraţia refugiată aci.

Darie, care cunoaşte bine mai multe limbi, o descoase cu precauţie.

— Suntem nişte nenorociţi, noi, Ruşii. Revoluţia ne-a expatriat şi, îngrămădiţi aci, ne războim între noi, pentru găsirea mijloacelor de traiu. Soţul meu a luptat pe frontul vostru, în Dobrogea, ca adjutant al generalului Simanschi, iar astăzi lucrează la contabilitatea unei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

întreprinderi, pentru două lire și jumătate, douăsprezece ore pe zi.

Numele tatălui meu a făcut de mult ocolul pământului, prin operele sale literare, iar eu servesc mâncare consumatorilor; fără leafă și numai în schimbul generozității, care, de cele mai multe ori, mă umilește.

Și cu ceea ce câștigăm, trebue să trăim împreună cu fiul nostru, copil încă.

Am hotărît cu Darie să ajutăm pe fiica marelui scriitor, să-și ducă familia în București, unde are prieteni și rude bogate, deși guvernul nostru a interzis orice imigrare a rușilor.

Aproape de miezul nopții, mergând pe stradă, către o stație de trăsuri, am prins următoarea convorbire între doi români.

— Nu, nu! Acolo nu mai este cu putință. Ori dăm o lovitură, ori dormim în vre-o barcă, din marginea Stambulului.

— Cel mai bun lucru este să atacăm o vitrină cu bijuterii.

— Sau vreun întârziat cu chef.

Nu m'am putut stăpâni.

— Ne faceți țara de râs, domnilor!

Nici nu terminasem, căci probabil că aveam de gând să le țin o lecție de morală, când necunoscuții se și năpustiră asupra mea, gata să mă reducă la tăcere prin argumente prea puțin plăcute.

Noroc că Darie interveni la timp și cu două lovituri dibace, aplicate dintr'odată cu ambii pumni, mă descotorosi de acești agresori nepoliticoși.

Prin Constantinopole mișună o mulțime de dezertori și prizonieri evadați, printre cari românii nu ne fac de rușine ca număr.

Iubirea mea pentru Maria sporește și încerc un sentiment de desnădejde, de câte ori se întâmplă să nu o pot vedea. Stă în apartamentul ei și cetește sau scrie. Astăzi am căutat-o prin parc, nădăjduind s'o văd. Am

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

întâlnit însă pe eunucul cu pricina, care, văzându-mă, a rămas idiotizat într'o poziție de animal prins cu vre-o vină și bătut. I-am pus mâna în guler și, cu-o furie nestăpânită, l-am dus la șef, căruia i-am comunicat bănuelile mele.

Acesta, pe un ton grav, mi-a comunicat:

— Domnule, prostovanul acesta iubește ca un nebun pe d-ra Maria. Știe tot palatul. A luat din această pricină, pedepse grele, deși nu e deloc vătămător. Nu poate trăi dacă nu o vede, și când se întâmplă aceasta, plânge ca un copil și nu mai face nici o treabă. Acum, desigur că a plecat s'o vadă prin parc, neștiind că domnișoara s'a dus în oraș, pentru cumpărături, în vederea plecării dela noi.

— Să nu-i faci nimic, poruncii șefului.

Se vede că nenorocitul de Iuzuf a priceput hotărîrea mea, căci a îngenunchiat îmbrățișându-mi picioarele și sărutându-mi și udându-mi cu lacrămi de recunoștință, mâinile.

Sărmană ființă nefericită! Cuțitul meșterului i-a stârpit izvorul vieții, dar nu și pe acela al sentimentelor. Cum o să-și stăvilească el iubirea pentru Maria?

Câți dintre acești sclavi, mutilați pentru a garanta stăpânilor, castitatea cadânelor, nu și-au sorbit prin moarte, sub tăișul iataganului, odată cu cupa plăcerii de a-și fi îmbrățișat stăpâna și pe aceea a propriului lor sânge!

Am scoborît la debarcaderul curții, căci Maria plecase cu o barcă spre Galata.

Nu ne spusesem niciodată vorbe de dragoste, deși ne dădusem destule semne de iubire. Ea știa bine că nu mă mai ține nimic aci, ceea ce însemna că aș putea pleca, totuș primise serviciile mele. Iar altădată, după ce plecase Lemaan, își arătase fățiș părerea de rău că, punându-mă în serviciul ei, nu făceam alteva decât s'o satisfac pe aceea. Cu care prilej, eu i-am replicat spunându-i pe nume cu un ton care trebue să-i fi spus mai mult decât o declarație de iubire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Eram hotărît ca, de astădată, să-i comunic cinstit sentimentele mele şi să încerc a o face să consfinţească făţiş, iubirea noastră, smulgându-i, dacă va fi cu putinţă, vre-o promisiune asupra viitorului.

N'am aşteptat prea mult. Barca se apropia domol pe apele liniştite ale Cornului de Aur, lăsând în urmă-i o dâră lină. Era însoţită de credincioasa Aişé, care o ajută să coboare pe punte.

Când mă văzu, mă întrebă:

— Eraţi aci din întâmplare?

— Nu, amica mea, vă aşteptam. Zilele trec, ocupaţiile ne absorb orele şi noi nu găsim nici o clipă liberă s'o petrecem împreună.

Vocea îmi tremura şi îmi dădui seama că emoţia mea o impresionase şi pe Maria. Apucase între degete voalul negru, ce-i acoperise faţa şi mă privia drept în ochi, cu nelinişte.

— In adevăr, nu ştiu să preţuesc cum se cuvine prietenia d-voastră. N'o fac însă din vreun sentiment de mândrie sau din răceală. Vă rog să mă credeţi că umbrele celor duşi mă întristează peste măsură şi, pentru liniştirea d-voastră, vă informez că, numai când suntem împreună, mă simt mai bine. Mă tem însă ca nu cumva prietenia mea să întunece în memoria d-voastră, amintirea fetiţei pe care o iubiţi şi despre care i-aţi vorbit Lemaanei.

— Cine v'a vorbit despre aceasta? Mi-aţi mai spus odată!

— Chiar ea. Ducându-vă în cabinetul soţului ei, a venit la mine să-şi ia nişte cărţi, crezându-mă plecată. Am avut următoarea convorbire: «N'ai plecat?» I-am răspuns: «De abia acum mă pregăteam.» «Atunci ai auzit conversaţia mea cu doctorul!» «In parte! Şi fiindcă nu vă pot ascunde, v'am mai auzit şi altădată, dar fără voia mea.» «Ei, bine, draga mea, acest tânăr te iubeşte, deşi o veche slăbiciune pentru o copilă îi este încă trează.» I-am spus: «Doctorul este cavaler şi nu-şi poate călca cuvântul.» Atunci Lemaan mi-a răspuns aprinsă:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

«Cu toate acestea, el i-a confirmat şi soţului meu slăbiciunea pentru «zâna cea mică», deşi mie mi-a dat dovezi că te iubeşte cu tot focul tinereţii lui. Acum, când ştii aproape caşi mine ce s'a petrecut între noi, cred că nu te vei mai teme de vre-o rivalitate. Doctorul este demn pentru o iubire curată. Cât priveşte pe «zâna cea mică» a înmormântat-o în cenuşa trecutului, fii sigură».

— Convorbirea aceasta, amicul meu, m'a tulburat, căci pe de o parte, nu mă simţeam demnă de iubirea d-voastră, iar pe de alta, sufeream la gândul că, fără voe, contribui la nedreptăţirea unei fiinţe, pe care aţi iubit-o şi care, poate, vă mai iubeşte şi acum!

— Nu contest iubirea mea pentru acea copilă cu ochi frumoşi, dar pe care n'am cunoscut-o decât din vedere, odată, şi pentru care am şi devenit, aproape, un fel de ascet. Dar niciodată nu mi s'a mai vorbit despre ea şi nici nu ştiu dacă astăzi n'o fi fericită la căldura iubirii altuia.

Cât despre rezerva ce faceţi asupra sentimentelor mele faţă de d-v., cred că nu sunteţi în nota adevărată.

— Pe mine, amice, m'ar mâhni dacă aş şti că, din pricina mea sau a alteia, aţi da-o uitării pe «mica zână» din patria d-v. frumoasă; de altmintrelea, vă sunt recunoscătoare pentru cuvintele spuse Lemaanei despre mine şi vă asigur că, dacă sentimentele ce-mi păstraţi se vor menţine, revenind în România, mă veţi găsi demnă de ele. Fiţi sigur, vă rog.

Ne-am despărţit cordial. Fericirea ce-mi cauzase această explicaţie era atât de mare, că mi s'a părut că am trăit cele mai bune clipe din viaţă.

Iată-mă, după o săptămână de alergări în toate părţile, împreună cu bravul Darie, către limpezirea multor lucruri însemnate.

Directorul a obţinut pentru cota lui şi a Mariei, o despăgubire în natură, adică în mărfuri, socotite la cursul de azi şi numai pentru o mică parte din capital.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mariei nu-i revin mai mult de 400.000 lei, ceea ce e mai puţin decât o cincime din ce i se cuvenea, ne mai socotind câştigurile probabile.

Lemaan a răspuns Mariei printr'o scrisoare plină de afecţiune şi consimte să plece.

Nici o vorbă despre mine.

Pentru partea cuvenită Mariei, Darie a fost autorizat să lichideze nişte materiale sanitare curente şi în bună stare. El va pleca pentru aceasta la Bucureşti, unde speră sa obţină, după informaţiile culese, un preţ bun. Şi-a făcut în acest scop, o ladă cu probe şi va pleca odată cu Maria.

Eu am fost însărcinat să primesc dela Englezi, două magazii cu efecte militare. Am împuternicire specială.

Tot astăzi am primit dela moşie o scrisoare lungă şi tânguioasă, prin care administratorul se plânge că l-am uitat şi că se simte stingher. Mă întreabă când mă duc să mă stabilesc acolo.

Această scrisoare a avut darul să-mi răscolească în suflet unele sentimente cari, spre ruşinea mea, m'au făcut să-mi reproşez cam prea târziu, că n'am găsit prilej să mă duc măcar odată în ţară şi să îngenuchez la mormântul slintei mele mame.

Dragă mamă, nu te nelinişti, voiu sădi cu mâna mea proprie flori la căpătâiul tău şi le voiu uda împreună cu Maria!

In aceste clipe, mă gândesc dacă preluarea şi încărcarea magaziilor engleze n'ar fi un pretext să mă îmbarc şi eu odată cu Maria şi cu Darie.

Mâine de dimineaţă, voiu cerceta această posibilitate.

Acum să-ţi redau, dragă frate, convorbirea avută cu directorul, care m'a invitat să dejunăm împreună.

Era într'o dispoziţie care făcea să-i strălucească în chip de raze de soare, ochii lui verzi-albaştri.

— Mi-a scris Lemaan şi i-am răspuns. Se vede că se plictiseşte departe de noi, cu toată tăria ei, deşi stăruieşte să creadă că depărtarea aceasta voită este o dreaptă răsplată a greşelei săvârşite. Spune că s'ar simţi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în stare să revină înainte de termen, dar se încăpățânează să fie de cuvânt și bine face.

Eu, dragă doctore, nu trebue să mă mint, foarte curând voiu închide ochii. Toată averea îi rămâne ei. Cred că trebue să se oțelească pentru viață, spre a nu se simți stingherită de lipsa mea. I-am scris despre d-voastră, răspunzând unei întrebări, că vă achitați bărbățește de sarcinele ce v'ați impus și că sper într'o apropiere de Maria.

I-am răspuns:

— Regret puternic că, fără voia mea, i-am cauzat un rău imens, doamnei.

— De loc, de loc! Este prima ei experiență pe acest teren și cred că-i va servi de pildă atunci când, devenind liberă, va voi să-și aleagă un tovarăș. Ea cunoaște fondul meu sufletesc în această chestiune, pe care nu odată am discutat-o cu sânge rece, iar eu nu răpesc unei femei cu 32 ani mai tânără și plină de vigoare, dreptul de a-și orândui viața, cât mai rațional cu putință.

V'am rugat să luați dejunul cu mine, fiindcă plecarea d-voastră se apropie și doresc să stăm cât mai mult de vorbă.

Aș mai dori să-i scriți chiar d-voastră data aproximativă a posibilei ei întoarceri la cămin. Curierul pleacă mâine.

Am înțeles situația grea a directorului și chiar în seara aceea i-am scris:

«Ilustră doamnă și soră,

«Admir bărbăția demnă cu care știți să vă împliniți datoria către soț și frate. Am luptat din greu cu depărtarea d-voastră, dar exemplul sacrificiului ce ați hotărît să faceți pentru respectarea cuvântului dat, ne-a fost pildă vie de împlinirea datoriilor. Vă sunt recunoscător și vă adresez acest simțământ și în numele Mariei, pentru frățeasca grije ce aveți, interesându-vă de noi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

«Cel mai târziu peste zece zile, voiu părăsi Stambulul încărcat de regretul fericirilor gustate aci, dar şi de satisfacţia că vă dau prilejul să reveniţi lângă ilustrul d-voastră soţ.

«Rămân al d-voastră, în veci recunoscător

Frate,
GEORGE.»

Oricât de curagios şi original era directorul în discuţiile ce căuta să provoace despre Lemaan, mi-am putut da seama că, la vârsta-i înaintată, cu o minte ageră şi rară obiectivitate, trăia tragedia sfârşitului, care trebue să-i fi părut foarte dureros.

Stăruinţa cu care înfăţişà devotamentul soţiei, de care părea sigur, era încercarea de a mă încredinţa că înţelepciunea lui statornică constituise elementul de înfrângere al pasiunilor Lemaanei, alimentate şi de sănătatea ei fizică, şi din care îşi făcea un titlu de glorie şi de biruinţă.

Dar strălucirea satisfacţiei ce-i radia din suflet, prin luminile ochilor lui vii şi tineri, când gândea şi vorbia despre acest triumf, se înceţoşa la gândul că, după moartea lui, Lemaan, soţia credincioasă, ar putea să-şi caute sprijin, pentru restul vieţii, în altă iubire.

Ceeace părea a fi foarte probabil.

N'aş putea spune dacă experienţa dureroasă ce făcuse această femee în aventura ei erotică, fusese prima, după cum confirma soţului ei. Dar pot afirma cu certitudine că n'ar fi găsit multe prilejii să fie scăpată prin rezistenţa bărbatului asaltat, cum i se întâmplase cu mine.

Tu ştii că, raportându-mă la felul cum cei de seama noastră concep viaţa şi o practică, eu am fost un abstinent şi că nu mi-a fost prea greu să lupt. Asta înseamnă că epilogul prieteniei Lemaanei pentru mine, nu i se cuvine ca un certificat de virtute exclusivă.

N'a avut prilejul? Cu atât mai puţin glorios pentru ea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

L-a avut, dar l-a înlăturat? N'am putut să constat aceasta.

E adevărat că n'o dispreţuesc, cum ar putea face ea faţă de mine. Dar sunt sigur că, dacă atunci când îşi perduse capul, aş fi ajutat-o cât de cât, era de mult adulteră.

Nu pot trece însă cu vederea puterea ei de a se resemna, renunţând la plăceri, pe cari nu i-a lipsit prea mult să le aibă.

Eu nu regret soarta amorului Lemaanei, după cum probabil n'aş fi regretat nici domolirea simţurilor ei aprinse.

Vei conveni că nu săvârşesc un act de ingratitudine faţă de Lemaan şi soţul ei, comunicându-ţi judecata mea sinceră.

Nu am de plată acestor oameni, nici o poliţă. El mi-a acordat prietenia şi a tras două foloase: îngrijirile mele devotate şi asigurarea castităţii Lemaanei.

Cum vezi, dacă tot ce a făcut a avut la bază calculul, turcul a fost destul de inteligent şi n'a plătit prea scump.

Încrederea lui, sinceră ori nu, în Lemaan, i-a asigurat în mare parte, poate în întregime, abaterea femeii din calea adulterului. Însă aceasta n'a rezolvat problema în întregime.

Femeea putea rămâne credincioasă în faptă, până la sfârşit; asta însă nu exclude săvârşirea păcatului ca idee, sub forma poftelor conştient înăbuşite.

Din tot acest sudiu incidental, sunt dator să-ţi împărtăşesc credinţa mea asupra unui corectiv întârziat: dacă n'ar fi existat fatala diferenţă de vârstă, Lemaan putea fi o femee perfectă sub raportul convenienţelor, iar soţul mai puţin frământat de preocuparea lui cu privire la acestea.

«Saltă acum şi te bucură!...» Aceste vorbe mi-au venit pe buze, ca un ecou al copilăriei îndrumate sub influenţa moralei religioase, de către regretatul meu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indir1901-1932

tată. Nu numai că le-am gândit, dar, urcând pe îngusta scară de stejar a vaporului, care trebuia să ne aducă în țară, le-am pronunțat tare, cu glas de cântăreț care se roagă; încât, barcagiul ce mă adusese dela țărm, mi-a răspuns cu un «evala» caşi cum ar fi înțeles spusele mele.

Şi dece nu m'aş bucura? Nu mă apropiam cu scurgerea fiecărei clipe de ziua fericirii mele?

De vreme, Maria, ajutată de sclava Aişè, îşi transportase bagajul pe Caledonia, cu concursul lui Darie. Eu avusesem de lichidat protocolul despărțirii de director, căruia îi spusesem că, terminându-mi misiunea, plecam pentru totdeauna din Stambul.

Mințisem, căci trebuia să revin pentru încă două-trei zile, spre a preda serviciul de îmbarcare a depozitelor preluate dela Englezi, personalului ce speram să obțin dela Intendență. La urma urmelor, mă puteam sustrage corvezii acesteia, aducând personal plătit de mine, în cazul că Intendența, cum îi era obiceiul, mi-ar putea refuza amănuntele raportului meu.

Nimic nu mă mai reținea deci, în Constantinopole, şi, pe lângă bucuria ce-mi făcea plecarea împreună cu Maria mea dragă, aveam senzația unei mari binefaceri, ce-i procuram directorului prin reîntoarcerea soției sale, de a cărei lipsă se vedea bine că suferă. Apoi se cuvenea să dau legăturilor mele cu familia lui, o directivă nouă: a ne scrie, dacă va fi nevoe, şi a mă feri de orice întâlnire cu Lemaan, aceasta fiind dorința arzătoare a directorului, care, probabil, nu prea se bizuia pe sentimentele de frăție dintre noi.

Se impunea această atitudine fermă şi pentru triumful planului de a o cuceri pe Maria, care cu toate declarațiile ei categorice de încredere, păstra o rezervă severă față de legăturile mele cu Lemaan, despre a cărei virtute nu-şi făcea iluzii.

Mă despărțisem de director cu lacrămi în ochi. Dăduse ordin să fie scos în fața palatului, unde m'a îmbrățişat în prezența personalului, care a asistat cu cape-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tele aplecate până aproape de pământ. Emoția îi lusese atât de mare, că plânsul i se schimbase într'un râs nervos, în timp ce lacrămile i se scurgeau dealungul bărbii lui de apostol.

Multă vreme am stat îmbrățișați și la urmă, sărutându-mă, mi-a șoptit:

— Voiu duce cu mine simțământul celei mai scumpe prietenii, ce am avut în viață.

Și apoi, cât mai pe șoptite:

— Și dacă n'ar fi fost femeea, ce-ar fi mai lipsit pentru a deveni în adevăr tată și fiu?

Am înțeles câtă dreptate avea bătrânul și îți mărturisesc, scump amic, că am avut senzația umbrei unui sentiment de ură, sau așa ceva, față de Lemaan.

Ridicându-se ancora și «Caledonia» mișcându-se spre a face rondoul de ieșire din port, văzui într'o barcă pe Aișè, care plângea, iar alături, pe îndrăgostitul Iuzûl, într'o poziție de contemplație înduioșătoare. Impreună cu Maria, le-am făcut semne de despărțire prietenească, și nenorocitul și-a acoperit fața-i buhavă, cu mâinile, cași cum n'ar fi putut suporta să vadă plecarea ființei, în care părea că și-a înmormântat toată iubirea. Ingrămădit pe bancheta bărcii, corpul sclavului îndrăgostit tremura ca de friguri, plângând de durerea despărțirii.

IX

Atmosfera caldă, revărsată parcă din gura unui uriaș cuptor nevăzut, în seninătatea cristalină a infinitului, este temperată de adierea blândă a brizei ce suflă mângâetor dinspre răsărit.

De două ore, au dispărut până și cele mai îndrăznețe păsări.

Depărtarea de țărm închide mulțimea de pasageri într'un spațiu restrâns și fiecare ins caută în zadar, pe această insulă plutitoare, satisfacțiile avute în țăria sigură și mulțumitoare a uscatului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe vapor, îngustimea te oboseşte. Urci din etaj în etaj, străbaţi sălile de lectură şi fumat, ocoleşti coverta, te aşezi la proră, fugi către pupă. Spaţiul este acelaş: îngust, îngust!... Neputincios în faţa spaţiului înconjurător, pari şi mai încleştat. Închipuirea intră în funcţiune şi numai ea te scoate din carcera, în care de bună voe ai intrat, pentru a străbate marea.

Cine ştie cum să-şi abandoneze trupul pe bord şi să-şi împingă spiritul mai departe, cine s'a deprins să se deslipească oricând de o lume, pentru a-şi găsi o alta pe care o doreşte, acela nu este silit să-şi măsoare viaţa de bord cu minuta. Ea trece iute, batjocoritoare, suverană.

Gândindu-mă la toate acestea, priviam mulţimea de pasageri enervaţi, cari umblau de colo până dincolo, fără rost, aşa ca să se mişte, ca să consume din energie.

Alături de Maria, după ce pierdusem din ochi cele din urmă semne ale uscatului, asupra căruia îi dădusem toate lămuririle, mă simţiam fericit, iar timpul se scurgea repede, pe nebăgate de seamă.

Din când în când, o păraseam spre a da ajutoare suferinzilor obişnuiţi ai voiajului pe mare, medicul vasului neputând ţine pept răului de mare, care se anunţa a face ravagii.

Caledonia, un vas nou, execută pentru întâia oară trecerea din lumea nouă peste ocean, cu destinaţie de a lua contact cu gurile Dunării şi cu frumoasele-i porturi, bogate în materiale lemnoase şi cereale. Iar căpitanul, mândru de tăria, confortul, dar mai ales de perfecta echilibrare a vasului, este fericit şi aşteaptă dela fiecare pasager, un gând bun, de mulţumire, de felicitări.

Şi nici nu se înşeală, nici nu exagerează.

Cei mai încercaţi pasageri pe apă, privesc pe căpitan cu un sentiment distins şi cu încredere desăvârşită. E firesc. Căpitanul îşi iubeşte meseria şi, mai ales, vasul şi se simte mândru să învingă capriciul valurilor; apoi, în mâna lui este viaţa fiecăruia.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cine nu-şi închipue cu câtă înfrigurare îşi aşteaptă naufragiatul scăparea dela calmul, inteligenţa şi devotamentul comandantului? Aceasta este suprema speranţă, asupra lui se îndreaptă privirile desnădăjduite.

«Caledonia», care fusese lansat tocmai pentru a inaugura vastele operaţii comerciale ale unei societăţi noui de navigaţie, între America şi statele din sudul şi răsăritul Europei, traversase oceanul pe o vreme liniştită şi fără nici un incident; ceeace sporise mult încrederea căpitanului şi a pasagerilor.

In afară de obişnuitele manifestări ale răului de mare, căruia unele persoane sunt condamnate pe viaţă, nimic nu tulburase buna dispoziţie de pe vas.

Aparenţele indicau linişte desăvârşită şi o mulţumitoare trecere a mării, până la Constanţa şi Sulina.

Totuş, cine vrea să nu umble prin nouri, nici chiar atunci când este deslipit de pământul solid şi sigur, nu trebue să uite o clipă, că drumul pe apă este mai mereu primejduit şi că, uneori, nici cel mai ideal comandant nu poate înlătura pericolul.

Vorbind cu Darie asupra călătoriei pe apă, îmi spuse:

— Este în navigaţie o fatalitate specifică; o fatalitate, care nu poate fi dejucată de calculele matematice şi nici de experienţa cârmacilor. Din plin şi sticlos senin, apar furtuni înspăimântătoare şi se pare că în fund, apele mărilor clocotesc într'una, tinzând să se ridice la suprafaţă. Marea Neagră este cu deosebire foarte capriţioasă, ca o femee isterică, şi adeseori vasele cari trec liniştite peste oceane, aci îşi găsesc duşmanul cel mare.

Spunând acestea cu o aparenţă de linişte neîndoelnică, crucea de pe fruntea lui Darie se adânci în chip ciudat.

— Prevezi vreun pericol, amice Darie?

— Oh! nu! Chiar vă rog să nu luaţi în serios spusele mele. D-voastră, mai ales, domnişoară; însă vă rog să nu uitaţi că, pe vapor, nu se discută despre frumuseţea munţilor şi nici despre însuşirile cailor de rasă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sfârşindu-şi gluma, Darie râse cu poftă şi cu o sinceră clipire a ochilor lui negri.

— Dumneata, amice, trebue să fii, după marinari, cel mai liniştit dintre pasageri.

— In adevăr, ocupaţia mea de şef de secţie într'o mare uzină de vapoare, pare a-mi fi înlesnit mai multe şi mai clare noţiuni despre navigaţie. Adeseori eram delegat să iau parte, alături de comisiile de recepţie, la încercările de rezistenţă, viteză, echilibru, etc., ale vaselor ieşite din uzină.

Dar nu trebue să perdeţi din vedere că cel mai bun călăreţ se simte în mai mare nesiguranţă pe un cal necunoscut, decât un amator oarecare!

Observai din nou pe fruntea lui Darie adâncindu-se crucea-i caracteristică.

Petrecurăm cele din urmă ore ale zilei vizitând câte trei, vasul acesta nou şi ascultând cu multă plăcere, povestirile pline de farmec ale lui Darie, despre viaţa din America şi, mai ales, despre lăcomia comică a aventurierilor, cari caută cu orice preţ, milioanele de dolari, sfârşind ca chelneri nepriceputi în restaurante, sau ca hamali de proastă calitate, prin porturi.

— In America, numai statornicia într'o direcţie oarecare, bine studiată, poate asigura omului o existenţă onorabilă şi plăcută.

Către seară, Darie mă informă că observase la căpitan, oarecare îngrijorare.

Destul de inteligent şi ajutat de o îndelungată practică şi bună cunoaştere a lucrurilor, îşi dăduse seama că ceva extraordinar era pe cale să se petreacă. Cu o putere de intuiţie, pe care nu o au decât de obiceiu aceia cari îşi perfecţionează şi amplifică viaţa prin muncă stăruitoare şi continuă, nu scăpase nimic din gândurile căpitanului. Şi fiindcă acestea i se păruse că se împletesc cu ale lui, într'o intimitate de dans macabru, era gata să se destăinuiască fără ocol, comandantului.

După o luptă interioară cu propriile-i gânduri, Darie,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care mă ţinea de braţ, îi zise într'o perfectă limbă englezească.

— Nu cred să vă fie prea neplăcută o întrebare, domnule căpitan?!...

Acesta, surprins la început de chipul cu totul original al pasagerului neremarcat de el până atunci, după o scurtă dar sigură examinare, îşi descreţi fruntea-i negrită de soare şi de vânturi şi îi întinse mâna.

— Al d-voastră, domnul meu, John Funell.

— Iertaţi! Mă numesc Ion Darie, cetăţean al Americii. Am fost şef de secţie într'o uzină de vapoare şi am avut prilejul să fac multe călătorii pe apă. Vă stau la îndemână dacă, peste personalitatea d-voastră bine cunoscută şi apreciată în lumea navigatorilor, socotiţi folositor un sfat desinteresat.

— Mi-e greu să prind firul gândirii d-voastră!

— «Caledonia» este un vas nou. Uzina societăţii care l-a lansat, este la începutul activităţii sale; primele de asigurare au fost extraordinar de mari. E un vas necunoscut.

— Domnule!...

— Socotesc că trustul de armatori!...

— Nici o vorbă mai mult, domnule! Vă opresc!

— Stăruesc! Şi stăruesc să mă lăsaţi a vă vorbi, în interesul d-voastră şi al pasagerilor. Nu mă feresc de însoţitorul meu. Domnia sa nu cunoaşte limba engleză şi pe deasupra, este şi medic.

Trustul de armatori a făcut o proastă achiziţie în contractul cu uzinele Y... şi viaţa noastră, ca o urmare firească, e primejduită dacă s'ar deslănţui o furtună.

— N'am încredere în opinia d-voastră! Nu vă supăraţi! Da?

— Vă rog să nu ignoraţi că, întotdeauna, am urmărit soarta unui vas, când asigurarea lui şi a pasagerilor a întâmpinat dificultăţi şi s'a încheiat în condiţii neobişnuite, cum este cazul nostru. Ei bine, m'am încredinţat că prevederea exagerată a societăţilor asigurătoare, nu este altceva decât strigătul de cucuvae, acea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prevedere nefiind decât urmarea naturală a unor severe expertize şi anchete complicate din partea oamenilor încercaţi în asemenea specialitate. Mai mult de jumătate din acest soi de vase, au o viaţă efemeră şi aduc multă pagubă proprietarilor lor. Vă rog să nu-mi luaţi în nume de rău ancheta ce am făcut pe vapor şi care m'a făcut să vă comunic temerile, pe care le doresc din tot sufletul, fanteziste.

— In adevăr, am indicaţii că o furtună ne va da puţin de lucru. Insă pe mine nu mă preocupă câtuş de puţin viaţa pasagerilor sau vre o avariere pe vas. Mă bucură chiar o mică învălmăşeală cu valurile Mării Negre. Voiu avea prilejul să-mi examinez şi să-mi cunosc mai bine nava, acet mic, dar iubit imperiu.

— Nu uitaţi însă, că plutele cele mai perfecte, construite cu cele mai chinuitoare meticulozitate matematică, după calcule care exclud riguros aproximaţiile şi după verificări şi recepţii aspre şi minuţioase, devin uneori, cum bine ştiţi, cu desăvârşire capricioase şi în mod cu totul inexplicabil şi că, adeseori, unii comandanţi ajung să se îndoiască de reputaţia celor mai vestite uzini.

— Este drept că gândul acesta mi-a venit şi mie adineaori, dar l-am alungat, ca nefăcând parte din technica nautică.

— Dacă pricina preocupărilor mele ar fi fructul fanteziei, opinia mea ar fi fost cu desăvârşire ipotetică şi, fiţi sigur, mi-aş fi păstrat-o!...

— Ce vreţi să spuneţi?

— Am prins fără voia mea, o parte din convorbirea d-voastră cu unul dintre secunzi, şi...

— E adevărat că avem unele semne rele, dar aceasta nu trebue să vă neliniştească. Pe mine mă preocupă mai mult nebunia unor pasageri, asupra cărora răul de mare se manifestă cu totul curios şi cu care trebue să lupţi adeseori mai greu decât cu valurile.

Apoi specificul «rău de naufragiu» este mult mai inoportun decât obişnuitul «rău» cu crizele lui gastrice.

In lunga-mi carieră, am văzut pe unii, cari cad într'o stare de prostraţie, manifestată prin plâns sau me-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

melancolie. Alții aleargă turbați, parcă ar fi muşcați de tăuni veninoşi. Şi pe toți, trebue să-i bravezi, să-i liniştești, să-i închizi la nevoe în cabinele lor. Cu toate că, este cu mult mai important să te devotezi strecurării printre valuri, asigurând ajungerea țintei şi să studiezi eventualele defecte ale vasului.

— Permiteți-mi să nu mă las angajat într'o discuție fără rezultate practice şi să vă atrag atenția că pericolele pe Marea Neagră sunt mai mari decât bănuiți.

In acel moment, primul secund, pe a cărui față se putea ceti o mare bucurie, raportă comandantului că aparatele au încetat de a indica furtună şi, dimpotrivă, timpul va fi frumos şi se va menține.

Fața căpitanului căpătă expresia unei mulțumiri demonstrative.

Dimpotrivă, faptul acesta nu schimbă cu nimic îngândurarea lui Darie, care părea mai preocupat chiar ca până atunci.

Il întrebai în româneşte.

— Presimți un pericol atât de mare încât să fi fost nevoe să risci afrontul acestui încrezut?

— Nu puteam presimți nimic. Dar, când conduceai pe d-ra Maria în cabină, am văzut pe secundul acesta, care îi raporta, probabil, ivirea furtunei, atât de îngrijorat, că şi fără experiența mea, oricine ar fi putut bănui pericolul.

Apoi se adresă lui Sir John Funell.

— Binevoiți, vă rog, a ierta intervenția aceasta, care v'a supărat, domnule căpitan!

Tocmai ne pregăteam să lăsăm pe Sir John Funell în seama gângurilor sale, despre ravagiile răului de mare, când brusca arătare a unui strat gros de ceață, care ne izolă cu desăvârşire de lumina soarelui, ne reținu pe puntea de comandă.

O răcoare ce se aseamănă cu aceea ce năvăleşte când deschizi uşile unei ghețării, înlocui dulcea şi plăcuta temperatură. Grăbiți, pasagerii scoborîră în cabine, spre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a se îmbrăca mai gros. Vasul fu luminat de becuri electrice şi avui impresia miezului de noapte.

Vântul uşor ce sufla răcoritor şi blând, se înteţise şi ameninţa să se preschimbe în uragan.

Ion Darie nu-şi putu ascunde surprinderea şi îşi roti cercetător privirea.

— Nu pricep nimic, se adresă căpitanului.

— Acum trei sferturi de oră, acul a indicat furtună şi apoi a oscilat surprinzător de repede. Nu mult după aceea, a început să arate linişte, lucru pe care l-ai auzit raportându-mi-l primul secund, înainte de a ne cunoaşte.

— Cât a durat agitaţia?

— 30:

— Grea încercare pentru «Caledonia», dacă, în adevăr, aparatele sunt bune.

— Intocmai!... Cum se vede!

Şi Sir John Funell îi arătă cu un gest, furtuna.

— Ce aţi hotărît?

— In aşteptare!

— Domnule comandant, vă rog a mă socoti ca făcând parte din echipaj şi, din această clipă, sunt subordinele d-voastre ca simplu matelot, cu specialitatea de Inginer mecanic, dacă doriţi.

Situaţia «Caledoniei» era grea. Prevederile lui Darie nu fuseseră simple presupuneri şi ele trebuiau să stimuleze toată atenţia şi să pună la contribuţie toată ştiinţa nautică, a celor cari aveau asupra lor răspunderea.

Gândul meu fugi la Maria. Această copilă, nefericită prin moartea tatălui şi prin perderea averii, n'avea pe nimeni lângă ea, căruia să-i împărtăşească ceeace simţia. Avui astfel impresia că sunt răspunzător de soarta ei.

Nu mă hotărâsem să-i fiu protector? Nu-mi dăduse să înţeleg că nu-i sunt indiferent? Că n'ar fi exclus să-şi lege viaţa de a mea? Ce mai aştept aci, pe coverta? Nu era o datorie să stau lângă ea şi s'o ajut să înfrunte cu curaj spaima evenimentelor?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce crezi că se va întâmpla, întrebai pe Darie?

— Nimic mai mult decât o furtună. După cum ai auzit, aparatele au indicat brusc schimbarea de temperatură şi trecerea printr'un ciclon. După o jumătate de oră, va fi linişte. Mă întreb dacă această Caledonie va rezista asalturilor furioase ale elementelor. Căci, din ancheta făcută printre persoanele echipajului, m'am încredinţat — nu-ţi exagerez — că vasul a fost destinat dela construirea lui, jertfei, spre a asigura răscumpărarea pe preţ scăzut a activului întreprinderii de care îi vorbiam lui Sir John Funell.

Sunt în omenire sclavi ai ideii de îmbogăţire prin acaparare a tot ce este mijloc de producţie, cari nu se dau la o parte nici dela crime.

Dacă aş fi fost comandantul acestui vas, l-aş fi înapoiat într'una din numeroasele băi ale Bosforului, la adăpost, până trecea pericolul.

Te rog caută să stai cât mai mult lângă d-ra Maria şi încurajeaz-o în clipele de desnădejde, ce vor urma. In tot cazul, păstrează legătura cu mine.

Ne strânserăm mâinile şi ne despărţirăm.

Un întuneric negru ca noaptea şi de nepătruns nici cu mintea, cuprinse nemărginirea. Şi totuş, ceasornicul arăta o oră înainte de scăpătatul soarelui.

Apele prinseră a se frământa. Liniştite până aci, valuri năpraznice începură să salte vaporul cu clocotit de ură.

Aşezat la proră, observai că în timpul oscilaţiunilor longitudinale, cari făceau ca extremităţile vasului să se ridice în înălţimi ameţitoare, sau să coboare în abis ca de iad, cele mai neînsemnate isbituri din coastă cauzau vasului nişte cutremurări transversale foarte pronunţate şi cu totul disproporţionate.

Atrăsei atenţia lui Darie şi, la rândul său, comunică, după ce verifică afirmaţiile mele, Comandantului. Apoi scoborî în saloanele maşinilor.

Mai mult instinctiv, îl urmai.

Întărit provizoriu cu demnitatea de ultim şi cu totul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

suplimentar secondant, pentru a nu fi jignită vanitatea camarazilor, căută să-şi dea seama de tot ce trebuia să cunoască până în cele mai mici amănunte, în cazul unei primejdii.

Apoi, cu calmul omului greu încercat şi mai dinainte încredinţat că această însuşire sufletească este mai necesară în pericole, pe apă, decât toată ştiinţa nautică, rugă pe telegrafist să dea alarma, stăruind cu atenţie asupra punctului unde se găseşte vasul.

Observai că telegrafistul refuză să execute ordinul, părându-i-se, probabil, fără rost şi ca venind dela un nebun. Dar acest refuz n'a durat decât o clipă. Felul hotărît şi ferm în care noul secondant îi repetase ordinul, cu pistolul îndreptat spre fruntea lui, îl făcu să execute fără altă şovăire.

— Vei da alarma până vei muri sau până nu va mai fi nevoe! Ne-am înţeles?

Dând acest ordin, din ochii lui Darie săreau scântei de autoritate absolută.

Am căpătat mai multă încredere în soarta «Caledoniei».

Scoborîi în etajul cabinelor pasagerilor şi obţinui dela Maria, învoirea să stăm de vorbă.

Era puţin neliniştită, dar n'avea nici o cunoştinţă despre cele ce vor urma. Dormise şi, când se deşteptase în plină noapte, crezu că i se defectase ceasornicul.

— Imi pare bine că am dormit atât de mult şi am perdut masa. Niciodată nu mă simt bine pe vapor, dacă nu renunţ la mâncare. Noaptea, mai ales, nu pot dormi.

— Dar n'ai dormit nici o oră, amică scumpă.

— Şi totuş e noapte!...

— Se pare. O ceaţă groasă s'a lăsat pe mare şi de aceea ai această impresie. Nu mergi pe coverta?

Maria îşi luă un şal gros şi urcarăm lângă puntea de comandă, aşezându-ne pe o bancă din apropiere.

Văzurăm de câteva ori pe Darie alergând de colo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dincolo şi raportând Căpitanului câte ceva. Maria rămase surprinsă şi mă întrebă cu privirea. Îi răspunsei că unul dintre secundanţii mecanici s'a îmbolnăvit de răul de mare şi Darie s'a oferit să-l înlocuiască.

— Amicul Darie este un priceput navigator şi şi-a căpătat încrederea comandantului.

Tocmai atunci, Darie se îndreptă spre noi şi, zâmbind, se adresă Mariei.

— Domnişoară, ştiţi să înotaţi?

— Dacă este nevoe, da!

— Cu un colac de salvare «patent», veţi înota şi mai bine.

— Vă plac glumele de acest fel?

— Desigur, desigur!... Viaţa însăşi este o glumă, în ghiarele furiilor naturii.

Maria se uită la mine şi tocmai când vream să-i spun că Darie glumeşte ca să treacă vremea, el interveni râzând cu multă poftă.

— Cine pleacă la drum, pe un cal năbădăios, se gândeşte de când pune piciorul în scară, că şi-ar putea frânge gâtul. Cine se urcă pe vapor, trebue mai întâiu să se gândească la nestatornicia mării şi la nimicnicia vieţii. Dacă peste o oră, veţi găsi cuvintele mele de prisos, aceasta nu înseamnă deloc că vreodată ele nu v'ar putea fi de folos. Priviţi la persoanele dimprejurul d-voastră, cât de impresionate sunt de ceaţa ce s'a lăsat şi de frământarea mării, ca să vă daţi seama ce nepregătite sunt în faţa pericolelor.

Şi Darie dispăru pe puntea de comandă.

— Mi se pare enigmatic acest Darie.

— Este vina mea că nu te-am informat.

Aparatele au arătat furtuna, care, după cât se vede, se şi pregăteşte să isbucnească. Amicul Darie m'a încunoştiinţat la timp, rugându-mă să te previu spre a nu fi surprinsă de neplăcerile ce am avea de întâmpinat.

— Drept să-ţi spun, în lungile călătorii pe apă, împreună cu tata, care, după cum ştii, era marinar, am

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

învăţat să cunosc capriciile mărilor şi să înfrunt bărbăteşte pericolele. Totuş!...

— Totuş?!... Nu, amica mea scumpă. Lasă că ar fi banal să piară cineva în asemenea împrejurări, dar nici nu trebue să gândeşti la aşa ceva, când inima mea întreagă bate pentru d-ta şi când abia aştept să trecem peste unele mici greutăţi, spre a lua în cercetare problema cea mare, a fericirii noastre.

— Iţi sunt foarte recunoscătoare şi nu cred că te mai îndoeşti de sentimentele mele. Dar dacă, în adevăr, un naufragiau ne-ar uni prin moarte, caşi scăparea prin viaţă, de ce acum, în faţa pericolelor, care nu mai par, după cât îmi dau seama, o simplă presupunere, n'am privi realitatea aşa, cum ne-o prezintă evenimentele?

— Constat că durerile ce ţi-a oferit viaţa, te-au făcut prea sceptică şi priveşti cu prea multă neîncredere viitorul.

— Ba nu, dar dacă e vorba de o primejdie de neînlăturat, nu socoteşti că e mai frumoş s'o bravăm cu acelaş zâmbet, cu care aşteptăm împlinirea unei dorinţi?

— Te admir sincer pentru răceala cu care discuţi asupra pericolului ce ne ameninţă!

— In adevăr?!...

— Da, amicul Darie n'a glumit.

Chipul Mariei, din senin şi liniştit, deveni palid.

— Eşti emoţionată!

— Mă gândesc că d-ta nu mergi în ţară, decât pentru a mă însoţi. Pentru ce eşti dator asemenea sacrificiu?

Nu avui vreme să-i răspund. Darie se aşeză pe banca noastră şi, caşicum ar fi continuat o conversaţie, urmă:

— Fiecare matelot e la postul său. Mecanicii au revizuit motoarele, au uns, au strâns şuruburile. Rezervoarele de ţiţei au fost alimentate chiar sub controlul meu. Manometrele, barometrele şi toate indicatoarele sunt în regulă.

Ofiţerii, la posturi, în avântul tinereţii, nu presimt

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pericolul şi sunt totuş gata pentru orice. Sulletul lor clocotitor se potriveşte de minune frământării păgâne, ce a cuprins marea.

— Dar Căpitanul?

— Oh! Să-l vedeţi, e admirabil. O mică şi neînsemnată întâmplare l-a făcut să râdă cu hohote. Nu ştiu la ce se gândea, că strânse cu atâta tărie ciubucul de sidef al pipei, între dinţi, că îl sfărâmă şi pipa căzu în camera maşinilor, peste pipa unui mecanic, smulgându-i-o din gură.

S'a făcut atâta haz!

— Te văd în foarte bune dispoziţii, amice Darie! Nu cumva pericolul a trecut?

— Şi da, şi nu! Marea e prea capricioasă, ca să-i ghiceşti întotdeauna tainele. Ca o femee! Ceeace mă cam îngrijorează, nu este atât indicaţia aparatelor, cât slăbiciunea ce m'a cuprins gândindu-mă fără voe, la trecutul meu, la copilăria mea prea sbuciumată! Dar, să lăsăm asta. Un bărbat, care se respectă, nu discută prostii în faţa unei femei.

Imi spusese aceste vorbe în româneşte, însoţind ultima frază cu un gest larg făcut cu ambele lui mâini solide.

Maria, care îl ascultase cu aerul celui ce înţelege totul, îi spuse într'o românească şi mai curată.

— Domnule Darie, vorbeşte; vorbeşte orice, spune-ne trecutul d-tale, care trebue să fie foarte interesant. Vi-l voi spune şi eu, şi la rândul său, scumpul nostru amic, doctorul.

Rămăsei, dragă prietene, uimit, în faţa acestei descoperiri. Maria vorbea româneşte şi până acum, îmi ascunsese acest lucru. Pentru ce? Nu puteam pricepe nimic.

Darie, care nu fusese deloc surprins că Maria ştie româneşte, începu.

— Aştept furtuna ca pe o glumă oarecare şi mă simt gata s'o întâmpin cu toată bărbăţia. Aş vrea să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

batjocoresc firea cu toate elementele-i răsvrătite, biruind-o prin nepăsare.

Şi totuş, conştiinţa limpede că s'ar putea să fi ajuns la capătul firului vieţii, mă cam tulbură.

Câte minuni nu se întâmplă în naufragiu ?!

Se poate să scăpăm cu toţi, se poate să scape numai unii. In lupta de salvare, egoismul omului întrece pe al fiarelor.

In clipele acestea supreme, simt nevoia unei spovedanii. Iertaţi-mi, vă rog, slăbiciunea.

Mă văd copil. Nu-mi dau seama cam ce vârstă să fi avut. Imi aduc bine aminte însă că, în aşteptarea tatălui meu, care venea întotdeauna cu un vapor, aruncam toată ziulica pietre în valurile albastre ale Dunării. Şi în fiecare sgomot, făcut de căderea pietrelor, recunoşteam glasul blând al tatii. Iar când stropii călduţi îmi atingeau picioarele sau obrajii, aveam senzaţia mângâierilor părinteşti.

Astfel, amicul Darie îşi împletea copilăria în firele dragostei tatălui său, brodată cu buclucaşii stropi argintii ai unei ape pe care presimţea poate că n'are s'o mai vadă.

Zâmbi trist şi fără înţeles. Eram foarte impresionat de emoţia acestui om, pe care îl socotisem construit numai din oţel.

— Parcă văd o femee tânără, înaltă, frumoasă, cu ochii negri, negri ca'n poveşti, care, când mă găsea în malul apei, mă lua cu grabă în braţe şi fugea înmărmurită către casă, sărutându-mă împătimată, pe ochi, pe păr, pe picioare, peste tot. Sărmana mea mamă. Imi amintesc că tata venea destul de rar acasă, dar bunătatea lui contribuise să mi se întipărească adânc în memorie chipu-i bun şi blând. Mama nu-mi reapare decât ca o făptură înaltă şi frumoasă. Parcă era o regină !

Ciudat! Niciodată tata nu mi-a vorbit de ea. Imi amintesc că într'o noapte întunecată caşi mintea mea, m'am trezit în apropierea unui cuptor nesfârşit de mare,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gură de balaur, care mânca neîncetat foc, alături de tata, bunul Călin Darie.

Am mers multe săptămâni, o veşnicie, până am ajuns într'o ţară, care, mult mai târziu, înţelesei că era alta decât a mea, că fluviul ce trecea prin apropiere, nu era Dunărea cea mândră şi plină de farmec.

Tot aci, aflai că maică-mea murise, iar tata îşi căutase aleanul în călătoria aceea lungă, cât o viaţă uitată de lungă.

Tata m'a îngrijit caşi o mamă, m'a învăţat o limbă nouă şi m'a trimis la şcoală, unde fusei numaidecât luat în atenţia profesorilor. Mai târziu, m'a dat la meşteşug şi, la vârsta de 15 ani, rămăsei orfan din cauza unui accident de muncă, din care mă alesei cu fruntea crăpată.

Darie se opri şi nu ştiui dacă firul gândurilor se sfârşise sau ajunsese undeva, că nu-l mai putea descurca.

O lacrimă i se rostogoli pe barba-i neagră, ca un bob strălucitor de rouă.

Se reculese, zâmbi şi continuă:

— Am muncit să trăesc şi să am cu ce învăţa. Mi-am luat cu uşurinţă titlul de inginer mecanic şi m'am devotat profesiei mele şi ideii de organizare a muncitorilor. S'a întâmplat însă că nişte obişnuiţi exploatatori nemiloşi ai muncitorilor din uzină, să încerce a organiza o aşa numită loje religioasă. Mi s'au părut atât de puţin chemaţi pentru acest scop, că le-am demascat intenţia chiar într'o şedinţă publică. Rezultatul a fost că m'au concediat, deşi aveau nevoe de specialitatea mea. Atunci, m'am hotărât să mă repatriez şi iată-mă aci, pe această navă, prost construită într'o uzină mediocră, cu specialişti compromişi în brigandajul capitalist.

Un vuet îndepărtat, dar îngrozitor, făcu pe Darie să sară în sus.

Mă întrebai dacă această cercetare a trecutului, nu era tot una cu spovedania ce fiecare e dator s'o facă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

măcar odată în viaţă, în preajma morţii. Mă înfiorai, deşi ideea de moarte nu mi se păru extraordinară.

După ce îşi roti privirea de vultur, încercând să pătrundă prin întunericul nopţii, urmă:

— Gândul la moarte îmi este aproape indiferent. Am însă un regret. N'am făptuit nimic de seamă, în scurta-mi viaţă, şi sfârşesc cu impresia că am făcut de prisos umbră pământului. De douăzeci de ani, câţi au trecut dela moartea tatălui meu, am trăit printre streini, care nu m'au putut înţelege şi pe cari totuş i-am slujit cu credinţă. Ce n'aş fi putut face pentru patria-mi natală?

Sfârşind, remarcai că Darie era şi un sentimental şi nu avea destul calm în faţa morţii. Mă impresionă.

Ne întinse mâinile, spunându-ne:

— Acum, la datorie!

Rămânând singuri, Maria îşi sprijini capul de umărul meu şi simţii pe mână o picătură fierbinte.

— Ce ai, Mario?

— Mă ruşinează sinceritatea acestui om, faţă de încăpăţânarea cu care m'am ascuns de d-ta, aproape trei luni, de când ne cunoaştem. De altfel, mă simt datoare să-ţi explic pentru a nu-ţi face o idee prea rea de mine.

Pentru apărarea intereselor mele, la Constantinopole, baronul Singman mi-a inspirat ideea să spun că sunt supusă franceză, ceeace am primit fără vre-o remuşcare. Insă, când ne-am cunoscut, am avut intenţia să-ţi destăinuesc adevărata mea origine. Atunci, s'a întâmplat altceva. Am simţit afecţiunea ce aveai pentru mine şi dintr'un josnic spirit de supraveghere, de care acum îmi este ruşine, ţi-o mărturisesc sincer, m'am hotărât să nu-ţi destăinuesc că eu sunt «Zâna cea micuţă», pe care o cunoscuseşi cu zece ani în urmă şi pentru care suferiseşi atâta.

— Cum, Maria, tu eşti zâna copilăriei mele şi nădejdea întregii mele vieţi? Şi ai avut puterea să as-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cunzi atâta vreme, adevărul acesta, care mi-ar fi scurtat amarele învinuiri ce-mi făceam că am părăsit-o?

— Iartă-mă, George, te rog iartă-mă. Acesta este adevărul şi recunoaşterea lui, chiar în trista împrejurare de acum, îmi sporeşte fericirea că suntem împreună.

In situaţia ce ne-a pregătit destinul, mă simt datoare să-ţi încredinţez taina că, de acum zece ani, privirea d-tale nesigură de copil sfios, m'a urmărit neîncetat.

Mă întreb acum dacă nesinceritatea mea va putea fi iertată de prietenul devotat şi înţelept.

Iţi mărturisesc, dragul meu amic, că această destăinuire a Mariei m'a uluit cu desăvârşire.

Cu ce s'ar fi putut măsura fericirea mea şi cum m'aş fi putut reţine să nu-i sărut cu înfocare mâinile delicate ce-şi sprijinise pe umărul meu?

Continuă:

— Spre ruşinea mea, îţi declar că eram geloasă, nu numai din pricina Lemaanei, dar chiar şi pe fetiţa de 12 ani, pe care continuai s'o iubeşti.

Cum vezi, ceva ciudat era în fiinţa mea şi o regret sincer, cerându-ţi iertare.

O îmbrăţişai ca pe o soră adevărată şi eram gata să-i exprim sentimentele mele de negrăită fericire, când observai că sgomotul amarnic se apropia caşi cum ar fi fost purtat de o mână uriaşe nevăzută, de o maşină infernală, cu iuţeală de fulger.

Auzii ordinul primului secund, care dispunea să se aprindă toate becurile, iar reflectoarele mobile să lumineze neîncetat în toate direcţiile, descoperind astfel valurile frământate şi spintecând cu săgeţi de lumină bezna.

Pasagerii se retraseră în cabine. Numai câţiva dintre aceia cari, conştienţi sau nu, de pericol, nu ştiau ce să creadă, şedeau la pândă şi încercau să sfredelească gândurile căpitanului, care se hotărîse să preîntâmpine pericolul. La nevoe, să salveze pe aceia cari, din întâmplare, îşi încredinţaseră viaţa, «Caledoniei»; şi, dacă nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se va putea altfel, să moară odată cu vasul, pe care îşi pusese toate speranţele.

Un francez bolnăvicios, căruia răul de mare îi venea cu accese de nebunie, neliniştea mult pe Sir John Funell. El nu vedea salvarea, decât într'un tovarăş, care ar fi primit să sară cu el în valuri. Şi, în nebunia lui, nu găsea pe nimeni mai demn de această onoare, decât pe căpitan. In zadar acesta îl rugase să-l lase în pace, în interesul lui şi al celorlalţi pasageri. In zadar Darie îi propuse tovărăşia lui.

— Nu! D-l căpitan este singurul în care am încredere. Să mă însoţească!

Şi îl trăgea de haină, de mâini, de unde apuca. Darie îl ameninţă că va găuri vaporul, dacă nu renunţă la ideea lui nebună, şi astfel va fi înghiţit de valuri. Această ameninţare îl domolea, dar numai pentru scurt timp.

O femee, o grecoaică frumoasă, care lichidase în America o moştenire, propunea lui Sir John Funell s'o debarce pe ţărm, pe care, în sguduirea ei nervoasă, îl socotea aproape, iar ca răsplată, îi trecea toată averea şi îl lua de bărbat.

— Dar sunt însurat, doamnă, şi am copii.

— Nu-i nimic! De ea te desparţi, iar pe copii îi arunci în valuri.

Un spaniol cu muţă hilariantă, care avea faţa rasă aşa fel, că barba-i neagră şi lungă, începând dela urechi, scobora pe sub maxilar, ca o curea de coif, iar mustaţa redusă aproape în întregime, părea ca două puncte negre sub cele două nări ale nasului său grozav de coroiat şi care părea că porneşte din jumătatea frunţii, văzuse pe comandant răzând şi voia, nici mai mult, nici mai puţin, să-l împuşte.

Condamna această faptă de neîngăduită imoralitate:

— Să-şi permită a râde în faţa morţii, nu pot tolera.

Dezarmat şi imobilizat în cabină, răgea ca un taur sălbatic, rănit mortal de toreador.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index.php/mdrr1901-1932

Iţi era milă de aceste firi bolnave, cari, în slăbiciunea lor şi mai ales în manifestările lor copilăreşti, te făceau să zâmbeşti cu amărăciune.

Personalul mobil al vasului circulă necontenit prin coridoare şi saloane, liniştind pe cât cu putinţă pasagerii:

— Nimic, domnilor, nimic grozav. O uşoară scoborîre de temperatură, fără altă consecinţă decât spaima celor slabi şi care va trece repede, de bună seamă.

In adevăr, toate barometrele, instalate în diferitele puncte ale vasului, indicau acum timp liniştit, ceeace făceau personalul inferior şi cu puţină experienţă, să fie foarte calm.

Totuş, o remarcabilă enervare greu de înfrânt, stăpânea mica lume plutitoare. Respiraţa era mai greoae, tâmplele celor mai stăpâni pe sine svâcneau şi un vâjiit intern împiedeca funcţiunea auzului.

Intunericul era în adevăr groaznic.

In noaptea neagră, care da fiorii morţii, luminile reflectoarelor păreau suliţi de văpae ce se frâng în imensitate. Era deajuns ca cristalul să fie îndreptat în altă parte, pentruca întunericul să pună din nou stăpânirea lui infernală. Stropii de apă, vârtejiţi de furtună, în lumina clară a reflectorului, păreau ca într'un dans fantastic de stele căzătoare.

Ţineam pe Maria strânsă de mine şi din când în când, o încurajam cu vorbe, care îmi veneau întâmplător pe buze. Tremuram amândoi. De frică, de frig, de iubire? Nu ştiu!

Vuetul cel atât de înspăimântător, că nimeni nu mai avea curajul să muşce sau să scoată o vorbă, se apropia într'una, până ce parcă, isbindu-se de vas, produse un sgomot ca de o rupere grozavă sau ca de un val de apă rece, care cade pe o masă enormă de fer înroşit. Un moment, vasul păru ca o coajă de nucă, prăvălită în abis. Ciclonul îmbrăţişase în ghiarele-i de oţel, nava şi o purta ca pe o jucărie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Căpitanul, nemişcat pe puntea de comandă, ordonă telegrafistului să dea alarma şi să ceară ajutor.

— De o oră, aparatul telegrafiază situaţia disperată a vasului, dar nimic nu se simte, interveni Darie. Mi-am luat permisiunea aceasta, gândindu-mă la toate riscurile. Dacă am greşit, aştept hotărîrea d-voastră.

Sir John Funell îl cuprinse cu o privire ferbinte şi-i mulţumi.

«Caledonia» era acum jucăria furiilor naturii. Cârma nu mai putea funcţiona. Cele mai multe aparate se defectaseră. Oscilaţiile erau înspăimântătoare. Când prora se ridica în sus, la lumina becurilor, se putea vedea sub vas o imensă prăpastie. Intr'o clipă, pupa se cufundă în adâncime, iar loviturile din coastă făceau ca vasul să se sbată în toate direcţiile, ca un uriaş neputincios, în stăpânirea morţii. Guri neisprăvite şi lacome se deschideau ca nişte porţi de infern, spre pântecele larg al mării, gata să-şi înghită prada.

Pasagerii îşi părăsiseră cabinele, purtând în mâini bagajele mai de preţ şi se îngrămădeau împrejurul căpitanului, implorând scăparea sau măcar o privire încurajatoare. Urlete, ţipete, sbierete ca de animale înspăimântate, te făceau să crezi că te afli într'o menagerie cuprinsă de flacări. Feţe îngrozite şi îngrozitoare, priviri rătăcite, plânsete sfâşietoare, mişcări ca de fiare băgate de curând în cuşcă, iată ce vieţuia în adevăr pe biata Caledonie.

Darie, trecând pe lângă noi, îi privi cu milă şi cu dispreţ şi zise:

— Iată o lume care nu s'a gândit niciodată la moarte! Sărmanii!...

In câteva clipe, vasul fu jefuit de colacii de salvare, iar bărcile fură lăsate pe apă. Ar fi trebuit să ucidă pe toţi aceia cari, în nebunia lor, se duceau singuri la o moarte sigură, dacă o minune, un ajutor eficace, nu intervenea la timp.

Un pasager se repezi asupra căpitanului şi voi să-l isbească în frunte cu un ciocan, pe care nimeni nu ştia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de unde şi-l procurase. Dar, înainte de a lovi, două braţe vânjoase îl apucară şi îl trântiră jos. Fu legat şi scăldat cu o căldare de apă rece.

Darie scăpase astfel pe căpitan, dela moarte. Apoi, se repezi printre cei stăpâniţi de spaima naufragiului şi, cu voce ca de tun, cu pumnii ridicaţi, le vorbi:

— Sunteţi nebuni. Voi credeţi că primejdia este pe vas şi căutaţi salvarea în bărci. Prostie! Pericolul este în apă şi părăsirea vasului înseamnă peire sigură. Stăpâniţi-vă, nu fiţi mişei!

Se păru că această intervenire aspră va avea efect. Cei mai mulţi înţeleseră pericolul şi voiră a se retrage spre centrul covertei, unde oscilaţiile fiind neutralizate, se suporta mai cu uşurinţă balansul.

Dar niciodată o nenorocire nu vine singură şi cu cât ea e mai mare, cu atât cortegiul ce o urmează e mai bogat.

Vasul, luminat ca ziua, încât nimic n'ar fi scăpat ochiului cercetător, deodată se cufundă într'un întuneric ca moartea. Urmă o linişte de mormânt.

S'ar fi părut că tot zgomotul de până aci, fusese efectul luminii, că viaţa aceea disperată, enervată, îngrozitoare, ar fi încetat odată cu ea, tăiată ca de o spadă monstră, deodată cu firul călăuzitor al energiei care luminează. Se păru că totul fusese o închipuire stranie, un vis urât, că adevăratei vieţi, moartea suverană îi pusese capăt cu o singură lovitură de măciucă. Fu mai bine, mai suportabil, mai odihnitor oarecum. Dar nu: din nenorocire, aceasta fu o părere. Larma, ţipetele, răgetele începură şi mai asurzitoare. Aproape toţi cei patru sute de pasageri se găseau pe covertă şi fiecare, în limba lui, sbiera, spunea ceva, cerea ceva, făcea o propunere, înjura, blestema.

Se luau, sărmanii, la întrecere cu furia mării, cu zgomotul ei, cu lăcomia ei. Şi toţi erau buni de legat.

Ce se întâmplase? Cine putea şti? Telefoanele nu mai funcţionau, aparatele telefonice de asemenea. Iar semnalele sirenelor se pierdeau în zgomotul infernal al

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

furtunii, dincolo de al cărei zid, se părea că nu pot pătrunde.

Un defect de motoare, de dinam?

Nimic nu se putea şti cu certitudine. Darie singur, cu ochiul lui ager şi cu priceperea aceea ascuţită, putuse da de cauza nenorocirii. O mână criminală sau o fatalitate curmase firul conductor şi, însoţit de mecanici, cercetă cu ajutorul lămpilor portative, să găsească locul defectării.

Furtuna continua furioasă şi dornică să dăruiască cele câteva sute de fiinţe neputincioase, gurii lacome a valurilor flămânde. Până a nu se stinge lumina, uşor puteai distinge în valuri ochii delfinilor ce luminau satanic în aşteptarea victimelor.

In desfăşurarea grozăviilor ce precedau dezastrul, erau admirabili mateloţii «Caledoniei».

Căpitanul rămăsese credincios la postul său, dar acum era despărţit de maşini, cazane şi diversele posturi, iar cârma în stare de nefuncţiune. Transmitea ordine şi îmbărbătări prin megafoane. Işi cercetă cu tot calmul mintea şi, găsind-o întreagă şi la locul ei, o clipită îi fu de ajuns pentru a se încredinţa că totul era perdut.

In voia furtunii, care işi atinsese paroxismul, vasul putea fi aruncat pe o stâncă, de care Marea Neagră este plină spre coasta apuseană. Restul nu era greu de ghicit. Mai departe, era inutil să raţioneze. Ca în faţa unei sentinţe ce trebuia executată fără şovăire şi fără speranţă de înlăturare, hotărî să aştepte desnodământul.

Auzea şi înţelegea perfect de bine rostul sbieretelor dimprejur, desluşia ameninţările unora, dar toate acestea îl lăsau acum rece. Pentru ce l-ar mai fi afectat, dacă totul avea să se sfârşească în câteva minute, poate, ca după un program bine stabilit?

Caracter ferm, nobil, bărbat întreg, îi rămânea un singur lucru: să moară fără să-şi piardă mintea mai înainte, fără să încerce a scăpa, acest lucru părându-i ridicol şi numai apanajul necunoscătorilor în navigaţie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi, mai ales, fără să plângă sau să regrete; sentimente inutile cu desăvârşire.

Altădată, se gândise că într'o astfel de situaţie, se va sinucide, dar de astă dată, crezu că actul acesta disperat îi va prilejui mai puţine satisfacţii, decât stingerea prin înec a celei din urmă licăriri de viaţă.

Dar, minune! Becurile se reaprinseră şi vasul fu iarăş iluminat ca ziua. Curios! Şi de astădată gurile amuţiră ca la o comandă supremă. Fiecare fusese surprins într'o anumită poziţie. Unii culcaţi cu faţa în jos, alţii în genunchi sau cu braţele spre înălţimi, grupuri de îmbrăţişaţi, toţi, dar absolut toţi, tăceau.

Şi de astădată, îi amuţise lumina.

Ce se petrecea în mintea fiecăruia?

Cine poate şti?

Se păru că pericolul a trecut. Nu numai cei cu mintea la locul ei, dar şi dintre aceia, pe cari teama de naufragiu îi zăpăcise, crezură în scăpare.

Telefoanele începură să funcţioneze.

Sir Funell luă contact cu posturile şi începu a manevra cârma. Se simţi din nou stăpân pe el şi pe vas. Credinţa îi reveni şi se învioră. Va birui, desigur, şi draga lui «Caledonie» îşi va atinge ţinta călătoriei.

Darie, urcând din saloanele maşinilor, mă luă deoparte şi îmi spuse:

— Situaţia este totuş gravă. Am impresia că pe vapor, este cineva, care vrea cu orice preţ ca vasul să se scufunde. Se poate ca o parte din personalul de specialitate în maşini, să fie cumpărat pentru anumite scopuri criminale. Fiţi cu băgare de seamă şi, în caz de pericol, păstraţi-vă sângele rece.

Apoi, urcă pe puntea de comandă, pentru a comunica lui Sir Funell unele lucruri, ce nu putea fi spuse la telefon.

Văzui pe comandant îmbrăţişându-l pe Darie şi punându-i în deget un inel.

Era semnul recunoştinţii şi al frăţiei ce se lega între aceşti eroi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In acest moment, o zguduitură puternică se produse dinspre dreapta.

Urletele care reîncepuseră în acelaş cunoscut ansamblu sălbatic, se prefăcură în gemete, plânsete sau scheonături de fiare doborîte. Căpitanul, isbit cu putere de peretele cabinei, căzu în braţele lui Darie. Observasem aceasta în momentul când, din pricina sguduiturii, fusesem aruncat, împreună cu Maria, la picioarele unui coş.

Reculegerea urmă primei zăpăceli şi câţiva desechilibraţi voiră cu orice preţ, moartea căpitanului.

Lui Darie nu-i era greu să înlăture pe nebuni cu forţa şi cu ajutorul mateloţilor. Dar se gândi la un mijloc mai de efect.

— Căpitanul e mort!...

— Foarte bine, foarte bine! exclamară nebunii satisfăcuţi şi se perdură în întunericul ce cuprinsese din nou vasul.

Murise, în adevăr, căpitanul? Instinctiv, luai pe Maria de mână şi intrarăm în cabina de comandă. Mă aplecai şi constatai îndată că pulsul era normal. La lumina lămpii lui Darie, descoperii că Sir John Funell avea în temporalul stâng, o rană largă, provocată prin rupere de către un cui şi din care sângele curgea din belşug. Nu era timp să cobor în cabină, unde aveam trusa, şi îl pansai cum se putu, spre a opri scurgerea sângelui.

Revenindu-şi, căpitanul şopti:

— Mulţumesc, dar e de prisos.

— Aveţi dreptate, răspunse rece Darie.

Avui impresia că ameţesc de grija Mariei, pe care Darie n'o observase şi intervenii strângându-l semnificativ de braţ.

— Te referi la rana d-lui căpitan? Fiţi fără grije; n'are nici o însemnătate. Voi aduce cele necesare pentru a-i face un pansament, care să înlăture orice complicaţie.

— Amice, se adresă căpitanul lui Darie, ţe-aş rugă un lucru: sunt eu pricina dezastrului?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Deloc!

— Asta mă liniştește şi-mi dă puteri.

— Te felicit, dar...

— Ai dreptate, ai dreptate; dar n'aş fi voit să mor apăsat şi de remuşcări. Ce zici?

— Nu-mi dau seama cum va fi. Vezi bine, n'am mai murit, pentru a avea practica lucrului.

Şi Darie râse de gluma-i înfiorătoare.

— Ţi-e teamă?

— Nu cred! Adică vreau să spun că nu mă înspăimântă, mai ales acum, când am certitudinea morţii.

— Furtuna este îngrozitoare. Orice încercare a devenit nefolositoare. Aş vrea ca în clipa când voi fi jucăria valurilor, să nu încerc deloc a-mi salva stârvul. E o dorinţă care porneşte din credinţa ce am avut totdeauna despre mine şi anume că nu sunt laş.

— Şi ştiind că moartea este sigură, încercarea de a scăpa înseamnă laşitate?

— De sigur!

— Bine. Să zicem că ai dreptate. Dar ce te-ar face să crezi că moartea e sigură? De unde poţi şti că un vas nu este pe urmele noastre, luptând cu furia mării, spre a ne salva?

— Vasul a început să se scufunde. Am fost isbiţi de o stâncă. Nebunii sar în valuri.

— Totuş. Nici eu nu cred atât de mult în scăpare, dar ea nu este cu neputinţă. Şi, dacă îţi rămâne un pic de speranţă, a nu încerca să scapi nu este tot una cu sinuciderea? Ce te face acum să aştepţi aci? Dece nu sari în valuri?

— Fiindcă datoria îmi impune să mor cel din urmă. Afară de aceasta, voesc o moarte cât mai lungă. Propriu zis nu sântem în agonie?

— Adică vrei o moarte cât mai târzie!...

— Deloc!

— Atunci încearcă să scapi, luptându-te cu valurile, cu fiarele, cu moartea! Vei avea timp cât mai mult s'o admiri. Şi apoi, murind, de unde ştii că eşti cel

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

din urmă? De ce să nu bănueşti că o licărire de viaţă, o minută mai târziu, poate scăpa alte vieţi?

— Ai dreptate, amicul meu! Judecata m'a cam trădat. Dar, ce se vede? Ce se aude?

Furtuna propriu zisă nu durase decât 40 minute. Şi, în timp ce valurile se domoleau obosite de luptă între ele, marea îşi recăpătase liniştea ei marţială, dispreţuitoare, ca după o biruinţă ieftină.

«Caledonia» se încărca treptat cu apă, şi, pe nesimţite, îşi deschidea drumul spre fundurile mării biruitoare, dând monstrului flămând hrana sa.

Puţini dintre pasageri îşi putuseră păstra sângele rece.

In clipa când conversaţia sinistră dintre Sir John Funell şi Ion Darie fu întreruptă, ceva de necrezut se petrecea în apropiere.

Un vas românesc de comerţ înregistrase alarma şi acum, în urletele sirenelor, în bubuitul tunului, şi iluminat puternic, începuse cu febrilitate dar cu metodă, opera de salvare a celor din bărci.

Faptul fu remarcat de toată lumea şi strigătele de ajutor, care acum erau de prisos, dar care isbucneau sub imperiul bucuriei nestăpânite, sfâşiau sinistru liniştea infinitului.

Vasul salvator nu se putea apropia prea mult de Caledonia, spre a se evita pericolul golului ce se produce prin scufundare.

In afară de aceasta, diferenţa de nivel între cele două vase era atât de mare, că transbordarea nu se putea face decât cu ajutorul bărcilor.

Darie ceru permisiunea să organizeze opera aceasta şi, în acest scop, întărit cu puteri discreţionare, vorbi mulţimei de pe puntea de comandă:

— Toţi vor fi salvaţi. Nimeni nu are dreptul să treacă peste dispoziţiile noastre. Copiii şi femeile cei dintâiu, bărbaţii după aceea, iar echipajul la urmă.

Maria fu îmbarcată printre cei dintâiu. Inainte de a scobori în barcă, mă îmbrăţişe. Apoi, apucând ambele mâini ale lui Darie, îl sărută pe frunte, spunându-i:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Te admir pentru bărbăția d-tale; iar pentru interesul ce ne-ai arătat, mie și lui George, îți depun dragostea mea de soră. Păstrează acest inel ca semn al recunoștinței noastre.

Fusei foarte mișcat de această sinceră manifestare de dragoste frățească.

«Caledonia» se scufunda încet, totuș pupa intrase sub valuri. Indemnat de Darie, mă îmbarcai pe o luntre cu câțiva bărbați din echipaj.

Urcarea pe vasul salvator se făcea cu o regulă impresionantă.

In mai puțin de o oră, pasagerii, valurile, unele piese importante și echipajul, cel din urmă, fură transbordați pe vasul salvator.

De abia mă urcasem pe bord și așezasem pe Maria la o masă din sala de mâncare, când observai că în luntrea de comandă, luaseră loc comandantul «Caledoniei» și Darie, împreună cu doi mateloți și cei din urmă.

In clipa când marinarii își încordau brațele spre a vâsli, «Caledonia» se ridică cu prora în sus și dispăru cu iuțeală sub valuri. Un gol imens, ca o prăpastie fără fund, se deschise în locul pe care plutise și barca în care se găseau cei doi prieteni, nu se mai văzu. Rămăsei împietrit. Respirația mi se oprise și un vâjâit îngrozitor în urechi, mă făcu deabia să aud țipătul unanim al celor care văzuseră nenorocirea.

Acum marea se liniștise cu desăvârșire. Ceața dispăruse, stelele se arătară în toată splendoarea ca milioane de ochi ai firii care conduce totul. Vasul salvator, după nereușite încercări de a pescui pe cei înecați, își urma în liniște, ca un biruitor, calea sa, anunțându-și peste tot isprava, spre mulțumirea unora și desamăgirea altora.

Iar pe deasupra tutulor preocupărilor de ordin mai mărunt, gândul meu urmărea spre adâncurile necunoscute, pe cei doi prieteni, care se jertfiseră pentru sal-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

varea noastră, consacrând prin sacrificiul vieţii, măreţia nobleţii sufletelor alese.

X

Pierderea lui Darie m'a costat, scumpe amice, peste măsură de mult.

Nu zic că morţii îi datoresc toată tulburarea sufletească! Probabil că mai sunt şi alte pricini. Printre care cea dintâi convin să cred că au fost propriile-mi greşeli. Dar înecarea bietului Darie nu mi-a cauzat mai puţină teamă şi mai puţin sbucium decât însuş naufragiul.

Cu ce era Darie dator să moară în aceleaşi împrejurări cu căpitanul Funell? Mai ales că îşi făcuse datoria cu prisosinţă şi cu totul de bună voe?

Un bărbat ca el, cu caracter ce ar fi putut servi de model multora dintre noi, un om care prin specializarea lui nautică, putea fi de mare folos ţării, un erou în cel mai sublim înţeles al cuvântului, nu merita această soartă.

Îl plâng din toată inima şi fiinţa lui va rămâne icoană vie în sufletul meu, până la moarte, în cadrul sfânt al amintirii mamei şi tatălui meu.

Ceea ce mi-a dat mai mult de gândit, chinuindu-mă ca niciodată în viaţă, a fost deprimarea Mariei, când a aflat de tragicul sfârşit al amicului nostru. La început, n'a voit să creadă. Cercetând pe tot vasul şi descosând pe oricine i se părea cunoscut de pe «Caledonia», când s'a convins că svonul ce sbura de pe buzele pasagerilor nu este o fantezie, dragul meu, Maria a rămas mută. Mută nu prin faptul că ar fi refuzat să vorbească, dar pentrucă încordarea tendoanelor maxilarilor era atât de accentuată, încât nu i se mai putea deschide gura. Am înţeles şi am luat grabnice măsuri ca răul să nu ţină prea mult. Apoi, s'a pornit pe un plâns furtunos, care mai târziu s'a prefăcut într'un continuu curs de lacrămi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Toată lumea credea că i-a fost frate sau logodnic. Apropiindu-ne de țară, Maria a ieșit din starea de muțenie și mi-a spus:

— Într'atât mi s'a fixat în suflet amintirea acestui bărbat distins, încât nu pot și nu vreau să mă obișnuesc cu ideea că l-am perdut. Moartea tatălui meu m'a durut mult și l-am plâns. Probabil însă că atunci, mai intervenise și un element subiectiv. Dar moartea lui Darie simt că mă copleșește.

Lăsați-mă să plâng. O cere sufletul lui, care plutește în preajma noastră. O cere insistent și cu bună dreptate. Plângeți-l cu toții!

Sunt în drum spre Constantinopole, unde voiu preda serviciul de preluarea materialelor cumpărate dela aliați, delegației care mă însoțește.

Merg cu inima pumnuită de teama că, din tot capitalul Mariei, nu voiu mai putea scoate nimic. O telegramă, a cărei semnătură n'o cunosc, dar care a fost trimisă, probabil, din ordinul Lemaanei sau al soțului ei, singurii cari îmi cunoșteau adresa, m'a înștiințat că depozitul în care se găseau materialele destinate în compensație Mariei, a ars. Asigurare, proces, despăgubiri, iată atâtea chestiuni cu care trebue să mă familiarizez. Și cum mă voiu putea feri de întâlnirea cu Lemaan, când toată încurcătura va trebui cercetată cu ajutorul directorului?

Merg spre Stambul, dar gândul îmi fuge nebun către Maria, care a făcut să-mi răsară în suflet, cu atâția ani în urmă, plăpândul fir al dragostei și care, acum, crește ca un arbore vânjos, stăpânindu-mi ființa întreagă. Cu toată grija ce am pentru apărarea intereselor sale, constat totuș că nu m'ar necăji prea mult un eventual insucces, sau faptul că din activul ei aș scoate prea puțin.

Dar tu știi ce se ascunde dedesubtul acestui sentiment? Nu bănuești! Egoismul, dragă. Mi se pare că, rămânând fără avere, Maria, această ființă cu multe taine insondabile în suflet, ar conveni poate mai cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

uşurinţă să-mi devină soţie! Sunt josnic, nu? Sau — cine ştie? — s'ar putea să mă înşel şi tocmai întâmplarea aceasta să-mi fie fatală!

Mă leg de toate posibilităţile şi caut să nu le exagerez proporţiile, spre a nu mă rătăci. Dacă, la venirea mea în Bucureşti, te-aş fi găsit, de cât folos nu mi-ar fi fost sfatul tău prietenesc?!

Două săptămâni am stăruit pentru liniştirea ei, atât de mult fusese zdruncinată prin moartea lui Darie. Am încercat să-i deschid inima şi s'o fac a-şi mărturisi adevăratele sentimente, faţă de nefericitul prieten. N'ar fi fost cu neputinţă să-l fi iubit. Darie fusese un bărbat cu atât de multe însuşiri, că n'ar fi fost exclusă presupunerea aceasta. I-am spus:

— Nu mă îndeamnă curiozitatea să ştiu ce se petrece în sufletul tău, dragă Maria. Ar fi o copilărie. Ceeace contribue în cea mai mare măsură, să vreau a şti acest lucru, este dorinţa de a te putea linişti, în interesul sănătăţii şi al fericirii tale.

— E prea de timpuriu, dragă George. Să lăsăm vremea să-şi îndeplinească sarcina. Până atunci, lasă-mă să-l plâng.

— Dar accidentul din noaptea fatală, care ne-a răpit pe Darie, putea să aibă proporţii mai mari!?...

Îi spusesem acestea conştient că de răspunsul ei, îmi legasem tot viitorul. Am privit-o liniştit, drept în faţă şi, prin ochii ei albaştri ca marea, am vrut să-i cetesc în minte răspunsul.

— De sigur, dragul meu! Dar, dacă aş fi supravieţuit, cu voia mea n'aş mai fi revăzut ţara. Fii încredinţat de aceasta.

Şi totuş, într'una din zile, pe când rătăceam pe cărăruile răcoroase ale pădurii Snagov, văzând-o în foarte bune dispoziţii şi gata să ţină piept glumelor mele, i-am zis:

— In locul tău, nu m'aş simţi mulţumită numai cu sentimentul de iubire frăţească ce i-ai acordat lui Darie.

— Înţeleg, dragă George, şi nu găsesc că nefericitul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nostru prieten n'ar fi putut cuceri orice inimă de femee. Dar să nu uiți că inima mea fusese dăruită de mult unui băeţel de care, în curăţenia copilăriei mele nevinovate, mă legasem pentru vecie.

Cum vezi, scump prieten, aş fi îndreptăţit să nu mai am nici o îndoială asupra viitorului!

Cu toate acestea, mă frământă o teamă aproape copilărească. Când ne-am despărţit astăzi, la Constanţa, am avut senzaţia morţii.

Mi-am legat viitorul cu toată nădejdea de Maria şi numai închipuirea vagă că ceva mai presus de voinţa noastră, ni s'ar putea pune curmeziş, mă descurajează.

Sunt încredinţat că, dacă mi-aş fi dus viaţa după exemplul celorlalţi tineri, aş fi mai stăpân pe mine şi aş găsi mai cu uşurinţă deslegările pe care le caut, calea după care umblu. Mulţimea de scrupule îmi pune plumb în aripi şi căluş în gură.

De ce de câte ori îmi amintesc de Darie, fiinţa cea mai bună din câte am cunoscut printre bărbaţi, un fior mă săgetează prin inimă, iar gândul îmi fuge la Maria? Dece împerechez, fără voia mea, aceste două nume dragi?

Să-ţi spun drept, îmi este ruşine să calific cum se cuvine, această stare morală.

Pentru respectul ce am faţă de înaintaşii mei, oameni sănătoşi la minte şi caractere întregi, încerc o dreaptă judecare a cauzelor tulburărilor cari mă chinuesc zilnic şi o supun aprecierii tale.

N'am nici un pic de îndoială asupra desăvârşitei iubiri faţă de Maria; şi nici o rezervă. Iar manifestările ei sentimentale au trecut de limita îngăduinţelor într'o prietenie oricât de înaintată. Cu un cuvânt ne iubim. Acesta este raportul just dintre noi. Zâna cea mică m'a deslegat în favoarea zânei celei mari.

Maria însă, a suferit din pricina morţii lui Darie, mai mult decât pentru un prieten. Sentimentele ei faţă de cel dispărut mi-au sugerat gândul că se poate să-l fi iubit. Nedesluşit, dar l-a iubit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Din pricina aceasta, sufer.

Gândul că Darie a întruchipat ființa pe care Maria nădăjduise zece ani s'o găsească în mine, mă întristează.

Sunt gelos? Mi-e rușine să constat aceasta, dar ar fi și mai rușinos să mă feresc de adevăr. Gelozie, sau poate un sentiment de regret pentru imperfecțiunile ființei mele. Nu este tot atât de trist?

Iubirea mea pentru memoria lui Darie este întreagă. Fiindcă a devenit inofensiv? Vasăzică s'ar putea spune că am, mai mult, un sentiment de recunoștință pentru acela care, pierind, nu-mi stă în cale?

Dar dacă sentimentele Mariei pentru Darie sunt de adevărată prietenie, amestecate cu un bogat fond creștinesc?

Vasăzică: prietenie, milă, compătimire?

Cum vezi, nu pot clasifica elementele furtunei care îmi clocotește în suflet.

Rațiunea îmi spune:

— Ești neserios și romantic!

Iar inima geme:

— Nu ești singurul care stăpânește gândurile Mariei.

E rușinos, nu? Dacă aș ști că am să sufăr și pe viitor din această cauză, socotesc că ar fi mai cavaleresc să o las pe ea să hotărască, după ce i-aș destăinui cele ce cuget și simt.

Mă culc cu speranța să-mi odihnesc spiritul și mâine să reiau firul gândurilor.

Uitasem să-ți comunic un fapt, care ar părea de puțină însemnătate.

Maria a refuzat ospitalitatea într'una din casele mele. Ea dispune de un fond oarecare și nu-mi primește sprijinul, sub nici o formă.

Mi-a spus:

— Nimeni nu știe de legăturile noastre și ar fi cel puțin imprudent să-ți primesc ajutorul, pentru care îți sunt adânc recunoscătoare. Până te înapoezi, îmi voiu asigura o pensiune onorabilă. Te rog, nu te supăra.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu e cuminte să-ţi cheltueşti numerarul.

— Fii liniştit, dragă George. M'am gândit la toate lucrurile cu putinţă. Nimic nu va rămâne fără o dreaptă deslegare.

— Dar ai primit bunăvoinţa unor streini, Maria!

— Aceasta a fost cu totul altceva, ştii bine. In casa ta vreau să intru ca tovarăşe legată pentru totdeauna, în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Aş fi fericită dacă m'ai face să înţeleg că nu găseşti nici o asemănare între legăturile noastre şi cele avute cu cealaltă lume!

Cele câteva ore de somn m'au întremat. Noaptea pare să fi pus între ceea ce a fost şi cele ce vor urma, un fel de barieră. Ieri, respiram aerul, proaspăt parfumat de dulceaţa Mariei, de care abia mă despărţisem; astăzi, sorb mireasma sudului, îmbălsămată de stropii iodaţi, vârtejiţi de austrul tomnatic şi răcoros, ce suflă cu tărie dinspre est. Stau la pupă şi balansurile vaporului îmi amintesc sinistra călătorie pe «Caledonia». Privesc în valuri şi o speranţă absurdă că l-aş putea revedea pe Darie, mă întristează.

Sărman copil al Brăilei, n'ai avut noroc să-ţi revezi Dunărea ta dragă. Prevederile tale din noaptea tragică şi care făcuse din omul de fer, un sentimental, au fost din nenorocire, întemeiate. Te plâng şi, în faţa conştiinţei, mă găsesc numai eu vinovat de perderea ta.

Intru în sala de mâncare, unde vreau să beau un ceaiu ferbinte, spre a mă desmorţi puţin.

O femeiuşcă, ce ţine la sân un copilaş, mă priveşte cu nişte ochi ficşi, ca de nebun. Două urme proaspete de pe obraji, îmi arată că plânsese, dar cu o supremă sforţare îşi închisese, ca sub efectul unui robinet, isvorul lacrămilor.

Mă apropii cu dreptul ce-mi dă profesia. Este o japoneză micuţă, a cărei vârstă nu o pot ghici. Din cele două migdale negre, simt cum scapără săgeţi de teamă, şi de duşmănie, poate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Sunteţi bolnavă?

Tace. Îi repet întrebarea în limba germană; japoneza tace şi mă priveşte fără a clipi.

— Sunt medic; de aceea vă întreb. Iertaţi-mă.

De astă dată i-am vorbit englezeşte.

A întors capul către fereastră şi bănuesc că şi-a reînceput plânsul liniştitor, căci, cu mâna ce-şi liberează de sub capul micuţului, scoate dintr'un buzunar larg, al kimonoului, o batistă de mătase.

Vreau să mă depărtez spre partea opusă a sofrageriei, pentru a nu o incomoda. Dar iată că dintr'acolo se arată un japonez, care se împleticeşte de beat ce este şi care, pentru a înainta, se sprijină de mese. Mă opresc vădit impresionat. Când se apropie, exclamă cu o voce stinsă:

— Iertaţi! Bună ziua!

Şi trecând, lasă în urmă-i un miros puternic, nedefinit, al unei băuturi necunoscute.

Presupun numaidecât că e capul familiei ghemuite pe banca din apropiere. Cele două-trei guturale ieşite printre buzele-i livide, sunt, desigur, salutul adresat femeii lui, care îl priveşte cu o atât de aparentă seninătate, încât ai crede că nimic nu se petrece în sufletul ei. Apoi, i se adresează în limba germană:

— E jalnic de dureros şi degradator ceea ce faci. Să mă scoţi cu copilul din cabină, pentru a-ţi fuma nenumăratele pipe ucigătoare! E groaznic!...

Japonezul priveşte ruşinat spre mine şi-i răspunde ceva pe un ton stins şi tânguios; femeea continuă caşi cum nu l-ar fi auzit:

— Mi-ai jurat că mă vei repatria. Cu ce? Mai mult de jumătate din marfă, consumi tu. Inimă de piatră! Te va blestema patria dacă nu-i vei duce, în locul tatălui perdut, pruncul acesta. Împlineşte-ţi jurământul şi pe urmă poţi înghiţi şi năpârci.

Japonezul se lăsă pe un scaun şi adormi cu capul pe masă, ca sub puterea narcoticului.

Femeea aceea micuţă, cu nişte picioruşe ceva mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mari decât ale copilului, ce purta în braţe, se ridică şi, trecând pe lângă mine, îmi zise:

— E un nenorocit, d-le medic, soţul meu. Foarte priceput în comerţ, ceeace îi îngăduise să adune o avere frumoasă, a căzut victima propriilor lui clienţi, iar acum, iată-l ruinat din toate punctele de vedere. Este consumatorul cel mai pasionat!

Spunându-mi acestea ca o spovedanie de mare trebuinţă sufletească, ieşi pentru a se duce, probabil, în cabină, să se odihnească.

Ai înţeles că este vorba de un negustor şi, în acelaş timp, fumător de opiu.

Întâmplarea aceasta a avut darul să mă neliniştească.

Mă gândesc că, altădată, tinerii japonezi trebue să se fi iubit şi să fi fost fericiţi. Dar fericirea, precum se vede, nu este un lucru, pe care, având-l, să-l închizi într'o cutie, sub chee şi să-l ai până la sfârşit.

Fericirea nu este numai buna stare sufletească pe care ţi-o procuri, săvârşind fapte pe urma cărora simţi că lumea este cât mai mulţumită?

Poţi găsi fericire la umbra iubirii între doi soţi, sentiment cu desăvârşire egoist şi care are prea puţin comun cu viaţa celorlalţi oameni? Când însăşi fericirea soţilor este ceva abstract şi cu desăvârşire problematic?

Sarcina mea, cu privire la efectele militare cumpărate, s'a simplificat. Delegaţia intendenţei procedează repede cu recepţia, care se face în condiţiuni mulţumitoare, pentru amândouă părţile. Englezii nu se târguesc. Ceea ce se pare a nu îndeplini condiţiunile caetului de sarcini, se dă deoparte, fără multă vorbă. Şeful delegaţiei crede că s'a înfăptuit o bună afacere pentru statul nostru.

Am fost rugat să cercetez chestiunea transportului. Pentru aceasta, am intrat în legături cu fostul căpitan român de marină, R..., reprezentantul casei de transporturi M. de B.

Implinită şi această ultimă datorie, m'am gândit să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

încep descurcarea afacerii Singman, în partea care o interesa pe Maria.

Mă ferisem să rătăcesc prin Stambul, sau prin apropierea Cornului de Aur, pentru a nu mă întâlni pe neaşteptate cu Lemaan, cu toate că scrisesem soţului ei despre înapoierea mea, motivată prin tragica moarte a lui Darie.

Dacă trebuinţi, peste care nu se poate trece, mă vor sili să mă prezint directorului, voiu face aceasta cu multă prevenire. Bănuesc că bătrânul îşi va da toată silinţa să grăbească lămurirea situaţiei Mariei, pentru a înlătura prilejul revederii noastre.

Eram de patru zile în Constantinopole şi încă nu-i vestisem. Cauza n'a fost nici ocupaţia, nici neglijenţa. De câte ori luam receptorul, un sentiment de teamă, poate de laşitate, mă făcea să cer alt număr decât al lor. Insfârşit, astăzi, după oare care sforţare, am reuşit să chem casa directorului. Eram emoţionat.

Norocul m'a slujit; mi-a răspuns o persoană, a cărei voce n'o cunoşteam, care m'a informat că, pentru lămuririle ce mă interesează, să mă adresez casei Roditti, însărcinată cu lichidarea afacerilor Singmann.

Vasăzică, am făcut bine că l-am prevenit pe director de revenirea mea la Constantinopole. El a orânduit lucrurile aşa chip, ca niciun fel de motiv să nu mai justifice contactul cu ei şi, eventual, cu Lemaan.

Nu numai că nu-l condamn pentru aceste măsuri severe, dar îl aprob şi aduc omagiile mele inteligenţei lui vii şi grijii cu care îşi apără soţia.

Mă întreb, însă: dacă, în adevăr, am dreptate în presupunerile mele, unde este teoria lui asupra libertăţii femeii şi, mai ales, asupra suspiciunii?

Am scris şi Mariei, făcând-o mai mult să subînţeleagă cum stau lucrurile, de oarece, înainte de plecare, de câte ori fusese vorba despre aceasta, se arătase, fără s'o şi spună, îngrijorată de revederea mea cu Lemaan.

— Dacă aş fi bărbat, m'aş feri să tulbur liniştea acelui bătrân, care are o singură dorinţă: cât trăeşte, nici să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nu bănuiască credința soției lui. Voi, bărbații, stârniți cu voia sau fără voia voastră, adevărate furtuni în sufletele unora dintre femei și vă simțiți cel puțin mulțumiți de această ispravă, fără să vă gândiți că nimeni nu este asigurat pe veci, împotriva unor astfel de rătăciri. Odată cu fiecare triumf, nu trebue să uitați că semnați și o poliță, care, mai curând ori mai târziu, va trebui achitată.

Prin urmare, Maria nu prea era liniștită din pricina plecării mele la Constantinopole, unde puteam fi amețit de farmecele Lemaanei.

Era sau nu geloasă această fată, care, dându-mi probe de iubire, avusese prilejul să se convingă și de tăria cu care înfruntasem tot ce putuse fi tentație în relațiile mele cu femeile?

Sunt sigur de acum că purtarea mea viitoare va liniști-o definitiv și va face-o fericită. Afară numai dacă nu va fi geloasă și pe razele soarelui!

Dar calea până la căsătorie mi se pare încâlcită și mă tem că, chiar găsind-o, nu voiu avea curajul să pornesc pe ea. Este probabil, numai o teamă neîndreptățită.

Cum ți-am mai spus și altădată, mi se pare că însurătoarea mea cu Maria este singura deslegare a viitorului. Nu văd alta. Se poate să n'am dreptate, însă izolarea în care trăesc, îmi răpește putința unor consultațiuni, care să mă lumineze.

Tu mi-ai răspunde, sunt sigur:

— Ce încurcături? Unde le vezi? Iubești pe Maria și te iubește. Vă veți căsători. Vor interveni piedici peste care nu se va putea trece? Ei, și? Nu-și va perde soarele echilibrul, iar lumea nu va jeli nenorocul tău. Haide, curaj, băiatule! Ia viața așa cum este și modeleaz-o, după cum e cu putință, în cadrul judecății, nu al sentimentalismului.

Iar eu ți-aș răspunde:

— Ai avea dreptate, dacă mi-aș fi rânduit viața proprie după aspectele societății și nu după tiparul unei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

morale aspre, din pricina căreia, ar fi trebuit să am cât mai puțin de suferit.

— Egoism, egoism, dragul meu! Ar fi răspunsul tău de om practic, care pui mintea înaintea inimei.

XI

Un delegat al firmei Roditti m'a rugat ca, la ora trei după amiază, să particip la o consfătuire, când se va hotărî definitiva stabilire a drepturilor Mariei.

Cu această ocazie, am fost informat că întreaga lichidare se va face având-se de o potrivă în vedere interesele deponenților de capital. Că, ceeace se va cuveni Mariei, se va depune băncii M. B. din Constantinopole, cu dispoziția de a i se plăti la oricare sucursală din Europa. Incât, șederea mea aci ne mai având niciun rost, va trebui să mă pregătesc de plecare.

Am simțit și în această hotărîre, intervenția directorului, care îmi reducea sarcina la proporții cât mai neînsemnate. Înțelesei, deci, că părăsirea Constantinopolei nu trebuia amânată. Așa cereau interesul tutulor, pe cari soarta îi apropiase o clipă.

Ei bine, nu voiu fi eu pricina vreunor amărăciuni zadarnice.

Procuratorul Casei Roditti m'a invitat ca, pe la ora cinci, să ne întâlnim la Scutari, dacă alte interese nu mă rețin în oraș, spre a îndeplini ultimele formalități pentru valorificarea drepturilor ce apăram.

Am primit propunerea cu entusiasm, fiindcă doream să-mi reîmprospătez plăcerile avute, când am făcut acest drum cu Maria, pe «Rândunica» Lemaanei.

Barcagiul găsit de însuș procuratorul casei Roditti, care, socotind că plec prea de vreme, va veni după o oră, își strecura luntrea cu multă artă, printre mulțimea de vapoare și caicuri, cari străbat necontenit Bosforul.

Soarele tomnatic se luptă din greu cu răcoarea anotimpului amenințat într'una de ploi. Palatul poștelor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

din Scutari se arată măreţ, dar zidurile lui de marmură nu mai strălucesc ca altădată, în lumina orbitoare a soarelui de vară.

Totul pare schimbat şi, din frumuseţea călătoriei de astăvară, cu care încerc zadarnic s'o asemăn pe aceasta, numai amintirea Mariei mă face să nu regret că am plecat din Pera. Mi se face un gol în suflet şi mă simt cu desăvârşire strein.

Zeci şi sute de bărci, care se încrucişează în toate direcţiile, duc oameni de afaceri sau îndrăgostiţi, care caută singurătatea în larg. Mulţimea de caicuri încărcate cu struguri, cantalupi şi alte fructe orientale, se îndreptează liniştite către Galata, unde le aşteaptă vapoarele, ce merg spre ţările nordice.

O barcă condusă de cineva, care nu poate fi desluşit de vederea mea slabă, dacă este bărbat ori femee, apucă şi ea drumul către Scutari. Indată ce ieşim din mulţimea ce pluteşte pe apele Bosforului, barca din urmă îşi măreşte iuţeala; observ aceasta după distanţa dintre noi, care se micşorează văzând cu ochii. Şi simt că ne va întrece. Curiozitatea mă hotărăşte să-i spun barcagiului meu: «iavaş, iavaş!» deşi altmintrelea aşa nu prea se grăbia.

In câteva minute, barca se apropie şi constatai cu oarecare plăcere, sau aşa ceva, că e condusă de o femee, al cărei cap era înfăşurat într'un voal, care o apăra de vânt şi de soare. Din obişnuinţă, îmi scosei ochelarii spre a-i şterge, ca să pot distinge mai bine faţa excursionistei. Dar, în acest timp, cele două bărci se isbesc din cauza nedibăciei vreunuia dintre conducători. Pentru a-mi păstra echilibrul, scap ochelarii. Barca necunoscutei face un ocol şi se îndreaptă spre direcţia dincotro venise. Barcagiul meu începu a râde zgomotos şi, după ce pusei ochelarii, îl văzui cum îmi arată zâmbind şiret, un plic de pe fundul bărcii.

Din gesturile lui, am înţeles că, odată cu ciocnirea celor două bărci, plicul picase din cer. Şi spunând sau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

arătându-mi prin semne, își expunea cu voioșie două rânduri de dinți albi ca zăpada.

Plicul n'avea adresă. Pusei faptul pe socoteala unei erori și, fără a mă codi, aruncai scrisoarea în apă. Barcagiul făcu o mutră atât de disperată, încât avusei impresia că nu este strein de această întâmplare. Și, cu iuțeală de scamator, salvă plicul care începuse să ia apă. Apoi, îl șterse pe mâneca bluzei lui albastre și, cu ochi rugători, mi-l întinse cu atâta aer de ceremonie, cași cum ar fi fost cine știe ce odor prețios.

Bănuii că vre-o evadată, dornică de aventuri, își caută partenerul, fără nici un pic de alegere. Plicul era relativ voluminos și greu, încât nu se putea crede că cele conținute ar fi putut fi scrise în barcă, după ce m'ar fi văzut. Ceeace îmi întări ideea unei aventuri. Afară dacă înăuntru, nu erau hârtii fără însemnătate, sau vreun ziar vechiu!

Dar dacă isprava era pusă la cale de Lemaan? Ar fi fost cu neputință?

Pusei plicul în buzunar, dintr'un sentiment de respect pentru entusiasmul ce cred că a încercat barcagiul când mi-a atras atenția întâia oară, asupra existenței lui în barcă.

Apoi, privii către necunoscuta, care se depărtase și continua să vâslească din răsputeri.

La debarcaderul din Scutari, este un local modern, unde se găsesc tot felul de răcoritoare și băuturi europene.

Mi-am lăsat vâslașul tolănit pe catifeaua roșie, brodată cu semilune de aur, a bărcii și am urcat pe terasa berăriei.

O curiozitate mai presus de puterea mea de opunere, mă făcu să rup plicul încă umed.

Nu-ți va fi greu să-ți explici surprinderea ce am avut desfăcând hârtia și constatând că era o scrisoare din partea Lemaanei. Înăuntrul celor două foi mari, ale

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

unei coale de un violet şters, cetii următoarele rânduri:

«La o oră după debarcarea d-voastră, mi s'a raportat că aţi sosit şi că aţi tras la hotel Tokatlian.

Ştiu ce aţi făcut în fiecare zi. Nu vă nemulţumeşte aceasta?

Hotărîrea de a nu ne vizita este luată de mine şi motivul îl veţi cunoaşte foarte curând.

Sentimentele mele pentru d-voastră, departe de a slăbi, au fost pricină neîncetată a unei suferinţi plăcute.

Ştiu că va trebui să plecaţi. Aşa am orânduit. Totuş, înainte de a părăsi Constantinopole, cred că veţi conveni să ne întâlnim pentru câteva clipe. Presupun că nimic nu vă va împedeca să-mi satisfaceţi această dorinţă, ultima poate.

Dealungul Cornului de Aur, ieşind din Fanar, strada ce merge către periferie, trece, afară din oraş, printr'o plantaţie bogată de chiparoşi seculari.

Diseară, la ora nouă, vă voiu aştepta acolo. Sosind mai de vreme, liberaţi maşina.

Iertaţi calea ce am ales pentru a vă înmâna aceste rânduri.

LEMAAN.»

Berea cerută la sosire, se trezise când observai paharul pe masă. Comandai un sirop, pe care îl băui pe jumătate.

După ce aşteptai zadarnic pe procuratorul Casei Roditti, până la ora şease, pornii din nou către Constantinopole.

La hotel, unde am dat ordin să se comunice oricui m'ar căuta, că sunt plecat, m'am luptat cu gândul dacă să mă duc ori nu, la întâlnirea propusă de Lemaan.

Ea îmi vorbia de sentimente, de urmăriri, de întâlnire oprită sub aspră pedeapsă. Dece nu mă invitase acasă? Dece şi-a ales acel mijloc de a mă înştiinţa? Dece nu venise Procuratorul? Dece acest personagiu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

căutase atât de mult printre barcagii, până să se oprească asupra celui recomandat?

Iată atâtea întrebări, ale căror răspunsuri pledau împotriva primirii propunerii ei.

Printre argumentele găsite «pentru», a fost şi o consultaţie ce ţi-am cerut-o ţie, scump prieten.

Mi-ai zis:

— Dacă, în adevăr, nu te temi de vre-o cursă josnică, n'ai motiv să nu te duci.

Aşa ceva era cu desăvârşire exclus.

Incât, porţi şi tu o parte din răspunderea celor întâmplate.

La ora nouă fără câteva minute, automobilul căruia îi dădusem drumul şi ale cărui viraje le urmăream după lumina felinarelor, se întâlni cu un altul şi se opriră la oarecare depărtare, faţă în faţă. Apoi, după sgomotul motoarelor şi după direcţia luminilor, pricepui că fiecare pornise spre destinaţia lui.

Aşteptam emoţionat, după trunchiu unui plc de scoruşi bătrâni. Inima îmi bătea să-mi spargă peptul. Maşina ce venise, se opri în apropiere. Scosei Ştaerul şi armându-l, mă pusei în gardă. Dacă va fi nevoe, voiu şti să mă apăr.

Avusei cel dintâi sentiment de regret, că nu luasem mai multe măsuri de siguranţă.

Să fi fost cu neputinţă o cursă pusă poate, la cale, de vreunul din mulţimea de curtezani ai Lemaanei?

Nici mecanicul, nici altcineva nu scobora.

Făceam sforţări să străbat cu vederea mea slabă, întunerecul. Nouri rari împedecau timidele raze de lună, să-mi lumineze cât ar fi trebuit, întunerecul serii. Felinarele maşinii erau stinse, motorul oprit.

Bătăile inimii se acceleraseră.

Dar, ce văd?

Din umbra neagră a desişului de pe cealaltă parte a drumului, se arată o formă de om, care se apropie în salturi, de automobil.

Simt că mânerul pistolului îmi arde în mână.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După un minut cât un veac, o femee, după a cărei siluetă recunoscui pe Lemaan, scoborî în timp ce umbra bărbatului, care, probabil, mă urmărise, se urcă în maşină pornind către oraş.

După ce se depărtă câteva zeci de metri, auzii vocea Lemaanei, nesigură, temătoare:

— George!...

Sării ca împins de o forţă supraomenească şi, într'o clipă, mă găseam în faţa ei.

Tocmai voiam să-i sărut mâinile; dar Lemaan mă apucă de gât, cu braţele-i ce miroseau a trandafiri şi, fără vre-o altă introducere, doar şoptindu-mi din când în când, numele, îmi acoperi faţa toată, şi părul şi gâtul, cu un potop de sărutări.

— Copilul meu, visul meu, dumnezeul meu, iubirea mea neţărmurită!

N'am rezistat, nu m'am opus. Cred că aş fi fost caraghios.

Am îmbrăţişat-o cu putere, dar cu stinghereala ce mă caracterizează şi, în acelaş mutism, i-am sărutat ochii şi buzele, care îi ardeau ca focul, caşi obrajii, ce-i păreau aprinşi de văpaia dragostei.

Deodată mi-a pus o mână pe faţă şi m'a împins înapoi. Aproape în aceeaş clipă, maşina reapăru. Recunoscui în omul de lângă mecanic, pe şeful eunucilor.

Ne-am urcat şi, după câteva minute, am oprit în faţa unei case complet întunecate şi ale cărei porţi se deschiseră caşi cum încuetoarea ar fi fost la îndemâna Lemaanei.

Aci a fost cuibul dragostei celei mai împătimate, timp de două săptămâni.

Când ne-am despărţit, Lemaan a plâns mult, şi m'a rugat să n'o dispreţuesc.

— Dacă vrei, uită-mă. Dar nu mă ucide cu dispreţul tău. Tăria cea mai mare se topeşte în focul nevăzut al iubirii şi dragostea, ce-ţi port, a îngenunchiat orice orgoliu, orice demnitate. Sunt fericită prin tine şi te ador. Nu sunt geloasă din pricina Mariei şi aş fi sincer mul-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ţumită, aflând că şi ea te iubeşte, după cum aş fi adânc întristată şi aş urî-o dacă, neştiind să te preţuiască, te-ar neferici.

Ai înţeles acum dece nu ţi-am scris măcar o vorbă, în acest timp.

Nu regret deloc plăcerile gustate alături de Lemaan, care mi-a arătat că viaţa este ceva mai simplă decât am conceput-o eu şi că ea s'ar putea scurge fără niciun incident mai grav, dacă n'ai îngrădi-o în cadrul regulilor aspre de morală neîngăduitoare.

Nici vreun sentiment de dispreţ nu simt pentru această femee. Dimpotrivă, îi sunt recunoscător pentru graţia cu care m'a făcut să înţeleg că trupul nu este numai un obiect bun de studii anatomice şi că el poate prilejui omului dispoziţii sufleteşti, cari să-l facă în stare să lupte mai cu succes împotriva lenevirii spiritului.

Incep a preţui corpul, acordându-i o mai mare însemnătate în progresul omenesc. Vechile teorii tind să capituleze în faţa experienţei din urmă şi am impresia că sunt mai capabil de luptă ca până acum.

Incercarea atâtor plăceri alături de Lemaan şi pe care nu le voiu uita multă vreme, poate niciodată, nu mi-a atins cu nimic iubirea ce-i păstrez Mariei. Mai mult: m'am încredinţat că viaţa materială alături de ea, sprijinită pe o puternică şi sinceră iubire, va desăvârşi fericirea noastră.

Recunosc, însă, că va trebui să-i ascund cu toată grija cele petrecute la Constantinopole, sinceritatea în cazul de faţă negăsind-o la locul ei.

Este faptul acesta o minciună de care să roşesc?

Trecând pela hotel, am găsit o scrisoare dela Maria, prin care mă înştiinţează că, pentru câtva timp, pleacă din Bucureşti. Nu m'a surprins grija ce-şi arată fără înconjur, că mi s'ar putea întâmpla ceva rău, prin intrigile dela Stambul. La ce s'o fi gândind? Are femeea, în adevăr, o putere de previziune mai pronunţată decât

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la bărbaţi? Bănueşte ceva şi se teme sincer de necredinţa mea?

Ceea ce mă surprinde şi chiar mă umileşte, este că, din această scrisoare, aflu că Maria are o soră, care a fost lăsată la o rudă din provincie. «Cum îmi va ierta biata mea Marta, că, venind în ţară, nu m'am grăbit s'o văd?»

Dece mi-a ascuns până acum acest lucru, care nu e de mică însemnătate? Imi este greu să găsesc vreo explicaţie potrivită. Impresia mea intimă este că Maria se înconjoară de multe mistere, pe cari le păstrează cu artă şi cu exces de prevedere.

Mi se pare că vaporul, cu care călătoresc spre ţară, merge prea încet.

Amintirea plăcerilor din castelul tăinuit al Lemaanei, nu-mi micşorează bucuria revederii scumpei mele Maria. Dimpotrivă, simt că aş vrea să zbor, să ajung mai repede acolo de unde începe adevăratul drum al fericirii.

Bucureştiul este în plină toamnă geroasă şi ploioasă. Cu toate cercetările mele, puse la cale cu ajutorul discret al unui biurou de poliţişti dibaci, n'am putut da de urma Mariei. Taina de care se înconjoară această fiinţă mă îngrijorează şi chiar mă jicneşte. Nu e oraş unde să nu se fi făcut cercetări atente, adeseori conduse de mine, dar care n'au dat nici un rezultat practic. Am cumpărat colecţia tutulor gazetelor, spre a mă încredinţa dacă nu cumva vreun act disperat nu mi-a răpit pentru totdeauna, pe aceea de care mi-am legat viitorul. Nimic şi iar nimic.

S'au făcut anchete la toate punctele de trecere peste graniţă, dar cu acelaş rezultat nesatisfăcător.

Am întrebat şi Cassa Roditti dacă Maria nu le-a făcut vre-o vizită în intervalul acesta de timp. Răspunsul, destul de întârziat, n'a contribuit cu nimic la lămurirea mea.

Se pare să a intrat în pământ.

Acum nu mă mai gândesc la planurile mele vechi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ceeace stă la temeiul cercetărilor, este pur şi simplu grija să nu i se fi întâmplat vre-o nenorocire.

Mă socotesc singurul îndreptăţit să mă preocupe soarta Mariei. Obligaţia aceasta se sprijină şi pe faptul că, având împuternicirea ei, m'aş găsi în cea mai neplăcută încurcătură, intrând în posesia drepturilor ce i se cuvin dela Constantinopole. Ce voiu face cu ele? Pe al cui nume le voiu depozita?

Dar, de ce să nu recunosc cinstit că dispariţia Mariei îmi prăbuşeşte toată iluzia ce mi-am făcut asupra viitorului?

Cât timp nu ştiusem cine este Maria, trăisem cu visul «micuţei zâne». Dar acum? Vasăzică le-am pierdut dintr'odată pe amândouă?

Pe măsură ce speranţa de a o găsi se micşorează, buna mea dispoziţie se spulberă, iar când încerc să pătrund cu mintea în viitor, mi se deschide un abis, prin care timidele săgeţi ale judecăţii mele nu pot străbate.

Adeseori m'am gândit că Lemaan s'ar putea să nu fie streină de aceste încurcături. Dar în această direcţie, orice cercetare este cu neputinţă.

Am trecut sărbătorile Crăciunului, la moşie, înconjorat de dragostea, artificială şi exagerată adeseori, a personalului.

N'am uitat promisiunea făcută memoriei scumpei mele mame, al cărei mormânt este o adevărată grădiniţă de iarnă, îngrijită cu toată pioasa atenţie ce i se cuvine.

Cu concursul sătenilor, am proectat ridicarea unui monument în amintirea morţilor din războiu. In capul şirului de nume va fi al tatălui meu, după care va urma al învăţătorului, eroul dela Mărăşti, mort în fruntea companiei.

Semănăturile de toamnă s'au făcut în condiţii prielnice şi promit roadă bună. Toată lumea nădăjdueşte, de altfel, ca'ntotdeauna, într'un an bun.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ştirile dela Constantinopole sunt din ce în ce mai proaste.

Cassa Roditti, care fusese împuternicită să lichideze afacerea Singman, cu un profit de 15%, a investit tot disponibilul în numerar şi credit, dar, din cauza nestabilităţii valutare şi a unui nefericit joc de bursă, se află în pragul falimentului.

Pe căi cu totul indirecte, aflu că soţul Lemaanei a intrat de mult în seria sincopelor. Se poate că în această clipă să fie în rândul drepţilor.

Încăpăţânarea ta de a rămâne în streinătate, pentru desăvârşirea studiilor asupra cancerului, te onorează, dar pe mine mă costă neînchipuit de mult. Mă gândesc, totuş, că dacă îmi va fi dat să n'o mai găsesc pe Maria, dupăce voiu face un lung ocol prin streinătate, să-ţi ofer munca şi capitalul meu, într'o tovărăşie pentru profilaxia boalei de care eşti pasionat.

Nu-ţi va fi greu să-mi apreciezi suferinţa, şi nu-mi vei refuza sprijinul tău moral; dar îţi promit că voiu înfrunta cu bărbăţie greutăţile muncii stăruitoare, făcându-mă demn de exemplul tău.

Zilele trecute, am aflat că vrednicul Colonel de intendenţă, pe care l-am cunoscut la Constantinopole, ar fi implicat în nişte afaceri necorecte. Prietenul care m'a informat, mi-a spus:

— «Toată lumea se îndoeşte de acest amestec, şi se dă ca sigură scoaterea lui din cauză. Ţesătura, însă, a fost pusă la cale cu atâta măestrie, că, deocamdată, trebue să tragă consecinţele ticăloşiei altora».

Voiu pleca la Bucureşti spre a mă informa personal de situaţia lui şi sper că, ajutat de lumea care n'are interes să sufere un nevinovat, să grăbesc luminarea acestei chestiuni dureroase.

Şi cu toate acestea, gândul meu este tot la Maria, pe care, ceva dinăuntrul fiinţei mele, îmi spune că o voiu regăsi.

Trec zilele de iarnă grea anevoe; dar trec. Nu pot

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pleca nicăeri prea departe, căci ceva, ce face parte din adâncurile nepătrunse ale sufletului meu, mă îndeamnă să cred că Maria se va arăta în cele din urmă. Şi n'aş dori ca, revenind, să nu mă găsească.

Firma Roditti a renunţat la lichidarea cu care se însărcinase, pe ruinele falimentului său.

Bătrânul Director al R. M. S. O. a încetat din viaţă, la 15 Ianuarie. Am trimis Lemaanei o mişcătoare scrisoare de condoleanţe, la care mi-a răspuns cu o afecţiune sinceră. Totdeodată, mi-a comunicat un lucru de care, iartă-mă, mi-e teamă să vorbesc. La sfârşit, scrie:

«Până în ultima zi a vieţii, s'a interesat dacă te-ai căsătorit cu Maria. Dece nici o ştire în această privinţă? Mi se pare că acum, după cele ce ştii, am dreptul să mă ocup de soarta aceluia, care mi-a dăruit o părticică din fiinţa lui».

Imi dă prilejul ca, peste câtva timp, să o informez asupra dispariţiei Mariei.

In peregrinaţiile mele pentru căutarea scumpei orfane, trecând prin Braşov, am zărit pe contesa rusă, pe care am cunoscut-o la Constantinopole.

Public în toate ziarele, la «corespondenţă», următoarea rugăminte: «Marta este rugată să comunice la ziar adresa Mariei».

Nici o ştire. In fiecare seară, cercetez gazetele, dar fără a găsi ceeace caut. M'a cuprins o mare desnădejde. Cu toate acestea, nu voiu înceta cercetările pe cari, odată cu venirea primăverii, le voiu întinde apelând şi la ajutorul autorităţilor.

In caz că, descoperind-o, ar dori, cu sau fără motivare, să rămână în acest incognito de neînţeles, voiu avea conştiinţa împăcată că mi-am făcut datoria de prieten. Voiu încerca, de bună seamă, să-i schimb hotărîrea. Dar, nu voiu stărui cu bună ştiinţă că i-aş cauza vreun rău mai mare decât acelea care au făcut-o să sufere până astăzi.

Maria nu este o femee de rând. Personalitatea ei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

foarte remarcabilă, cu un pronunţat spirit de autoritate şi independenţă, ar putea-o împinge la hotărîri cari ar face-o să sufere şi mai mult, numai să nu primească vreun sprijin strein.

Mă gândesc dacă n'o fi aflat pe alte căi de nenorocirea afacerilor Singman, şi, conştientă de ruina ce o aşteaptă, să se fi resemnat, închizându-şi viaţa în mutism şi resemnare.

Imi fac, totuş, o chestiune de onoare din faptul descoperirii ei şi, mai ales, din acela de a o convinge să se căsătorească cu mine.

Trec săptămânile, trec lunile, primăvara ne salută cu înmugurirea naturii, care îşi pretinde dreptul la viaţă. Despre Maria, nici o ştire.

Am obţinut dela Ministere, anchete la serviciile din Bucureşti şi din ţară. In două săptămâni, cred că voiu avea răspunsul cel atât de mult aşteptat.

Administratorii plăşilor, revizorii şcolari, oficiile telegrafice, cu un cuvânt toate autorităţile sunt invitate să raporteze date asupra funcţionarelor, care ar avea vreo asemănare cu indicaţiile date de mine asupra Mariei. Circulara Ministerelor este însoţită şi de o copie de pe o fotografie căpătată dela Lemaan, căreia i-am scris despre nenorocirea mea.

Ziarele vor publica fotografia timp de zece zile. Este cu neputinţă să nu fie găsită, dacă, în adevăr, n'a trecut peste graniţă, sau n'a căzut victimă vreunei crime, care ar fi făcut să dispară orice urmă despre ea.

Oricât de supărată ar fi Maria pentru motive închipuite sau chiar reale, nu se poate să nu-şi înfrângă cerbicia, văzând stăruinţa cu care o caut.

Lemaan, în scrisoarea cu care mi-a trimis fotografia, se arată foarte surprinsă de dispariţia Mariei şi mă îndeamnă să nu încetez cu cercetările: «Activitatea aceasta va fi cea mai preţioasă monetă, care îţi va da dreptul să-i pretinzi mâna şi pe nimic nu-şi va putea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sprijini refuzul. In cărțile voastre sfinte stă scris: caută și vei afla, bate și ți se va deschide».

Cu acest prilej, mă mai informează că afacerea Singman, grație intervențiilor ei stăruitoare la Londra, este în curs de lichidare și crede că partea Mariei va fi de cel puțin opt sute lire sterline; ceeace nu-i deloc prea puțin.

Se miră în acelaș timp, cum de a putut Maria să păstreze taina impusă de Singman asupra originii ei și își aduce perfect aminte, nu numai că nu i-a vorbit vreodată de sora ei, Marta, dar adeseori a stăruit asupra motivului care l-a făcut pe marinar s'o ia în Japonia și anume că era singurul copil.

«Dacă n'ar fi în adevăr atât de drăguță, cultă și liniștită, și dacă, mai ales, n'ai iubit-o atât de mult, misterul în care i-a plăcut să trăiască, m'ar îndreptăți să-ți atrag prietenește atenția asupra acestei fete. Seamănă a turcoaică, mai mult decât una veritabilă!...»

Din întreg tonul scrisorii Lemaanei, nu reese nici un sentiment josnic, de gelozie sau invidie.

Lemaan mă iubește și dorește cu toată sinceritatea să mă știe fericit. Mai ales, decând un anumit fapt pare a o fi schimbat cu desăvârșire, prefăcând-o în femeea care, de acum înainte, trebue să trăiască nu numai pentru ea și pentru patrie!...

Tu, dragă amice, în realismul tău integral, vei fi având alte păreri asupra sincerității de ocazie a femeilor, când este vorba de o rivală. Se poate. Insă Lemaan nu poate nădăjdui grozav de mult dela mine, deși nimic nu mă îndreptățește să-i atribui asemenea gând. Cu toate acestea, dacă ceeace mi-a dat destul de puțin lămurit să înțeleg, este adevărat, prietenia noastră devine indestructibilă!

Iesfârșit. Aparatul, destul de complicat, al cercetărilor, a cedat în fața nepătrunsului, care învălue ascunderea Mariei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

M'am înfurcit şi cu lumea şi cu tot ce putea ajuta găsirii ei. Totul a fost de pomană.

Mi-a mai rămas o nădejde: întâmplarea.

Căutarea metodică şi stăruitoare a Mariei, nu m'a plictisit; dar m'a obosit deabinelea. Câteva fire argintate strălucesc pela tâmple, iar la coada orbitelor, mi-au apărut cutele suferinţei.

Străduinţele mele de a găsi îndreptăţirea mutismului Mariei, n'au dat nici ele vreun rezultat.

Scurta ta şedere în ţară mi-a fost de mare folos. Mai întâiu trebue să recunosc că tu mi-ai atras atenţia asupra slăbirii progresive a vederii şi îţi ascult sfatul. Chiar în cursul acestor săptămâni, voiu pleca la Viena, pentru consultarea unui specialist cu reputaţie. Căci repedea slăbire a vederii, m'a făcut să-mi schimb ochelarii cu alţii mai tari. Trebue să iau măsuri grabnice, pentru a-mi păstra ochii măcar în starea în care se află.

Inainte de a pleca la Viena, voiu trece pela mormântul tatălui meu, din Gura Văii, pentru a-i reînoi angajamentul ce mi-am luat că îmi voi croi viaţa aşa fel încât să fie liniştit, acolo unde se va fi găsind spiritul lui.

Incep să-mi schimb fundamental părerea despre viaţă, căreia mă simt dator să-i dau, pe lângă satisfacţia obligaţiilor împlinite, şi bucuria drepturilor firesti, pe cari i le-am retras cu încăpăţânare, spre a sluji unei morale himerice.

Nu numai că acţiunea mea de a servi în altarul moralei, care se susţine pe sacrificiul personal, este o picătură în imensitatea oceanului, dar socotesc că ai deplină dreptate când susţii că, asociindu-mi planurilor un grup însemnat de adepţi, n'aş face altceva decât să dau societăţii aspectul unor nebuni vătămători. De altmintrelea, nici n'am avut asemenea gând.

Iată-mă deci ceeace mi-ai predicat atâţia ani, iată-mă ceeace ai fost tu şi aproape unanimitatea bărbaţilor.

După ce mă voiu întoarce dela Viena, voiu pune rânduială în treburile moşiei şi primul sbor va fi să te

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

văd în altarul activităţii tale, după ce, mai întâiu, voi trece prin Stambul, spre a verifica informaţia Lemaanei.

Am de gând apoi să vizitez toate centrele de cultură înaltă şi nu te vei mira puţin, când vei vedea ce am cules pentru înfăptuirea planurilor noastre. Atunci, vei veni în ţară, sunt sigur.

Nu este exclus ca, în acest timp, să găsesc pe Maria. Ce zici? In acest caz, cred că voi fi în stare s'o încredinţez de iubirea mea nestrămutată şi, mai ales, de fericirea ce mi-ar aduce primindu-mi mâna. Dacă însă, după cum ai presupus tu, ar avea motive serioase să mă refuze, nu voiu fi nebun să impun o căsnicie, care să fie tot una ca o nenorocire.

Ei, acum îţi plac?...

Dar dacă în adevăr Lemaan?...

XII

Sunt în tratamentul celebrului oculist recomandat de tine. Inainte de a-i fi dat vreo lămurire, după lungi şi minuţioase cercetări, mi-a spus:

— Afecţiunea organului vederii d-voastră se exercită la nerv şi este moştenită. Este exclus pericolul completei atrofieri, după cum vă temeţi, însă menţinerea stării actuale, cu oarecare ameliorare, atârnă numai de îngrijiri, asupra cărora vă atrag toată atenţia.

După ce i-am spus că sunt medic şi i-am vorbit de tine, lămurindu-i şi faptul că moşteneam boala dela bunicul meu, mi-a dat toate explicaţiunile, făcându-mă să înţeleg cauza progresului afecţiunii nervului optic şi mi-a recomandat:

— O destindere a sistemului nervos, prin tratamentul ce vă va prescrie amicul meu, doctorul Y..., sprijinită serios pe o liniştire voită de d-voastră şi susţinută inteligent, va contribui să împedece orice înrăutăţire. Deci: lipsă de preocupări obositoare şi cât mai multe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

distracţii liniştitoare. Muzică în primul rând, preumblări prin câmpii; iată ce veţi face.

Am plecat liniştit şi hotărît să-mi găsesc odihna spiritului prin distracţiile recomandate. După o lună, va trebui să-i scriu şi speră să primească dela mine veşti bune.

Iţi mulţumesc, amicul meu, pentru stăruinţele tale, cari m'au hotărît să mă îngrijesc la timp. Ce medic sufletesc bun ai fi pentru mine, dacă n'am fi atât de depărtaţi unul de altul.

Specialistul în boale nervoase este un mare psiholog. Şi un realist pe care altă dată l-aş fi dispreţuit.

— Viaţa, domnule coleg, este — noi, medicii, o ştim mai bine ca muritorii de rând — o nimica toată.

Spiritul este dat omului să-l închine vieţii spirituale, iar corpul să nu fie maltratat. Regimul lui Crist a fost propriu pe vremuri, deşi a făcut şi El destule rezerve.

Satisfacerea corpului prin plăceri, care îi sunt proprii, întăreşte spiritul şi-l predispune la activitate, pe când munca spirituală excesivă oboseşte corpul şi îl distramă. Unul fără altul, iată rătăcirea veacurilor trecute. Preoţii spiritualităţii excesive osândeau trupul, pentru a se bucura în fantezia lor bolnavă, de o biruinţă himerică; iar aceia ai materialismului lubric, adormiau spiritul pentru a ajunge în cele din urmă, să îngraşe cu mai multe şi mai umflate stârvuri, subsolul.

Cine va găsi cumpăna cea justă între cele două cerinţi, va deslega problema sănătăţii omeneşti, privită din toate punctele de vedere. «Dă-i Cezarului ce i se cuvine» şi, adaog eu, spiritului odihnă totală, până la completa d-voastră refacere. Lăsaţi sentimentalismul pe seama romanţioşilor.

Cu această categorică ordonanţă şi-a terminat savantul prescripţiile sale.

Parcă l-ai fi învăţat tu ce are să-mi spună.

Desigur că vei sălta de bucurie că, între cele două concepţii, însăşi ştiinţa a trecut de partea ta.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://transilvania.ro/mdrr1901-1932

Mă gândeam să mai consult şi un savant în morală, da... am renunţat. Te bucuri ?

Căldurile începutului lui Iulie m'au alungat dela Plopeni, către munte. Trecând prin T., oraş de reşedinţă judeţeană, m'am oprit pentru câteva zile, la via amicului Caer, care m'a convins că prepeliţele stau să le prinzi cu mâna. Vom face şi câteva partide de pescuit păstrăvi, în susul apei, ce curgea prin localitate.

Gândul lui Caer este — am înţeles bine — să-mi cetească mai multe schiţe, în cari a prins nişte tipi în carne şi oase.

— Am să te distrez minunat. Iţi voiu ceti o schiţă despre «Nenea Sache» şi te voiu duce în târg, să-mi recunoşti eroul. Voiu controla în felul acesta, reuşita încercărilor mele literare.

Via lui este aşezată pe coasta unui deal bogat, cu faţa spre sud-vest. Toată ziua este scăldată de potopul de raze ale soarelui, din care cauză, îi dă un vin excelent. Pretenţios prin naştere şi educaţie, prietenul meu îşi îngrijeşte via şi crama cu «doftor» — vierul — cu «moaşe» — o supraveghetoare cu ochi de drac — cu «farmacie» — un adevărat laborator de unelte şi soluţii împotriva manei, pe care se încăpăţânează să o numească numai cu termenul latin «Perenospora viticola», şi în sfârşit, cu «popă burtos», cea mai interesantă unealtă, un tălv cu coadă lungă, cu care trage numai inima vinului, iarna, când vrea să-şi laude producţia sau să-şi zăpăcească vreun prieten mai lăudăros la băutură.

Ce e drept, eu nu prea sunt tare în doage, să fiu la înălţimea invitaţiilor lui stăruitoare, dar, cu puţină pastramă de capră, lucrată la vie, din vite proprii şi cu o prepeliţă meşteşugită de «moaşa» Spasia, ţin pept voinicește carafei, care parcă are în fund un isvor nesecat.

Prietenul Caer este de o neîntrecută veselie şi atât de neobosit, că toată ziulica nu stă jos, decât când vine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în pavilionul din deal, unde lenevesc eu în orele de arşiţă. I-am lăsat în seamă puşca şi undiţele, căci, drept vorbind, activitatea dela moşie cu seceratul şi treeratul unei părţi din păioase, m'a cam obosit şi aci mă simt foarte bine. Afară de asta, câteva zile de lenevire în aerul curat de aci, apoi voiu pleca în vre-o localitate mică de munte, să-mi găsesc liniştea desăvârşită, de care am neapărată nevoe.

M'am lăsat convins să rămân până la sfârşitul săptămânii, când va pleca şi el la Slănic, pentru o cură de apă.

Aseară, a primit dela tatăl său o telegramă, prin care îl roagă să se ducă imediat la Bucureşti. A plecat de dimineaţă, cu noaptea în cap, şi speră să se întoarcă tot astăzi.

— Să nu faci vre-o poznă şi să pleci în lipsa mea! Poţi rătăci prin împrejurimi, cât vrei. E aşa de frumos! Fii atent însă, să nu te atingă vre-o prepeliţă cu aripa-i fermecată, ori să te muşce vre-o vulpe şireată. Aş fi silit să fac poteră, pentru a-ţi da de urmă! Nu glumesc.

După plecarea «conaşului», mama Spasia s'a apropiat numai în târlici de patul meu din pridvor, să cerceteze dacă m'am deşteptat şi să întindă în partea dinspre răsărit, o foae de cort, spre a mă feri de soare, «bată-l vina lui!»

— M'am deşteptat de mult, mamă Spasio; ar fi şi păcat să mai doarmă cineva, când la o aruncătură de puşcă, privighetoarea toarce şi întoarce aşa de mândru versul ei dulce.

— Este una, maică, mai la vale, care zice şi mai bine. Dar e cam leneşe. Uite, acu, acu, se deşteaptă. Şi-apoi s'o auzi, să n'o mai uiţi. Intoarce din guşe, de-ţi vine să crezi că este picată din cer. In fiecare dimineaţă, conaşul se face că doarme, ca să nu-l necăjească slugile cu jelaniile lor. Dar el ascultă păsărica asta minunată, cu suflet de zână fermecată, până îşi face cheful şi tace. Apoi se scoală.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ce să-ţi dea maica acum de dimineaţă?

N'apuc să-i răspund, că mama Spasia, cu ambele mâini sprijinite pe nişte şolduri bine rotunjite de traiu îmbelşugat, începe:

— Am nişte caşcaval moale şi nişte brânză de burduf la coaje, numai unt. Ori o bucăţică de pastramă, cu un puişor de mămăliguţă fierbinte. Dacă-ţi plac, să-ţi fac la iuţeală două prepeliţe la pesmet; le-a împuşcat paznicul din vale, în revărsat. Şi nişte lapte fert, ori o duşculiţă de ananas, de care-i plac conaşului.

— Ce-i vrea dumneata, mamă Spasio, aceea mi-o plăcea.

Înţelegi tu, că lunga listă de bunătăţi mă zăpăcise.

— Apoi, să-ţi dea maica din toate câte ceva, c'aşa se ţine tinereţea, mânca-o-ar norocu.

Hotărât că dacă aş rămâne o lună cu asemenea regim de devotament şi voe bună, nu m'ar mai încăpea hainele.

După bogatul dejun servit de «moaşa» Spasia cu un exces de bunătate, care m'a mişcat, mi-am luat bastonul şi am scoborît pe o cărare, până în poalele viei. Aci începe o pădure de aluni, care se sprijine mai la vale pe o şosea ce leagă frumoasele comune împânzite ca nişte forturi, jur împrejurul oraşului.

Ce trecător nu şi-a reţinut măcar o clipă din viaţă pentru a-şi desfăta sufletul la farmecul naturii atât de darnică cu această regiune binecuvântată?

Covorul de vii în rânduri drepte ca o tablă de şah, ogrăzi nesfârşite de pomi roditori, livezi naturale de fân puternic parfumat, dealul cu creasta încununată ca de un nimb strălucitor, în razele soarelui, de măreţul aşezământ cultural ce poartă numele întemeetorului, toate aceste daruri ale firii sunt o adevărată minune.

Mergeam în neştire, căci peste tot găseam frumosul, ordinea, armonia, veselia. Pe nesimţite, ajunsei într'un desiş al alunişului din poalele viilor.

Ca un clocot al vieţii ce ţâşneşte puternic din isvoa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rele firii, cântecul mulțimii de privighetori te face să te socotești închis într'o colivie uriașe, la un loc cu neîntrecutele cântărețe ale crângului.

Timide, razele soarelui abia străbat prin desiș, făcând ca fructele aninate să pară boabe de perle strălucitoare. Vrusei să desprind o alună și îmi căzu. Jos, un adevărat pelerinaj în du-te, vino, al unei colonii de furnici. Privesc mai cu atenție, dar lucru mare nu pricep. Imi închipuii, însă, că și acolo se petrec drame ca și în nefericita societate omenească. Ce sunt oamenii pe lângă nemărginirea infinitului, decât niște furnicuțe mici, mici de tot? Dar alungai repede acest gând. Așa ceva era nepotrivit sufletului meu dornic de veselie și setos de altă hrană decât de sentimente de compătimire, care l-ar fi obosit. Nu încălcam nici o lege a milei. Cine nu știa că trăesc din veniturile destul de mari ale averii moștenite și că medicina o practic numai pentru a alina dureri și a semăna bucurii? Afară de aceasta, prescripțiile oculistului nu trebuiau nesocotite. Nici o suferință, nici o indispoziție!

Tocmai mă pregăteam să pornesc mai departe prin fermecătorul aluniș, când observai un grup de două furnici, cari duceau cu mare trudă pe o a treia, aproape moartă. Fără să caut vre-o explicație, îmi închipuii că sărmana ființă fusese strivită sub piciorul meu. Bănuiala mă obseda. Să verific, mi-am zis, și mi-am îndreptat privirea spre partea pe unde călcasem. In adevăr, urma piciorului drept arăta că strivisem câteva furnici. Unele se sbăteau în durerile morții, altele erau zdorbite, iar câteva se trudeau să scape din clisa pământului umed, în care greutatea mea le înfundase fără a le vătăma. Indată am început opera de salvare. Faptul mă ridică într'o lume nouă și mi se păru că aud, odată cu vaetul și blestemele celor vătămate, suspinele și exclamațiile de mulțumire ale celorlalte.

Avusei o senzație de înălțare morală și cine știe încotro m'ar fi îndrumat fantezia, dacă un gemăt tânguios, venit dinspre șosea, nu mi-ar fi întrerupt dintr'o-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

dată curiosul şir al gândurilor. Gemătul se repetă şi îmi închipuii că vre-o biată fiinţă omenească are nevoe grabnică de ajutor. Părăsii sărmanele furnici şi în câteva clipe, fusei în marginea alunişului.

Nu mă înşelasem. Lângă o povară, de alimente, probabil, o fiinţă mototolită şi fără formă, sta ghemuită în şanţul şoselei, aproape acoperită de bureni şi ierburi; după mişcarea ritmică a umerilor, se vedea că plânge înăbuşit. Nu mă simţise. Imi fuse teamă să interviu dintr'odată. Aş fi înspăimântat-o, poate, fără rost şi i-aş fi închis prea de vreme isvorul lacrămilor, care pe mulţi îi liniştesc şi le redau energia perdută.

M'am retras cu grije în pădure şi după câteva minute, am început să cobor călcând sgomotos şi fluerând o melodie oarecare. Inţelesei că a simţit apropierea mea. Scoase repede o batistă fină şi îşi şterse ochii pe cari, cu toată dorinţa, nu-i putui zări.

— Ce ţi s'a întâmplat, fetiţo? O întrebai cu glas domolit şi prietenos.

Nu-mi răspunse, dar se îndreptă săltându-şi umerii şi ridicând capul. Cu toată miopia, sub lunga haină călugărească de muhair bine ţesut, dar plină de petice cusute cu îndemânare, descoperii un corp cu forme alese. Ovalul feţii încadrat de un bariş negru de caşmir, tras mult peste ochi, avea ceva din suavitatea pânzelor lui Rafael. Mâinile trădau, cu toate crăpăturile înegrite de sucul cojilor verzi de nuci, cu care se văpseşte muhairul, forme distinse. Degetele lungi şi subţiri cu mişcări nervoase de om care încearcă să-şi stăpânească nemulţumirea de a fi fost stânjenit, îmi sporiră curiozitatea de a şti cine anume se află în faţa mea.

Iată, îmi zisei, o prepeliţă de care prietenul Caer găseşte multe în preajma viei sale.

— Domnişoară, m'am adresat din nou, dacă eşti bolnavă, spune-mi. Mă pricep în medicină şi-ţi pot fi de folos. Dacă povara este prea grea, pentru puterile d-tale, ţi-o voi duce oriunde.

Dumnezeule, nu voiu uita niciodată clipa în care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Maria își întoarse fața spre mine! Scoase un țipăt puternic și mă fixă cu ochii sperioși, ca de căprioară încolțită, prin al căror clar albastru am cetit până în fundul sufletului, durerea pe care n'am fost în stare s'o vindec niciodată.

Simții că-mi vine să amețesc, dar iubirea îmi dădu puteri.

— Maria, copilă scumpă și dragă, pentruce te-ai ascuns, pentruce ai fugit de mine? Ce chin se ascunde în sufletul tău, de m'ai uitat și m'ai părăsit fără milă?

Nu mai continuai cu întrebările, căci desigur Maria nu mă mai auzea. Plânsul o zguduia cași cum ar fi tremurat în convulsiunile unei crize de friguri. Mă apropiai și, apucând-o de umeri, o strânsei la piept.

— Maria, înger scump, te-am regăsit și nimic și nimeni nu te mai poate răpi. De opt luni te caut fără încetare, necruțând nici un sacrificiu și iată, întâmplarea te-a scos în cale, mi te-a redat. Vorbește, copila mea, vorbește. Mi-e dor de glasul tău, de zâmbetul tău, de iubirea ta. Am suferit destul și n'a trebuit prea mult, să-mi perd ochii.

Se uită speriată la mine și șopti:

— George!

— Da, Mario, sunt eu, George al tău, pe care l-ai părăsit fără motiv, fără milă.

— Nu mă învinui. Am suferit tot atât de mult cași tine, dacă nu chiar mai mult. Nu sunt eu vina. Dar acum, între noi s'a pus o barieră, care nu poate fi îndepărtată. Nu te înspăimânta. Ești bărbat și ai datoria să-ți păstrezi sângele rece.

— Dumnezeule, ce ți s'a întâmplat? Spune, nu mă chinui.

— Nimic, amicul meu, dar am hotărît să intru în monahism și în scurt timp, mă voi călugări.

— Dar n'ai niciun motiv serios. Dispui de o avere însemnată și îți poți închina viața altor opere mai pozitive, decât călugăriei.

— Ți-a scris Lemaan?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ea m'a informat cea dintâiu, este drept.

— Nu, amice, nimic nu-mi poate schimba hotărîrea. Tu te vei consola, nu-i greu. Iar după săvârşirea tainei religioase, voiu rupe definitiv cu trecutul şi astfel, vom redeveni ceeace am fost înainte de a ne cunoaşte.

— Dar, Maria, nu se poate să nu te înduioşeze suferinţele mele şi statornicia cu care, călăuzit de dragoste, te-am căutat dela despărţirea noastră. Ce te-a împins să faci pasul acesta grozav?

— Conştiinţa că te-aş nenoroci. M'am gândit că firea omului este schimbătoare şi la cea dintâiu desiluzie, te-aş ucide cu gelozia mea bolnăvicioasă. O! sunt oribilă, nu mai stărui în explicaţii.

— Va trebui totuş să înţelegi că orice nenorocire va fi cu totul neînsemnată, pe lângă această părăsire, care m'ar ucide pe nesimţite, după ce, mai întâiu, mi-ar aşterne peste slabele lumini ale ochilor, vălul opac şi veşnic al întunericului. Nu exagerez şi nici nu doresc să te înspăimânt. Medicul meu curant dela Viena, m'a prevenit că emoţiunile puternice îmi vor pierde vederea. Ţi-ar conveni să trăeşti cu conştiinţa încărcată de asemenea răspundere?

— Nici nu mi-ar conveni, nici n'aş dori. Dar, decc să nu cercetăm lucrurile cu linişte? Sunt o fire bolnăvicioasă. Aparenta fericire a începutului căsniciei noastre se va preface în curând, în iad şi vei fi mai nenorocit după scurt timp.

— Mario, nu mă umili silindu-mă să-ţi cerşesc ceea ce mi s'a părut până acum că mi se cuvine. Promite-mi cel puţin că vei amâna realizarea planului tău ciudat, cu speranţa că iubirea ne va echilibra legăturile de altă dată.

— Nu numai cât îţi promit, dar voiu încerca să-mi schimb părerea în favoarea dorinţei tale. Vei înţelege în acelaş timp, că iubirea mea n'a încetat şi că, poate mai puţin decât la tine, demnitatea mea n'a suferit nici o atingere în afară de această părăsire, care, la prima cercetare, ar părea necavalerească. Te vei încredinţa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

însă că, în locul meu, n'ai fi făcut altfel. De aceea, aș dori să te liniștești și să judeci cum se cuvine situația.

— Găsesc în adevăr, de mare însemnătate judecarea cu sânge rece a legăturilor noastre viitoare. Căci am ajuns să am oarecare neîncredere în optimismul meu. Și numai puțină în destinul în care cândva — îmi aduc aminte cu atâta plăcere de acea preumblare fericită de pe Bosfor — îmi spuneai că te încrezi. N'aș dori, vei înțelege ușor aceasta, ca la urma urmelor, căsnicia noastră să satisfacă numai un ideal ce mi-am făurit din tinerețe, aproape din copilărie, iar tu să suferi fiindcă te-ai jertfit pentru fericirea mea. Și aceasta, pentrucă n'am fi judecat situația cu destul calm și obiectivitate. Mă tem ca miopia mea spirituală să nu fie mai pronunțată decât ceastălaltă. Prin urmare, dacă în adevăr sunt pedici pe care eu nu le cunosc și peste care, dacă am trece, căsnicia noastră ar deveni, precum am spus, un iad, sunt gata să primesc osânda mediculuí. Aș suporta mai cu ușurință orbirea ochilor, decât pe aceea a sufletului.

— George, dragă, nu-mi placi deloc. Tu știi cât te iubesc și poți bănui cât sufer la gândul că ți-aș putea pricinui vre-o durere. Aș dori însă din tot sufletul meu, să nu te înșeli. Tu nu mă cunoști, sau mă cunoști prea puțin. M'ai văzut odată, atunci când inimile noastră de copii s'au împreunat într'un singur ideal, și apoi, de câteva ori, la Lemaan.

Observai că, pronunțând acest nume, fața Mariei se încută ca de o durere profundă, peste putință de a fi ascunsă. Am înțeles că gelozia iubitei mele nu era o pasiune trecătoare, ci un vulcan teribil, care putea erupe oricând.

— Judecata ta este mai puțin clară, Mario!

— Se poate, dar ascultă-mă. Prin urmare, nu m'ai cunoscut. Ce găsești atât de deosebit în ființa mea, încât să crezi că în ea este singurul isvor al fericirii tale? Nu mă întrerupe. Sunt de un egoism barbar.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Voi, bărbaţii, aveţi o altă structură sufletească. Un dezacord în această chestiune ne-ar prăbuşi. Îţi dai seama? Eu am tăria resemnării şi a renunţării. Mă îndoesc însă de puterea ta de a lupta împotriva tentaţiilor probabile. Otrava geloziei, a orgoliului şi a vanităţii, ar fi supapa care ar deschide larg craterul izbucnirilor dezastroase. Sunt deci o bolnavă, fără speranţă de vindecare. Această constatare neexagerată m'a îndemnat să mă perd în monahism. Iată adevărul.

— Dacă numai teama aceasta te-a hotărît să renunţi la viaţă, încredinţează-te devotamentului meu şi te asigur că temerile tale vor rămâne în veci neîntemeiate.

— George, îţi iei angajamente a căror realizare va trece peste puterile tale. Am constatat. Vrei să merg până dincolo de limita ce mi-am impus? Nu stărui!...

— Înţeleg, dragă Mario! Lemaan...

— Ei, da, Lemaan!

Spunând aceste vorbe, Maria îşi înfipse degetele-i subţiri şi fine în iarbă şi o smulse din rădăcini. Înţelesei că nu era de glumit şi mă gândii s'o liniştesc.

— Dar tu singură ai auzit conversaţia noastră şi-i cunoşti sfârşitul. Mai ai vreun motiv nou de adus în această comică întâmplare?

— Iată, dragul meu, cel dintâiu neadevăr cu care vrei să-ţi începi clădirea fericirii. Te rog să mă ierţi, dacă nu menajez susceptibilitatea ta. O fac, vei fi de acord, din iubire.

— Dar nu înţeleg nimic, Maria.

— Vezi? Mi-ai vorbit de recomandaţiile medicului şi sunt datoare să nu-ţi sporesc mâhnirile. Prefer să nu stărueşti.

— Şi totuş, cred că numai sinceritatea cea mai desăvârşită ne poate asigura fericirea. Spune, prin urmare, tot ce ai de spus.

Aşteptând răspunsul ei, eu singur începusem să mă ruşinez de nesinceritatea mea asupra trecutului. Am încercat însă să mă mângâi cu melodia vechiului cântec

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

al teoriei trecutului, după care şi bărbaţii şi femeile îşi găsesc scuza unor greşeli.

Cât privia viitorul, eram mai hotărît ca oricând să-i dau Mariei, viaţa mea întreagă, fără nici o rezervă. Ce ne-ar fi putut tulbura fericirea?

Ridică privirea şi ochii-i, nespus de frumoşi şi limpezi, se fixară într'ai mei cu vădită compătimire.

Ce-mi rezervase această copilă, de se frământa ca în faţa unei mărturisiri marţiale?

— Ascultă, George! Sunt datoare să te ajut a mă cunoaşte. Ar fi prea dureros pentru mine, să constat mai târziu, că ţi-a rămas o cât de neînsemnată părticică din fiinţa mea, în umbra tainelor. Nu-ţi fac nici o vină din cele ce-ţi voiu aminti, dar ele îţi dau ocazia să mă cunoşti şi, ca urmare, să hotărăşti în toată libertatea conştiinţei.

Când ai plecat ultima oară la Constantinopole, am avut senzaţia că te-am perdut. La câteva zile după despărţire, o bănuială nemiloasă a pus stăpânire pe sufletul meu. Mă hotărîsem să-mi unesc viaţa cu a ta. Nu? Un neastâmpăr, frate cu nebunia, mă tulbura ziua şi noaptea. Nu puteam mânca, nici dormi, nici ceti. In ultimele 24 ore, care au precedat plecarea mea după tine, cred că am fost în adevăr nebună şi mă mir cum n'am fost reţinută într'o casă de sănătate. Pe mare, mi-a venit de câteva ori ideia sinuciderii. Nu te înfiora, ascultă-mă! Adevărul întreg poate sluji planurilor noastre, mai mult decât minciuna. Cum vezi, n'am putut lupta cu ispita de a şti ce faci.

La hotel, unde ocupai acelaş apartament, nu te-am găsit. Agenţii angajaţi să te caute, m'au informat că lipseşti de câteva zile. Cercetările mele se puteau opri aci. Patima însă, m'a împins mai departe. Când cineva bea otravă ca s'o sfârşească odată cu viaţa, soarbe paharul până la fund. Mi-am închipuit că necesităţile lichidării nenorocitelor afaceri, pentru care plecaseşi, te-au obligat să-ţi calci cuvântul şi te-ai dus iarăş în casa directorului. M'am înşelat. Nu trecuseşi în adevăr

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pela el, dar nu era strein de întâlnirea ta cu Lemaan.

Calmul cu care Maria îmi destăinuia amănuntele anchetei ce întreprinsese împotrivă-mi, mă năuci. Mă așezai pe marginea șanțului șoselei. Praful alb al drumului luă aspectul curcubeului. Mi se păru că pomii din față iau forme de oameni ce rânjesc și joacă în jurul meu. Cred că Maria a observat tulburarea, dar a continuat stăpânindu-se cași până aci, cu o putere supraomenească.

— Sărmanul bătrân! Era deprimat și zdrobit. Mi-a șoptit: «Știam că Lemaan îl iubește cu toată pasiunea ce-i alimenta tinerețea ei sănătoasă și abstinența atâtor ani. Chiar fusesem surprins de tăria cu care amândoi știuseră să se păzească de prăbușire, tărie pe care o sprijinisem din răsputeri prin conversațiile mele cu el mai ales, pentru care îi păstrez nu numai recunoștință, dar și admirație. Doctorul este un brav.

«Dar reintoarcerea lui aci, a fost fatală Lemaanei. Pasiunea pentru doctor a isbucnit cu atâta furie, că, într'una din zile, mi-a declarat: «Nu te pot minți mai departe, cu toate că n'aș reuși cunoscându-ți vastul aparat de supraveghere. Mi-ai interzis revederea cu doctorul. Ei, bine, iată pistolul, ucide-mă! Nu mă pot stăpâni să nu-l văd!»

— Mario, te rog să nu mai continui. Mă îngrozesc de slăbiciunea de a-i fi acordat întâlnirea aceea fatală, cu toate că nu-i prevăzusem consecințele! Te rog, Maria!...

— Nu, dragul meu! Rănile profunde nu se tratează cu cataplasme. Ascultă: nu-ți fac proces, ți-am spus-o, dar îți repet dorința mea de a te face să mă cunoști, pentruca, trecând pragul altarului, să știi ceea ce ai de făcut de aci înainte.

Vasăzică, Maria se hotărîse să-mi acorde mâna, dar mai înainte, voia să-și descarce sufletul. M'am hotărît s'o ascult până la capăt. Paharul trebue băut până la drojdie. Acum îmi era mai ușor de făcut aceasta.

— Bătrânul știa, vezi bine, cele ce se puneau la cale

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de Lemaan care i-a spus: «Vrei să mă păstrezi precum m'ai avut, ucide-mă! Altfel, nu!» Atunci bătrânul a liberat-o de cătușele căsniciei, cu aceste vorbe: «Recunosc că nu-ți pot răpi dreptul la viață, însă nu mă pot stăpâni să nu-ți declar că acest capriciu va fi sentința morții mele.»

In această stare sufletească erau cei doi soți, când Lemaan ți-a aruncat în barcă invitația ei. Cred că apreciezi isvoarele de informație ale bătrânului. Nu?

Nu protesta, dragă George! Ți-am povestit toate acestea ca să ai, precum ți-am mai spus, măsura cu care să-ți cunoști viitoarea tovarășe, dacă încă mai stărueșți.

Țin totuș să te rog a nu te grăbi. Iți jur că nu voiu mai dispare și că toate câte ți le-am spus, se vor șterge cu încetul, dar în întregime, din memoria mea. La aceasta tu trebue să contribui în cea mai mare măsură.

— Iți sunt recunoscător, dragă Maria, și-ți promit că nu vei avea niciodată prilej să faci reproșuri soțului tău.

— Te cred și-ți mărturisesc aceasta cu toată sinceritatea. Acum să ne împăcăm: dă-mi mâinile tale.

Nu mi-am putut reține lacrămile, ce-mi isvorîră din cauza fericirii pricinuite de pornirea ei sinceră. I-am zis:

— Cum se poate, Mario, să te supui de bună voe supliciilor unei vieți de privațiuni și de muncă trudnică? Ce cauți prin aceste locuri cu greaua povară ce văd alături?

— Viața ce-mi impusesem, obligă pe om la munci obositoare. Dar acestea nu mai pot fi luate în seamă, când ai hotărît să rupi cu ceea ce numim în viață fericire.

— Aș dori să fim de acord și asupra acestei chestiuni, dar vezi, când te-am zărit aci, plângeai; ceeace însemnează că suferința trecuse peste măsura răbdării.

— Nu zic nu, dar să nu uiți că epoca de pregătire — noviciatul, — cum i s'ar spune mai propriu — îți oferă greutăți fizice și morale încă neîncercate și care nu te țin prea departe de pragul desamăgirii. Tovară-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şele mele, deşi numai îmi bănuesc trecutul, dar din pricina entusiasmului meu pentru monahism, mă socotesc aptă pentru orice muncă, pe care, în lumea noastră, am numi-o excesivă. Vei înţelege deci, situaţia mea specială în mijlocul lor.

— Mă dor suferinţele tale, pe care de bună voe le porţi cu eroism, Mario. Ingăduе-mi, copil drag, să-ţi duc povara aceasta. Va fi întâia mărturie că vrei să uiţi trecutul.

Ridicând greutatea pe umeri, înţelesei şi mai bine la ce fel de munci trebue să se fi lăsat pusă Maria, ca să capete încrederea maicilor în devotamentul ei pentru călugărie, în scopul de a se ascunde cât mai bine de lume.

M'am gândit să-i propun ieşirea imediată din mânăstire şi tocmai îmi adunam şi rânduiam motivele, când ea singură aduse vorba despre aceasta.

— Te-am rugat să amâi câtva timp realizarea planului nostru, căci altfel ieşirea mea grăbită şi vestirea căsătoriei ar fi un puternic motiv de demoralizare şi descurajare pentru sărmanele copile, ce şi-au pus nădejdea în mântuire prin monahism. Mai ales că ele îmi păstrează sentimente de adevărată admiraţie, pentru renunţarea eroică la viaţa de până aci.

— N'ar fi peste puterile noastre de greu să rânduim lucrurile aşa fel încât să nu se alarmeze nimeni din pricina plecării tale.

— Nu cunoşti proporţia lucrurilor. Atmosfera ce mi-a creiat activitatea în mânăstire, este aşa fel, încât orice am face, n'ar putea risipi aspectul de prefăcătorie dibace în care s'ar părea că am trăit, ceeace ar fi prea trist pentru bietele copile, unele împinse aci, caşi mine, din descurajare, altele, stăpânite de un misticism bolnăvicios. Să ştii însă că toate au găsit aci o viaţă liniştită şi oarecum plăcută.

A te deprinde să crezi în Dumnezeu şi a înţelege că printr'o viaţă, din care ai exclus materia şi ticăloşia, contribui la ridicarea sufletelor ameninţate de descura-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

jare, înseamnă adevărata şi singura mântuire a omului.

— Marta este de acord asupra acestor chestiuni? Cum a convenit ea cu hotărîrea de a te închide în mănăstire?

Îi pusei această întrebare pentru a o surprinde; dar povara, pe de o parte, iar pe de alta, miopia, nu-mi îngăduiră să observ ceeace urmăream. Căci nu credeam deloc în existenţa Martei, pe care socoteam că Maria o născocise pentru motive pe cari nu le pot ghici deocamdată.

Fusei nevoit să las săculeţul pe o grămadă de petriş şi să fiu mai atent la răspunsul Mariei.

— Marta? Oh! Marta este tocmai la capătul celalt al părerilor mele despre viaţă, ceeace îmi pare foarte curios. La corp, semănăm ca două picături de apă: suntem gemene. Ea, puţin mai măruntă, dar prea puţin. După chip nu ne-ai putea deosebi, decât din cauza unui semn ce are sub urechea stângă. De aci încolo, fiinţele noastre se despart. Marta este întotdeauna veselă şi puţin îi pasă de greutăţile vieţii, pe care o găseşte trandafirie. Sglobie, vorbăreaţă, cântăreaţă, distinsă, glumeaţă, batjocoritoare. Iată cine este Marta. Dar o vei cunoaşte.

Sfârşind acestea, Maria zâmbi întâia oară decând ne întâlnisem. Şi zâmbetul ei dulce îmi aminti de zâna cea mică a copilăriei mele, a cărei icoană o păstram vie, săpată adânc în inimă.

Mă despărţii de Maria în apropiere de mânăstire şi o prevenii că duminică voiu veni să iau parte la serviciul religios.

Apoi profitai de o căruţă ce tocmai trecea înspre vialui Caer, spre a nu întârzia şi a pune astfel pe Mama Spania pe gânduri negre, că m'aş fi putut rătăci, ori m'aş fi lăsat ciupit de vre-o «hiară» prin desişul amarnic al pădurii, cum îmi zisese la plecare.

In dreptul viei, coborîi şi tocmai urcam domol şi îngândurat pe un răzor, când, dinspre dreapta, aud un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fâlfâit şi apoi o descărcătură de armă. Până să cercetez cine intrase cu puşca într'o proprietate al cărei vânat nu era îngăduit streinilor, o prepeliţă rănită se prăbuşi la picioarele mele. Tocmai o ridicasem când prietenul Caer îmi apăru în faţă, zâmbind triumfător.

— Mă puteai curăţa tocmai acum, când preţuesc viaţa mai mult ca oricând.

— O, nu. Te-ai temut pe gratis. Te văzusem de cum ai intrat în vie şi n'aş fi tras, dacă aş fi bănuit măcar că numai o singură alică s'ar fi putut rătăci către tine.

Dar te văd schimbat. Pari fericit ca un cuceritor. Nu cumva?...

— Şi nu, şi da. Nu, pentrucă nu este nimic din ceea ce gândeşti. Da, fiindcă astăzi s'a hotărît toată viaţa mea următoarea..

— Eşti mis...

Caer nu termină, căci două turturele îi atraseră atenţia şi fu nevoit să descarce amândouă ţevile, pentru a le doborî.

— Eşti nemilos, amice, cu bietele păsărele.

— Eşti sentimental şi misterios. Dar la adăpost de ochii lumii, ştii să sfâşii şi «biete păsărele» sburătoare, şi păsăruici... ciripitoare!... Nu protesta!...

— Nu protestez!... Dar...

— Nici un dar. După ce te-ai lăsat îndopat de Spasia, ca un curcan oprit pentru Crăciun, ai pornit după mierle, dar nu cu puşca, ci cu laţul. Şi după razele de bucurie ce-ţi scânteiază din ochi, se vede bine că n'ai rătăcit de pomană, sau după colecţii de insecte şi viermi. Ştrengarule!...

— Lasă-ţi glumele pentru mai târziu şi spune-mi cum se explică întoarcerea aceasta grăbită?

— O, ho! Nu mă înşeli aşa uşor, dragă George. Cum am venit, cum n'am venit, asta este prea fără însemnătate. Ia să-mi raportezi mai bine, de-a fir a păr, cum a mers vânătoarea cu laţul? Nu, zău; şi eu practic... şi, de cele mai multe ori, nu regret. Străbătând

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

astăzi cei optzeci de chilometri până la Bucureşti, aveam păreri de rău că nu ţi-am lămurit arta acestui sistem de... vânătoare.

— Nu cred că părerile tale de rău se pot justifica. Te vei încredinţa foarte curând. Dar, ia răspunde-mi la întrebarea mea!...

— Dragă, lui Tata i-a venit chef să plece la Paris, aşa pe neaşteptate, şi m'a chemat să mă îmbrăţişeze. Curioşi mai sunt şi bătrânii. I-am zis: bine, tată, cine pleacă la Paris, vine şi până la vie să-şi ia ziua bună dela ai lui. Ştii ce mi-a răspuns? «Nu, băcte; ar fi să-mi cheltuesc din energia strânsă pentru drum. Şi apoi, ai fi mai venit să mă conduci la gară?»

I-am urat cale bună şi, când i-am spus că se duce ca lupul pe unde a mâncat mielul, crezi că a protestat? Aşi! A râs cu poftă! Era fericit. L-am condus la gară, i-am urat cale bună şi apoi, la drum. N'am avut nici o pană. Ba, nu; să nu mint. Una, da! Dar nu-ţi spun ce fel de pană, dacă nu-mi povesteşti cum ţi-a mers astăzi, prin alunişul din vale, de unde poţi arunca multe săgeţi de dragoste turturelelor ce trec pe şosea. Haide, sunt nerăbdător.

Tocmai când voiam să-i dau deslușirile cerute, din deal răsună cornul paznicului, în ţipete scurte şi nerăbdătoare.

— Spasia ne cheamă la masă în pas alergător. Se teme să nu i se răcească cine ştie ce borş înteţit cu ardei verde, sau cu rădăcină de hrean proaspăt şi iute.

— Cu atât mai bine, îi răspunsei. Mi-e o foame de...

— De lup flămând, care n'a gustat decât o ciosvârţică de melușică, ori poate numai o gingaşe turturea atrasă de puterea ochilor tăi fermecători.

— Cum vrei tu, dragă Caer. Dar în adevăr îmi este foame. La masă, te voiu lămuri asupra întâmplării.

— Va să zică, am ghicit! Vezi?

— Da, ai dreptate. Insă laţul nu l-am întins azi, precum ţi-ai închipuit, ci cu mulţi, foarte mulţi ani în urmă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Poate cu un secol, nu? Vrei, văd bine, să-mi abaţi cu orice preţ cumpăna judecăţii!...

— Răbdare, amice, răbdare!

— Mamă Spasio, dă i zor cu mâncarea, că-i foc. Domnul doctor şi-a rupt picioarele, alergând prin aluniş după o nevăstuică, şi acum pică de foame. Ai scos o ulcică de tămâios?

— Toate-s gata, conaşule! Ce să vă aduc?

— Orice o fi, dar mai repede. Nu vezi că moare domnul doctor de foame?

— Apoi să vedeţi. Am supă de roşii cu orez, rece dela beciu; ciorbă de măruntae dreasă cu aguridă şi nişte potroace cu zeamă de varză nouă. Ce poftiţi? După aceea vă pot servi o piftie de curcan, prinsă ca la Crăciun. V'am pârjolit câteva prepeliţe şi un turturel, cu cartofi pai, rumeniţi cum se cade când scot vin din «jupâneasa Săftica».

Mă uitai nedomirit la mama Spasia care, înşirându-şi lista de bucate, făcea o mutră de neţărmurită mulţumire şi de biruinţă. Ştia şireata că mă va intriga şi-mi explică fără să aştepte vre-o întrebare.

— «Jupâneasa Săftica» este străbunica edecurilor din beciul cu vinuri. In ea s'a păstrat, de când m'am pomenit la conaşul ăl bătrân, Dumnezeu să-l ierte, vinul tămâios din Valea Voivozilor. Nici coconul Vasile nu i-a schimbat rostul şi nici noi, c'ar fi păcat. De, aşa am apucat din bătrâni.

Apoi se uită la stăpânul ei, caşi cum ar fi dorit ca acesta să-i aprobe spusele măcar cu un gest.

— Haide, mamă Spasio, adu ce te-i pricepe că se cuvine unor stomacuri goale.

Hei, George dragă, acum s'auzim povestea.

Înşirai pe scurt prietenului Caer cele ce ţi-am scris aci şi, pe măsură ce mă apropiam de sfârşit, faţa lui, din glumeaţă şi hazlie, devenea severă, aspră.

Ne sorbiam cafeaua la umbra unui piersic, ce gemea sub povara fructelor încă necoapte, când terminai cele ce aveam să-i comunic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe un ton grav, dar prietenos, îmi zise:

— Iartă-mă, te rog, iartă-mă, dacă cu glumele mele nepotrivite, am atins o parte din amorul tău propriu.

— Dar de loc, dragul meu. Dimpotrivă, firea ta şi chipul cum laşi să înţeleg că-ţi petreci viaţa, mă ajută să-mi găsesc o dispoziţie sufletească potrivită şi cu realitatea şi mai ales cu recomandările medicilor mei.

Spune-i Spasiei să ne mai aducă aci câte un păhăruţ, pentru a-ţi dovedi că sunt la înălţimea veseliei tale sănătoase şi întremătoare.

— Sunt de părere să nu pleci de aci până nu se hotărăşte să iasă din mânăstire. Ascultă-mă. Eu cunosc viaţa de acolo, mai bine decât îţi poţi închipui. Chiar dacă fatalitatea s'ar opune căsătoriei voastre, numai faptul că ai reuşi s'o scoţi din mânăstire, ar însemna că toată viaţa îţi va fi datoare recunoştinţă.

— Te gândeşti la părerile ei de rău, după ce imprejurările ar pune-o în neputinţă să mai înlăture urmările?

— Dragă, această mânăstire este un cuib de decădere şi de stricăciune. Aci oricine îşi găseşte potolirea simţurilor caşi într'o casă de toleranţă. Fiindcă, afară de bătrâne şi unele puţine convertite, celelalte sunt ambuscatele societăţii sau victimele asalturilor masculine. Cunosc un caz tipic. O fetiţă de toată frumuseţea, împinsă în mânăstire de mama ei printr'o rară putere de sugestie, refuză, înainte de a se călugări, să se mărite cu cineva, care îi oferia o viaţă aproape ideală. Ce crezi că a devenit după aceea? Nu-ţi mai spun, vei fi înţeles. Astăzi, maica Domnica, după ce a înteţit cu însuşirile ei de femee nesăţioasă, cunoscutul scandal bisericesc dinaintea războiului, umblă din mânăstire în mânăstire, pentru a-şi pune în valoare comorile care şi-ar perde uşor preţul, dacă ar rămâne prea multă vreme într'un loc.

Iată de ce te sfătuesc să n'o laşi cu nici un chip în mânăstire.

Nu contest unei femei dreptul integral de a trăi cum

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îi place. Prea puțin îmi pasă de ceeace ce se chiamă morală și încă publică. Dar ar trebui ca mai întâiu de toate, o femee să vrea așa ceva, fără a fi fost pusă în tinerețe, sub influența unui mediu, care, în loc s'o lase să se desvolte cum îi este firea, o abate pe cărări cu totul negândite și nedorite. Apoi, să nu se ascundă într'un locaș, care trebue să rămână numai cu destinația pentru care a fost instituit. Nu?

— Din punctul acesta de vedere, ai toată dreptatea. Pentru mine însă, nu stă în picioare decât o singură posibilitate: căsătoria. Dincolo de această țintă, alta nu este. Categoric! Restul nici nu m'ar mai interesa.

— Te grăbești, dragă George. Lumea te-ar socoti prea egoist. Nu se poate face căsătoria? Asta nu înseamnă că ești liber să gândești orice, despre prietenia ta cu Maria.

— Nici nu vreau să știu despre altă soluție. Căsătoria, pricepi? Căsătoria!...

— Nu te recunosc. Pari încălzit de vin și de speranță. Este regretabil că nu ții socoteală de aspectele vieții, care sunt mai numeroase și mai încălzite decât pari a crede.

— Caer, dragă, altă deslegare a iubirii mele pentru Maria, nu văd. De ce, prin urmare, mi-aș cheltui din energie cu planuri, care nu intră în cadrul realităților? Maria mă iubește și mi-a vorbit deschis și de căsătorie. De ce să mă altoesc cu scepticismul tău? La ce bun?

— Eu, dragă George, sunt mai expansiv decât tine. Dar în viață nu m'am oprit niciodată la o singură soluție. Ia seama.

XIII

Sâmbătă, amicul Caer a plecat la Slănic, iar eu m'am așezat într'un apartament din marginea orașului. N'am primit propunerea lui de a rămâne la vie. Voiam să fiu cât mai ferit de ochii cercetători ai provincialului

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bănuitor şi clevetitor, mai ales că nu aveam să stau cine ştie cât prin aceste locuri. Şi ca să nu par suspect, mi-am pus în peretele dinspre stradă, o firmă mică, aproape invizibilă. După câteva zile, mă voiu sfătui cu Maria asupra pregătirilor de a înştiinţa pe stariţă, despre planul nostru.

A doua zi, dis de dimineaţă, am plecat la mânăstire, pe şoseaua mărginită pe ambele laturi de câte două şiruri de tei bătrâni şi uriaşi, cari lăsau printre ei şi pe o parte şi pe alta, câte o alee îngustă, dar bine întreţinută şi umbrită.

Cei câţiva chilometri i-am străbătut fără pic de oboseală. Natura bogată şi sănătoasă, cu mireasma florilor de fân ce dedeau în copt, îţi dă cu prisosinţă din comorile ei, şi astfel mă simţeam uşor ca un băeţandru.

Apoi, gândul că voiu vedea-o pe Maria mă împingea ca o putere nevăzută, făcându-mă să salt mai mult, decât să merg liniştit, cum s'ar fi cuvenit când te duci către un locaş de rugăciune şi reculegere.

Amănuntele ce-mi dăduse Caer asupra vieţii din mânăstire, mă impresionaseră, dar nu mă interesau. Ţinta mea era bine hotărîtă şi orice alte preocupări îmi erau streine.

Când am intrat prin portalul bătrân, ale cărui porţi de stejar învineţit şi mucegăit de vreme erau deschise, în patratul alcătuit de şirurile de chilii, cari încadrau de toate părţile bisericei, mi-a venit să dau un chiot de bucurie, de fericire.

Biserica era plină de călugăriţe şi surori sau ascultătoare, cum li se mai spune. Câţiva domni şi doamne şedeau smeriţi în şirul de strane sculptate frumos în lemn de stejar. Imi ocupai un loc dincolo de strana dreaptă a cântăreţului, ca să pot vedea cât mai bine. Cercetai feţele aplecate ale acestor femei, cari impuneau prin cucernicia îmbrăcăminţii şi atitudinii; dar nu descoperii pe Maria.

Cu încetul, biserica se umplu. Auzii de afară zgomotul unor motoare de automobil, apoi observai un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

grup de tineri, din amândouă sexele, în costume de drum, cari intrară înaintând până lângă iconostasul, unde se mirueşc creştinii. Am înţeles că numai curiozitatea sau variaţia impresiilor de călătorie, îi adusese aci.

Pela spatele lor, se strecură uşoară, ca o umbră, o călugăriţă, care înaintă până în uşa altarului, unde preotul primeşte liturghii dela drept credincioşi. Imi încordai vederea. Era ea. Inima începu să bată cu tărie. Auzii câteva pocnituri în urechi. După ce dădu preotului o lumânare, trecu pe rând pela icoanele aşezate pe catapetezmă, după o regulă pe care n'am înţeles-o. I-am urmărit şi cercetat fiecare mişcare. Am avut impresia că este perdută pentru totdeauna şi am rămas adânc întristat. O căldură puternică mi-a năvălit în cap şi din ochi am simţit că-mi curg lacrămi. In manifestările ei religioase, vedeam un duşman, cu care mi se păru că voiu avea de luptat. Unele călugăriţe mai vârstnice o urmăreau cu o atenţie binevoitoare şi cu o expresie de mulţumire. Nu-mi fu greu să înţeleg ce se petrecea în sufletul lor. O socoteau câştigată pentru totdeauna în rândurile lor.

— Veţi avea de furcă cu mine, femei fără inimă ce sunteţi. Şi vă voiu răpi-o mai curând decât v'aţi putea închipui, chiar dacă aţi şti ce o leagă pe Maria de mine.

Gândind astfel şi şoptind cele de mai sus, ca pe o rugăciune bine cunoscută, avusei un sentiment de triumf şi mă surprinsei zâmbind.

După ce se închină la icoane, se opri în faţa porţilor împărăteşti şi şopti probabil o rugăciune; apoi făcu două plecăciuni către dreapta şi către stânga şi, fără să ridice privirea, îngenuchiă în faţa unei bătrâne, care o binecuvântă. După această ceremonie, se strecură înapoia grupului de maici.

Nu mă văzuse, cu toate că, închinându-se la icoana din dreapta, a sfântului şi marelui mucenic Gheorghe, se apropiase de mine într'atâta, că îi auzisem respiraţia. Imi venise să-i şoptesc numele, dar m'am stăpânit. Prea erau însăgetaţi spre ea ochii călugăriţelor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acum încercam să n'o pierd din ochi, dar reuşeam cu anevoinţă, din cauza depărtării. Privia în jos, ţinea braţele încrucişate şi nu le desfăcea decât când se închina.

Nu ştiu cât am stat în această contemplaţie, dar am văzut că preotul iese din altar, cu culionul pe cap şi se aşează la iconostasul de mir.

Au defilat pe rând stariţa, domni, doamne, călugăriţele cele mai bătrâne şi apoi cele mai tinere şi surorile; Maria a trecut cea dintâiu dintre cele de un rang cu ea, apoi s'a strecurat cu oarecare grabă afară.

In uşa amvonului s'a oprit şi a făcut câteva cruci, cu privirea către bolta bisericii. Corpul ei îmi păru înalt peste măsură. Apoi pieri pe după stâlpii dela intrare.

M'a văzut? A simţit că singura inimă care bate pentru ea se află aci?

Am ieşit din biserică, odată cu preotul.

Afară, văzându-mă că privesc nedomirit în toate părţile, mă întrebă:

— N'aţi mai vizitat mânăstirea?

— Niciodată, părinte.

— Dacă nu vă grăbiţi, poftiţi. Vom trece mai întâiu pela Maica Stariţă; aşa este tradiţia.

Mă gandii că norocul mi-a scos în cale pe acest preot simpatic.

— N'o neliniştim, părinte?

— Deloc. E foarte mulţumită când lume din afară îi trece pragul chiliei.

După ce urcarăm câteva trepte de lemn, preotul ciocăni uşor într'o uşe zicând:

— Bucuroşi de oaspeţi, măicuţă?

— Domnul cu d-voastră, maică! Răspunse o voce de femee.

Şi în acelaş timp, o fetiţă tânără de tot, îmbrăcată într'o sutană nouă, deschise fără a se uita la noi.

Mersei drept lângă jilţul pe care şedea bătrâna şi mă prezentai sărutându-i mâna. Apoi o întrebai de sănătate şi despre viaţă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Toate ar fi bune din mila Domnului; dar veniturile mânăstirii sunt atât de mici încât, cu toată munca maicilor, de abia ne putem ţine zilele.

— Sunt un om cu venituri frumoase şi dacă nu mi-ar fi teamă că v'aş putea supăra, v'aş ruga să-mi îngăduiţi a dărui pentru pomenirea scumpilor mei părinţi darul acesta.

Şi scosei din buzunar o sumă însemnată, pe care o depusei cu fereală în mâna tremurătoare a bătrânei.

Observai că preotul rămăsese înlemnit.

Stariţa zise:

— Dar bine, domnule, darul d-tale este o adevărată avere! Asta nu mi s'a mai întâmplat!...

— Prea cuvioasă maică, nici nu mă gândisem mai înainte că am să fac vreun dar şi nici nu ştiu sigur cât am dat. Toate faptele cele bune se fac prin puterea unui îndemn mai presus de om şi vă rog a nu-mi mulţumi. Datorez părinţilor mei nu numai viaţa, dar şi educaţia şi averea ce am. Afară de asta, mama a murit din cauza îngrijirilor ce mi-a dat în copilărie, iar tata pe front. Notaţi, vă rog, trei nume: Ana, George, Ion.

— Ion v'a fost frate?

— Da, a murit într'un naufragiu.

— Dar vii n'aveţi de pomenit?

Şi preotul ţinea hârtia în stânga, iar cu dreapta răsucea pe limbă un creion chimic, ce luase de pe măsuţa stariţei.

— Ba da! Maria şi George.

In timp ce Preotul recitea cele cinci nume notate, îi furişai pe măsuţa la care scrisese, câteva bilete de bancă, pe cari le primi cu o mină de reproş.

— Domnule doctor, zise stariţa, dacă nu vă face neplăcere, rămâneţi să luaţi masa la noi. Am fi foarte fericite cu un asemenea oaspete. O să fie bun Părintele să vă însoţească prin sfânta mânăstire şi, după aceea, poftiţi. Da? Nu refuzaţi, vă rog.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Am mulțumit stariței și am primit să dejunez cât mai în apropiere de Maria.

— Părinte, nu uita să duci pe d-l doctor și prin Arhondărie!

Preotul acesta nu părea prea matur. Barba-i lungă și neagră, cu câteva fire albe, îl arătau cu zece ani mai bătrân. Nu cred să fi fost trecut de 40 ani. Foarte prevenitor prin meseria lui, avea o cultură teologică aleasă și numaidecât m'am încredințat că era cu mult mai cunoscător în ale vieții, decât mine.

Vizitând mânăstirea, îmi vorbi prea puțin despre religie, temându-se parcă să nu mă plictisească. In schimb, mi-a vorbit despre politică, ceea ce în adevăr m'a indispus.

Am vizitat arhondăria, așezată afară din cetatea mânăstirii și în ale cărei saloane era instalată o parte din mobila lui Brâncoveanu: paturi, fotoliuri, un ceasornic de perete de mare valoare și multe mărunțișuri.

După aceea, am trecut pe lunga prispă a chiliilor din stânga, către atelierele de țesut muhair și chilimuri.

Maicile își îmbrăcaseră costumele de fiecare zi, așteptând ora mesei, care le aduna într'o sală mare și curată. Multe, curioase, văzându-mă trecând cu Preotul, scoteau capul prin ferestrele chiliilor și ne petreceau cu privirea către poarta ce da în curtea cea mare. Intorcând din întâmplare capul, putui vedea zece, cincisprezece fețe chenărúite de îngusta dungă albă ce abia eșia de sub negrul bariș călugăresc și cari, simțindu-se observate, se retraseră ca la o singură comandă. Fără voie, îmi amintii de amicul Caer. Ce și cât putea fi adevărat din cele ce îmi spusese?

Mi se păru că printr'o ușe deschisă a unei tinde, am zărit pe Maria. M'am oprit fără voe, dar n'am mai văzut nimic. Preotul se socoti dator să mă lămurească.

— Aci stă maica Fevronia, care speră ca, după

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

moartea sau retragerea actualei stariţe, să-i ia locul. Are ca ascultătoare o soră, despre al cărei trecut nu se ştie mai nimic. Este o femee distinsă, şi dacă n'ar fi aşa de tânără, i s'ar cuveni mai de grabă ei postul de superioară. Işi ascunde trecutul cu multă grije. Am spovedit-o de mai multe ori, dar n'am putut afla mai multe decât ştiu. Se numeşte Maria şi a dat la pomelnicul viilor un nume, nu-mi aduc aminte care, iar la morţi, Ion. Trebue să fi avut familie bogată şi cu toată modestia ce încearcă a dovedi, socotesc că ştie şi carte destulă, dar nu vrea în ruptul capului să confirme aceasta în vreun fel oarecare, ceea ce este un merit mare pentru o viitoare călugăriţă.

Observai că preotul era destul de vorbăreţ, ca să nu trag foloase din această particularitate a lui. Căci înţelesei că-mi vorbea de Maria.

— De câţi ani se află aci?

— Nici de un an măcar! Câteva luni. Să vedeţi: octombrie, noemb... da: opt, mult nouă luni.

— Când s'o plictisi, o roeşte!

— Nu cred, domnule doctor! Eu le cunosc pe fiecare. Sora Maria e femee tare. Se supune cu o linişte uimitoare ordinelor şi restricţiilor aspre, orânduite în mânăstire şi supraveghiate cu stăruinţă grozavă de către maica Fevronia. Are în ea ceva din hotărîrea marilor nenorociţi ai vieţii. Cine ştie ce ascunde în suflet sora Maria!...

Mă găseam în mare încurcătură. Ce ar fi dacă i-aş destăinui totul? Preotul era şi el om, cu soţie şi trei copii, deci cu sentimente nu mai puţin omeneşti decât noi, muritorii de rând. Puteam să mi-l fac confident, plătind aceasta, dacă era nevoe, cu bani mulţi. Mă reţinea însă teama să n'o jignesc pe Maria. Mi-am impus de astădată răbdare. Pe viitor, dacă va fi nevoe, mă voi folosi de preot, a cărui prietenie voi şti s'o cuceresc.

Ieşind din ateliere, am vizitat cimitirul, care este foarte interesant.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe când ne înapoiam, preotul m'a întrebat:

— Practicaţi medicina?

— Da, părinte, şi dacă din nenorocire aţi avea nevoe de serviciile mele, nu mă ocoliţi. Eu practic medicina pentrucă îmi place; în nici un caz pentru câştiguri. Moşia şi casele din Bucureşti îmi permit aceasta. Vă rog!

— Foarte mulţumim, foarte mulţumim! Unul din copiii mei are o afecţiune — cred — la coloana vertebrală. Aş vrea să ştiu şi părerea d-voastră.

— Cu plăcere, părinte. După masă vom trece pela d-voastră, dacă acum n'aveţi timp.

Înapoindu-ne prin îngustul coridor al chiliilor, rugai pe preot cu stăruinţă, pentru respectul ce i se cuvenea, să meargă înainte.

Maicile trecuseră în sufragerie şi se găseau la masă.

Când ajunserăm la uşa chiliei maicii Fevronia, observai o mână înegrită de sucul cojilor de nuci cu care se văpsesc ţesăturile, agitând discret o hârtie. O apucai aproape hoţeşte şi o vârîi în buzunar.

Emoţia ce-mi pricinui acest fapt fu atât de mare, că mă sprijinii de pălemarul prispei.

— Vă este rău, domnule doctor, mă întrebă preotul?

— Oh, nu, părinte! Tabloul chiliilor din faţă, pe care se proectează atât de strălucitor grupul acelor molizi, mi-a reţinut admiraţia. Adeseori omul este stăpânit, peste voinţa lui, de simţăminte cari nasc din amintiri ce-l copleşesc.

Spusesem vorbele din urmă destul de tare ca să poată fi auzite de Maria.

Astăzi, când îţi scriu, mă ruşinez de timiditatea mea. Puţin curaj, o mai reală cunoaştere a lucrurilor, oarecare ignorare a unor reguli stabilite fără rost, iată ce mi-ar fi trebuit ca să calc în adevăr pe pământ solid, iar nu în necunoscut şi beznă.

In tot timpul mesei, am căutat să fiu foarte atent în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

convorbire cu starița, deși ardeam de nerăbdare să citesc rândurile Mariei.

Imi făcui tot felul de planuri, dar fiindcă, din cauza miopiei, am totdeauna credința că lumea cealaltă poate suspecta și observa orice mișcare, mă reținui până la sfârșit, când mulțumii stariței și-i făgăduii că voiu mai veni la mânăstire, dacă mai rămân prin aceste locuri. Apoi plecai însoțit de preot, să-i văd băețelul bolnav.

Soția lui era o femee desghețată, dar nu tocmai sănătoasă. I-am recomandat supraalimentație, un tonic și liniște.

— E greu să ai liniște, domnule doctor, când ai copii mici — nu tocmai sănătoși — și bărbat, care lipsește prea mult de acasă!...

Spunând acestea, preoteasa se uită cu aer de admonestare la soțul ei. Pricepusem în parte la ce face aluzie, dar tot ea căută să-mi risipească bănuiala.

— Este peste mână, când are și satul și mânăstirea.

La băiat constatai o deplasare ușoară a coloanei vertebrale și o inegală distanță între vertebra a patra și a cincea.

— Să-i faci radiografie, părinte, și să-mi aduci rezultatul. După aceea, vom vedea ce e de făcut. In tot cazul, va fi nevoe de o anumită gimnastică și poate, în cele din urmă, de un corset.

Mă despărții de preot și de familia lui cu cordialitate și plecai spre oraș, prin umbra ogrăzilor nesfârșite de pruni și alți pomi roditori.

Când ieșii în câmp, scosei biletul Mariei și ceții:

«Cum vezi, mediul acesta este cu desăvârșire dușman «planurilor noastre. Ne va fi aproape cu neputință să «ne vedem aci, fără a suferi din pricina stingheririi. «Am scris Martei să vină. Ea ne va putea păstra con«tactul și cu ajutorul ei, ne vom comunica gândurile. «Mi-am făcut un plan, după care evadarea mea să nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

«supere mentalitatea acestor biete ființe necăjite. Te «rog să ai răbdare și să aștepți cu toată liniștea.

Maria»

Cum vezi, rândurile Mariei m'au liniștit în adevăr. Când va veni însă Marta? Iată ceea ce mă preocupă în prezent. După cât mi-a descris-o Maria, nădăjduesc că acea fată, cu alt temperament și cu siguranță mai rece în judecarea situației, mă va ajuta să-mi ajung scopul.

Astăseară voi pleca la București pentru a cerceta corespondența și a vedea dacă nu cumva a venit vreo dispoziție privitoare la banii Mariei.

Ea nu se mai interesează de această chestiune, pe care mă simt dator s'o luminez complect.

Înfăptuirile merg atât de anevoios, față de iuțeala cu care le punem la cale, că mă tem să nu mă apuce iarna tot în situația pe care o cunoști.

In trei săptămâni s'au petrecut atâtea fapte noui!

Șederea fără rost în acest orășel, a început să mă neliniștească. Pe Maria, n'am putut-o vedea în acest răstimp, decât odată, fără să fi schimbat măcar o vorbă.

Regret că, prezentându-mă la mânăstire, nu i-am spus stariței ceea ce totuș va trebui să afle. Preotul m'a informat că maicile cred că micuța ascultătoare de la stariță este propria-i copilă. Vasăzică, e și ea o femee, care știe ce este iubirea! De ce nu i-am spus adevărul?

Un eveniment de o importanță covârșitoare a intervenit în timpul din urmă. Colegul meu, șef al spitalului județean, a încetat din viață, din cauza unei infecții, căpătate în timpul unei operații. Pentru a îndreptăți față de ochii lumii, prezența mea aci, iar pe de altă parte, pentru a-mi face o ocupație, am cerut și mi s'a aprobat numirea în postul devenit vacant. Lo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cuesc însă tot în apartamentul din marginea târgului dinspre mânăstire şi dimineaţa mă scol de vreme şi privesc mult timp spre valea, pe care este aşezată mânăstirea. Mă mângâi cu nădejdea, poate deşartă, că gândul meu o trezeşte pe Maria din somn şi o face poate să se gândească şi ea la mine.

In general, starea mea sufletească nu este tocmai mulţumitoare, din pricina nesiguranţei în care mă zbat.

Ieri, spre seară, o furtună s'a deslănţuit asupra oraşului, după care a căzut o ploaie torenţială cu descărcări electrice în adevăr înspăimântătoare.

Servitoarea mea, înţeleasă cu a proprietăresei, a aprins tămâie şi a înfipt toporul în pământ. Mi-a venit să râd de naivitatea lor, cu toate că fenomenele acestea neaşteptate, mi-au tulburat şi ce bruma bună dispoziţie mai aveam.

De altfel, în timp de o lună, de când trăesc în acest orăşel, nu mi-am făcut nici un prieten mai de seamă. Mă feresc de contactul cu lumea. Şi aşa şi tot s'au ţesut o sumedenie de legende.

Nu ştiu dacă schimbarea firii mele este trecătoare, sau, după câtva timp şi pe nesimţite, mă voiu trezi un altul, de nerecunoscut poate.

Pun totul în seama nesiguranţei, în care trăesc.

Teama că Maria ar putea găsi pretexte, care să mă îndepărteze cât mai mult de scopul din care mi-am făcut un ideal, prinde rădăcini, cari simt că se adâncesc în sufletul meu.

Dupăce furtuna se potolise şi ploaia încetase, o nelinişte cum nu mai cunoscusem, puse stăpânire pe mine. Refuzai masa.

Făceam planuri peste planuri asupra viitorului, dar îmi era cu neputinţă să le urmăresc până la capăt.

Desordinea din mintea şi din sufletul meu mă făcu să iau un calmant.

Deschisei un tratat de medicină, dar nu mă putui concentra nici măcar asupra unei pagini. Incepeam să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

citesc, parcurgeam câteva fraze, nu pricepeam însă nimic din cele citite, încât trebuia să reîncep lectura.

Superstiţios nu sunt; deci, curaj!

Încerc să citesc din nou ca exerciţiu de voinţă şi atenţie. Peste putinţă să reuşesc.

Drace! Să ştii că m'am desechilibrat!

Mă ridic de pe divan şi caut o revistă închinată în întregime cercetărilor asupra cancerului şi în care ştiam că ai şi tu un studiu asupra originii boalei. O răsfoesc şi mă trezesc asupra unei scheme privitoare la ravagiile cancerului pe epoci şi după straturi sociale, dar din care nu pricepui nimic. Îmi dădui seama că toată fiinţa mea spirituală este dominată de Maria şi mă lăsai în leagănul visurilor, al căror obiect era ea.

O vedeam înaltă, cu braţele pe piept, lipsită de religiozitatea aceea mănăstirească artificială, dar înconjurată ca de un duh de melancolie dureroasă. Faţa-i palidă, ca de sfântă, cu privirea rătăcită prin alte lumi, îmi impunea o rezervă descurajatoare. Nasu-i drept, perfect vertical pe o gură ideală, îi da aerul unui intelectual, domolit în aparenţă, dar frământat ca de o furtună de idei. Călca natural, fără pic de prefăcătorie, iar umerii i se menţineau întotdeauna pe aceeaş linie orizontală.

Şi aşa cum o vedeam, nu-mi ieşea din minte vechea-i sutană de muhair, peticită şi decolorată de vreme, purtată de cine ştie câte rânduri de maici şi ascultătoare.

XIV

Se înoptase de mult şi niei nu-mi trecea prin minte să mă culc. Aveam nevoe de singurătate, ca să visez în linişte visurile mele de fericire dar şi de neîncredere.

Tocmai îmi ştergeam sticlele ochelarilor, când tresării

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

din pricina câtorva ciocănituri sfioase, ce auzii în uşa din faţă.

De ce m'am tulburat? Mă gândii să nu deschid. Eram gata să sting lumina, dar mi-am dat seama că profesia mă obligă să stau la îndemâna oricui ar avea nevoe de intervenţia mea.

Deschisei. Nu mă înşelasem. O doamnă sau o domnişoară, învăluită bine într'un pardesiu, îmi ceru s'o primesc, ceea ce şi făcui.

Imi veni să cad. Era Maria.

Fără a avea timp să-mi dau seama de ceeace era să săvârşesc, ridicai mânile, gata s'o îmbrăţişez. Dar spaima ce observai că o împetri, pricepându-mi de bună seamă gândul, mă ţintui într'o poziţie atât de comică, încât zâmbii îndurerat.

Amarnică înşelare. Nu era Maria, ci sora ei, Marta.

— Linişteşte-te, domnul meu, linişteşte-te. Este adevărat că semăn cu sora mea, dar nu atât de mult, încât să nu se poată face deosebirea.

Iată, sunt trimisă să-ţi prezint salutul ei şi urări de sănătate. Iţi cer iertare că am ales o oră aşa de nepotrivită, dar Maria a stăruit să te văd chiar astăzi. Bună seara!

Am încercat s'o reţin. Doream să mai stea. Vocea i suna mai armonios decât a Mariei. Pusei ochelarii şi mă apropiai. Se ieri puţin şi sub cercelul stâng, pe gât, observai o pată aproape circulară, neagră. Zâmbia aşa de dulce, că mi se păru că râzând, îşi despică sufletul.

— Cum te gândeşti că o fată pe care o vezi întâia oară, să rămână un minut mai mult, sub acoperişul d-tale? Iţi voi aduce ştiri dela sora mea, cât mai adesea. Locuesc în oraş, dar ziua stau cu Maria. Se simte atât de streină acolo! Şi te iubeşte mult, sărmana!

— Marta, dumneata eşti solul fericirii mele; îngerul trimis din cer, să-mi mângâi sufletu-mi întristat peste

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

măsură. Ajută-mă, Marta, s'o scot din mediul acela nepotrivit educației și pregătirii ei pentru viață.

In timpul acesta, Marta se retrăsese către bibliotecă. Imi spuse:

— Nu pot suferi atmosfera de mânăstire, cu miros de candele, smirnă și tămâe și îmbâcsită cu foarte multă prefăcătorie.

Un hohot de râs puternic, sincer și nesilit porni printre cele două șiruri de dinți ca mărgăritarele, încadrate de două buze roșii desemnate prin linii perfecte. O bărbie de abia pronunțată, îi juca sub maxilar ca o gușe de privighetoare, când cântă.

— Sufletul meu vesel, deschis, gata să râd de orice și de oricine, fără prea multă cruțare, câteodată puțin răutăcioasă, nu-mi îngădue să mă acomodez vieții aceleia de tăcere și melancolie! Bună seara!

N'o putui opri mai mult. Îi mulțumii — nu-mi aduc aminte în ce chip — și-mi arătai dorința să am cât mai dese și mai multe știri dela Maria.

Am rămas singur și mi s'a părut că totul se mișcă împrejur. Tablourile din pereți parcă prinseseră viață. Am văzut pe doctorul I... maestru în chirurgie, profesorul meu, disecând o inimă izbită de un glonț. M'am cutremurat, m'am pipăit și am băut un pahar de apă rece, ca să mă liniștesc.

Maria nu exagerase.

Marta părea a fi în adevăr mai măruntă, dar mult mai frumoasă, cu toate că nu prea am putut-o cerceta din pricina luminii slabe și a felului cum își avea prins voalul pe cap. Să-ți mai vorbesc de miopia mea?

De câteori vorbia, cele două șiruri de dinți albi și regulați contrastau cu rumeneala buzelor tremurătoare. Când râdea, nasu-i drept și frumos făcea un joc armonios cu nările-i ce palpitau nervos, iar vocea-i tot atât de dulce, ca și a Mariei, părea mai vie, mai sonoră.

Pornise ca o furtună și, înainte de a închide ușa, mă privise o clipită, zâmbind.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ce m'a ţintuit pe loc, oprindu-mă de a-i deschide şi a o conduce măcar până în stradă? Nici n'am întrebat-o măcar unde stă.

Drace! Dar ce se petrece în mine?

Sunt eu? Este un altul? Sunt vrăjit? Ce mi-a luat din suflet această fiinţă? Sau, ce mi-a lăsat din comoara sufletului ei, de mă simt atât de schimbat? Atât de tulburat?

Constat că, faţă de Marta, nu m'am purtat cum se cuvenea: ca un prieten devotat al surorii sale. Am înţeles că ea trebue să fi simţit emoţia mea şi mă tem ca nu cumva să destăinuiască Mariei ceva din ceea ce observase. Ar fi aceasta cu neputinţă? Nu este datoare să-şi prevină sora, când constată că acela care îi jură credinţă, se pierde cu atâta uşurinţă în faţa unei alte femei, oricine şi oricum ar fi aceasta?

Şi nu era Maria destul de decepţionată de viaţă, ca să mai aibă curaj să continue pe calea încercărilor?

Totuş, nu-mi puteam da bine seama, ce fel de sentiment răsărise în inima mea, cunoscând-o pe Marta. Poate un sentiment de firească apropiere faţă de sora aceleia, care doream cu toată sinceritatea să-mi devină soţie. Sau, poate că asemănarea perfectă dintre cele două surori pusese sufletul meu, zdruncinat printr'o schimbare totală a împrejurărilor, în neputinţă de a se lămuri, iar judecata — şi mai trudită — într'o stare de lenevie ciudată şi vinovată.

In tot cazul, cred cu toată convingerea că, dacă în viaţă aş fi făcut ca toţi tinerii de seama mea, să gust fără ezitare din plăcerile pe cari ţi le oferă femeea, stabilind raportul just între sexe, astăzi aş fi fost ceva mai bine orientat. Şi n'aş fi căzut atât de uşor sub apăsarea entuziasmului, că o tânără şi frumoasă fată mi-a intrat în casă, fără martori, la o oră neobişnuită.

Ceea ce pe mine m'a scos din fire, cred că pe tine te-ar fi lăsat aproape rece sau că, dacă ţi-ar fi aprins fiinţa, a doua zi, sau chiar îndată după plecarea ei,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

calmul ţi-ar fi revenit şi nu te-ai fi svârcolit ca mine acum!

Ai toată dreptatea să ridiculizezi aşa zisa concepţie despre viaţă şi a cărei practicare m'a albit de timpuriu, fără să-mi lase măcar bucuria, oricât de ştearsă, a amintirilor plăcute.

Este judecata mea echilibrată? Dacă este, de ce îmi lipseşte puterea de discernământ, cu care să-mi dau seama cum se cuvine, de ce fel de sentiment am pentru Marta?

Din cauza acestei întunecimi a minţii, m'am plimbat prin cameră într'o stare de agitaţie soră cu nebunia, mai bine de două ceasuri.

Cu ce să fixez şi să clasific sentimentele atât de deosebite, ce mă torturează tocmai din cauza confuziunii lor chinuitoare?

Ceea ce mă alarmează însă, ca o noutate sufletească înspăimântătoare, este regretul ce am avut o clipă că Maria nu era Marta, că această fiinţă fermecătoare, al cărei parfum rămăsese puternic imprimat în atmosfera camerii mele, nu-mi ieşise în cale înaintea surorii sale. In clipa aceea, m'am gândit că chestiunea căsătoriei s'ar fi deslegat fără chinurile nesiguranţei de acum, iar fericirea mi-ar fi fost definitiv asigurată. Şi a mea, şi a ei, poate şi a bietei Maria, a cărei aflare în mănăstire, era mai mult urmarea unor împrejurări de ordin material, foarte trecătoare.

Vasăzică, am regretat pur şi simplu că n'am cunoscut pe Marta înaintea Mariei. Iată totul. Iată temeinicia iubirii mele pentru Maria. Iubire cu regrete. Merit toate felicitările. Strânge-mi mâna, iubite prieten, pentru sănătatea aceasta morală. Cred că îţi plac!... Da?

N'am dormit toată noaptea. Către ziuă, spre ruşinea mea, am recurs pentru prima oară în viaţă, la un expedient ieftin, dar destul de periculos. Iartă-mă, va fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi ultimul! Imi vine în minte japonezul de pe vapor, şi mă cutremur de ruşine. Ce decădere!

Ştiam că astăzi voi avea de lucru. Trebuia să mă odihnesc câteva ore. Depteptându-mă, făcui sforţări să nu cad iarăş pradă sufletului cu desăvârşire agitat şi operaţiile făcute bolnavilor avură succes deplin.

In tot timpul lucrărilor, iubirea scumpei Maria strejui în mintea şi inima mea. Simţeam că opera ce desăvârşesc cu fiecare tăetură, cu fiecare pansament bine administrat, este jertfa adusă direct iubirii, acestui sentiment a toate creiator.

De abia a treia zi, seara, după o aşteptare înfrigurată şi chinuitoare, Marta reveni ca un înger vestitor, călcând uşor, ca o căprioară în poiana tăinuită de brădet, aducându-mi câteva rânduri dela Maria:

«Nu ştiu ce ţi-aş putea scrie mai mult decât îţi spune «inima. Vezi ce bine îmi seamănă Marta? Graiul ei, «inima ei, frumuseţea ei, toate sunt ale mele, ale tale. «Nu este ea purtătoarea sufletului iubitei tale?

«Primeşte dela ea gândurile mele şi îmbrăţişerile calde ale inimii.

Numai a ta
Maria»

Am citit şi recitit această scrisorică scumpă, pe care, cum vezi, o lipesc aci aşa cum se află: cu duhul Mariei, cu parfumul ei, cu urma degetelor ei sfinte.

In tot timpul acesta, Marta cercetă nişte lucruşoare de artă veche de pe biurou, dragi relicve cu care altă dată umblase de mii de ori mama, şi răsfoi un album de chirurgie.

— Cum vezi, te iubeşte mult Maria! N'o uita!

Vorbele acestea, pe cari Marta aproape mi le şopti fără a-şi întoarce faţa, îmi căzură pe suflet, ca un ciocan pe coardele strunite ale unei viori. Fiecare vorbă îmi pătrunse în auz, ca un cuţit în inimă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cum s'o uit? Pentru ce? Şi pentru cine? Mai iubisem eu vreodată pe cineva, în afară de părinţi? Se mai opriseră cândva ochii mei asupra altei femei cu o dragoste atât de mare şi de curată? Incidentul cu Lemaan, care îmi dăduse pentru prima oară prilejul să gust din plăcerile vieţii trupeşti, îmi stârnise în suflet vreun asemenea sentiment de iubire?

Prefacerea totală a firii mele nu era dovada iubirii celei mai curate?

Simţirea mea pentru Marta nu era în adevăr, umbra slabă a dragostei ce-i păstram Mariei?

Ba da! Ba da! Iată sentimentul adevărat ce aveam faţă de această gingaşe fată, purtătoarea gândurilor noastre, ale mele şi ale Mariei. Era umbra, da, numai umbra, ecoul iubirii mele celei adevărate şi sfinte.

I-am răspuns:

— Cum vrei s'o uit? E cu putinţă? Niciodată, Marta!

Dar cu ce ochi m'a privit această copilă? Doamne, are în ea ceva supraomenesc, ceva care scapă puterii cercetătoare a sufletului meu. Privirea Martei m'a fermecat!

Ce gest am făcut, nesocotitul de mine, de m'a părăsit atât de grabnic? Fără măcar să mă salute? Mi-a citit în ochi ceea ce se petrecea în mintea şi sufletul meu?

Imi amintesc că în clipa când i-am spus: «Niciodată, Marta!» m'am apropiat de dânsa. S'a temut de mine? A înspăimântat-o privirea mea rătăcită? Nu-mi dau seama.

Am luat un calmant.

Marta mă iubia. Da, nefericita copilă mă iubia şi poate mai puternic decât sora ei. Am simţit aceasta şi o simt şi acuma.

Privirea ei misterioasă nu era reproşul amar al desnădăjduitei? Nu era mugetul geloziei? Şi dacă, în adevăr, mă iubeşte, s'ar fi putut ea ridica deasupra

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

omului, pentru a asculta cu nepăsare cuvintele de dragoste pentru alta, fie aceea chiar sora ei? Acel «Nicio-dată, Marta», sentința de moarte a amorului ei, i-a căzut ca un trăznet, am văzut bine, am înțeles bine.

Dar eu sunt atât de sigur că n'o iubesc mai puternic decât pe Maria? Când iubești cu inima și cu spiritul, mai este loc și pentru judecată?

Mă întreb cu groază, dacă lanțul acesta de judecăți înșirate mai sus, face cinste unei inteligențe echilibrate și sănătoase?

Imi amintesc că, odată, am asistat la o discuție. O tânără care se îndrăgostise în taină, de logodnicul sorei sale, se sinucisese în ziua nunții.

Cu acest prilej, savantul profesor ne spuse că, în majoritatea cazurilor, femeile nu se mărginesc să aibă pentru bărbații din familie, numai un sentiment potrivit legăturilor lor sociale, orânduite prin alianțe, ci ele îi iubesc cu toată vigoarea tinereții. Iar dacă intervin împrejurări favorabile, cedează cu ușurință pasiunii. In chipul acesta, ia naștere și incestul, atât de frecvent, mai frecvent decât putem ști.

Căutai să-mi explic cu aceste considerente, iubirea Martei.

Dar nici eu nu mă puteam lăuda din acest punct de vedere. Ce însemna altceva decât cel puțin începutul unei iubiri, regretul că Marta nu-mi ieșise în cale înaintea Mariei? Și, dacă iubiam în adevăr pe Marta, era firesc sau scuzabil sentimentul acesta?

Mă hotărîi ca, pe viitor, să mi-o apropii ca pe o soră. Mai mult: pentru a nu cădea victimă pornirii mele, care ar fi putut învinge judecata, în care nu mai aveam încredere, o voiu ruga să-mi înlesnească o întâlnire cu sora ei. A o vedea pe Maria, însemna pentru mine îndepărtarea de Marta, sau, mai corect, normalizarea raporturilor dintre noi.

Ochii ființei adorate, mirosul de crin proaspăt al trupului ei fraged, zâmbetu-i melancolic, mă vor trezi, vor da putere spiritului meu tulburat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Apoi, o voiu ruga dulce şi stăruitor să scurteze calvarul aşteptării şi să-mi primească mâna. Vom grăbi căsătoria şi, după aceea, vom face haz de slăbiciunea mea trecătoare.

Patru seri trecură fără să am un cuvânt, o ştire. Nici măcar nu puteam cerceta adresa Martei. Cum? Prin ce mijloace? Prin poliţie? M'aş fi descoperit şi aş fi compromis-o.

Constatai însă că dorinţa de a o vedea pe Marta, era la înălţimea necesităţii de a mă întâlni cu Maria. Nici n'am încercat să cercetez isvorul acestei dorinţi. Imi era teamă. Destul că, de câte ori gândul mă purta spre Marta, inima îmi bătea tot atât de puternic ca şi pentru Maria.

Sărman suflet rătăcit!

Vasăzică, savantul nostru uitase să ne spună că şi bărbaţii, caşi femeile, au aceeaş inimă, aceeaş structură şi urmează credincioşi aceeaş cărare a binelui sau a răului, după împrejurări. Că numai un exerciţiu de multe mii de ani al vieţii, modelează traiul după reguli orânduite de om, împotriva animalismului, consacrând morala monogamiei faţă de rătăcirea poligamă, judecata biruind inima şi poftele, cari nu cunosc nici un fel de graniţe intersexuale.

Deci, eram un rătăcit vinovat, un păcătos.

Iubiam de o potrivă pe Maria ca şi pe Marta şi toate încercările de a mă ridica biruitor, ca şi în trecut, deasupra vieţii, spre a o domina, fură zadarnice.

Singurele clipe de linişte erau cele închinate spitalului. Restul zilei şi toată noaptea, eram pradă pasiunilor, cari, pe măsură ce timpul se scurgea, deveneau tot atât de confuze ca şi gândurile mele.

Când aveam curajul să stau mai liniştit de vorbă cu mine însu-mi, rezultatul logicei mă înspăimânta. Nu se poate, îmi ziceam, şi dam din mâini, ca şi când aş fi vrut să alung un duh rău.

Dacă tu sau oricare din vechii mei prieteni m'aţi fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

găsit în halul acesta, te asigur că aş fi fost băgat într'o «casă de sănătate».

Factorul îmi aduse un vraf de corespondenţă, care îmi fusese adresată la moşie sau la Bucureşti.

Cetirea şi rezolvarea scrisorilor era o ocupaţie care făcea să-mi treacă timpul mai uşor şi cu mai puţine emoţiuni.

Prietenul Caer mă înştiinţa că fusese nevoit să plece la Carlsbad. Mă întreba unde mă mai găsesc şi dacă nu cumva sunt în voiajul de nuntă.

I-am răspuns la adresa indicată.

Despre progresul slăbirii vederii, nu-i spusei un cuvânt. La ce? Opera aceasta se săvârşea cu şi fără compătimirea cuiva.

Primii o scrisoare dela Lemaan, care, între altele, spunea:

«Faci rău că nu mă ţii în curent cu cercetările tale «despre Maria. Sau ai găsit-o şi acum crezi de cu«viinţă să mă dai uitării?! Dacă v'aţi căsătorit, îţi ex«prim aci sentimentele mele de bucurie sinceră şi vă «doresc fericire desăvârşită. Insă, dacă fatalitatea sau «nenorocirea v'au despărţit, nu uita că pe coastele Bos«forului, rătăceşte o inimă, care bate tot atât de pu«ternic pentru tine cât şi pentru fiinţa ce va să vină...»

Apoi mă anunţa că s'au depus pe numele Mariei, 1500 lire sterline, cari pot fi reclamate prin oricare sucursală a băncii M. B.

Dela moşie mi se raportează, ca deobiceiu, că trebuile «merg strună» şi că s'a început treerişul grâului, care dă foarte bine.

Scrisei Lemaanei mulţumindu-i călduros pentru interesul ce ne poartă; că voiu comunica Mariei despre banii ce i s'au depus. Nu-i spusei însă nimic despre încurcăturile mele amoroase şi nici despre cauza amânării căsătoriei sau despre felul de viaţă al Mariei. Nu făceam nici o aluzie la ceea ce ţinea cu orice preţ să-mi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aducă la cunoştinţă în fiecare scrisoare, dar am sfătuit-o să-şi îngrijească sănătatea cu toată atenţia.

Rezolvai însfârşit toată corespondenţa, dând numai-decât drumul răspunsurilor.

Tu ştii că în această privinţă, nu rămân dator niciodată.

XV

Dacă m'ai vedea cum sunt când îţi scriu aceste rânduri, mi-ai plânge cu adevărat de milă. Iţi povestesc cea din urmă întâmplare cu atâta desgust pentru viaţă şi cu un sentiment de profund dispreţ pentru mine.

După cum ştii, patru zile am aşteptat o ştire cât de neînsemnată, dela Maria.

In seara zilei a patra, câteva ciocănituri slabe, al căror ecou îl simt cum îmi găureşte inima ca un stilet, mă trezirâ din trapul nebun al gândurilor.

Deschisei plin de nădejde şi de bucurie.

Era Marta, cu faţa-i veselă, radioasă, ca după o mare biruinţă.

— Bună seara, dragul meu prieten. Iată, Maria îţi trimite o scrisoare, al cărei coprins trebue să fie de o însemnătate hotărîtoare şi pe care nu vrea să-l cunosc. Ceteşte-o şi dacă, după cum socotesc, înfăptuirea propunerilor ei ar reclama ajutorul meu, aibi curaj şi cere-mi-l. Ţi-l dau cu toată însufleţirea.

Luai scrisoarea şi avui intuiţia că cele coprinse în ea, îmi vor hotărî soarta. Când o primii dela Marta, voii să-i sărut mâna, dar şi-o retrase cu un gest de nervozitate.

O invitai să-şi scoată mănuşile şi să se distreze la pian. Execută un acord scurt şi banal fără să lepede mănuşile. Apoi trecu la birou şi se aşeză să cerceteze o notă de medicamente.

Rupând plicul, îi spusei:

— Te rog să-i spui Mariei, că i s'au depus 1500 lire

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sterline. De altmintrelea, îi voiu scrie amănunțit despre aceasta.

Nu apucai să termin, căci Marta se întoarse brusc către mine și mă întrebă cu o voce răgușită, de nerecunoscut:

— Ți-a scris Lemaan?

Se vede că impresia ce observă că-mi face întrebarea aceasta neașteptată de mine, fu cât se poate de surprinzătoare, căci imediat se grăbi să-mi dea explicații.

— Nu te neliniști. Maria mi-a vorbit adeseori despre Lemaan, ca de o protectoare sinceră și puternică. Și m'a făcut să înțeleg că numai ea ar fi în stare să-i scoată banii. Vei pricepe de ce te-m întrebat cu atâta nerăbdare, dacă știrea ce ai este dela buna voastră protectoare.

Terminându-și explicația pe un ton de mare indiferență, continuă să cerceteze nota de pe birou.

Eu rămăsesem cu scrisoarea între degete și priveam cu oarecare nedumerire la Marta. O forță nestrunită mă pironise într'o atitudine, căreia ea nu-i dădu nici o atenție.

Apoi, am început să descifrez rândurile Mariei. Lucrul mergea anevoe, fiindcă lupa de care mă serviam de obiceiu, fusese uitată la spital.

Descurcând-o cu maximum de răbdare, de care nervii mei obosiți dispuneau, cetii și recitii scrisoarea ca s'o înțeleg pe deantregul.

Dacă pentru mine, răvașul acesta a fost tot una cu o lovitură de măciucă bine aplicată, pentru tine, scump amic, practic cercetător al sufletului omenesc, poate fi un document prețios.

Îți trimit în copie partea cea mai caracteristică.

«...E adevărat că te iubesc. M'am cercetat deajuns. «Am simțit puternic aceasta. Totuș, știu că firea mea «închisă și melancolică nu te va face fericit. Marta îmi «spune că firea ta de asemenea s'a închis și te plânge, «făcându-mă răspunzătoare.

«Iată cum numai în două luni aproape, de când m'ai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

«regăsit, prietenia mea te-a schimbat. Mi-e teamă să «nu-ţi aduc nenorocire. De aceea, cred că ai putea fi «de o mie de ori mai fericit cu Marta. Ea este veselă, «distinsă, dornică de viaţă deschisă, ca şi tine.

«Iar eu aş gusta cu toată puterea sufletului meu «amărît, din dragostea voastră, pe care o binecuvintez «mai dinainte. Gândeşte-te serios. Ea te iubeşte ca şi «mine, poate! Ţie nu-ţi pote fi indiferentă!

«Apropie-te de ea, cunoaşte-o, iubeşte-o. Haide, «spune-i dorinţa mea, înlănţue-i gâtul cu braţele tale, «pune-i pe buze sărutul pe care nu-l cunosc şi nu-l «voiu cunoaşte, fă-o să-ţi jure credinţă şi devotaţi-vă «unul altuia.

«Nu-ţi cer să mă uiţi. Ne vom revedea. Te voiu «iubi şi mai departe ca pe un frate, ca pe un protector. «Nu te încrunta!

«Adu-ţi aminte de cele ce ţi-am spus cândva: eu «semăn nenorocire pe lume.

Maria»

Terminând-o de cetit, hârtia îmi scăpă jos. La sgomotul ce făcui s'o ridic, Marta întoarse capul şi mă privi cercetător. Apoi zâmbi drăgăstos.

Nu cunoştea în adevăr coprinsul scrisorii? Nu o prevenise Maria? De ce acea privire stranie? Mi se păru că se uită la mine cu ochii Mariei.

Eram prada unui joc macabru, iar sufletul mi se păru ca o minge aruncată de colo, dincolo, de mâini păgâne.

Marta se sculă şi, scoţându-şi mantaua, se apropie de mine cu braţele-i goale pe jumătate întinse.

— Haide, dragul meu, spune cu ce te-a putut supăra Maria?! Eşti transfigurat. Ochii îţi sticlesc şi mă învăluesc într'o căutătură ciudată. Ai încredere în Marta. Ea este bună şi te iubeşte cu toată puterea sufletului ei tânăr! Tu n'o iubeşti?

In clipa aceea, amice drag, mi-am perdut capul. Am

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cuprins-o în braţe şi am sărutat-o cu atâta patimă că. şi ea şi-a pierdut judecata.

Am culcat-o pe divan şi am admirat-o pe cât imprejurarea mi-a îngăduit, vreme îndelungată. Am stins lumina şi, cu mai mult curaj, ca un furios, am deşteptat-o cu un potop de sărutări. M'a înlănţuit cu braţele-i moi şi parfumate şi gura-i ferbinte ca focul, o căuta pe a mea.

Printre gemete cu greu înăbuşite, îmi şoptea:

— George! Ah, George! Sunt a ta!...

Imi vâjîia capul îngrozitor şi în urechi îmi pocneau sgomote ca de ciocane, care lovesc într'o tavă de aramă spartă.

Târziu, nu-mi dau seama cât timp trecuse, Marta se desprinse uşor, şi, după ce mă sărută cu multă sfială pe frunte, fără o singură vorbă măcar, se repezi la uşe şi, înainte de a-i pricepe gândul, ieşi.

Indată m'au coprins remuşcările. Vinovat faţă de Maria, îmi venea să-mi curm viaţa. Dar ea nu era vinovată, că un moment de rătăcire ne despărţise poate pentru totdeauna?

Poate că da. Insă aceasta nu mă scuteşte de răspundere şi nici de dispreţul meu şi al ei!

A doua zi, primii următoarele rânduri:

«Sunt vinovată, iartă-mă. O datorie şi un elementar «bun simţ mă împing cu o putere irezistibilă să plec. «Nu ne vom mai vedea niciodată.

«Incă odată te rog, iartă-mă. Adio!

Marta»

Soarta îmi era hotărîtă. Marta mă părăsea; Maria, căreia nu-i voiu putea ascunde greşeala, mă va dispreţui.

Făcui o sforţare uriaşe să mă reculeg şi să redevin stăpân pe judecată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Am recurs la ajutorul unui confrate. Îi încredinţai, fără să-i spun nume, toată drama sufletului meu şi-i arătai că am nevoe de luptă, spre a-mi păstra mintea întreagă.

La început, medicul mă luă în glumă. Dar văzând că lucrurile erau mai grave decât presupunea, îmi propuse ca atât cât mai pot, să prescriem împreună tratamentul.

De abia ne puturăm împotrivi crizelor nervoase, cari mă ameninţau.

Aveam friguri. Tremuram ca o frunză şi mă trezeam spunând vorbe fără şir. Confratele îmi explică într'o zi că slăbirea generală a organismului a înlesnit paludismului manifestările lui furioase. Se poate. Prin mijloace eroice mi se menţinea temperatura cât mai aproape de normal.

Am avut totuş, după cât am aflat mai târziu, câteva leşinuri.

Se poate, se poate! De un an, sistemul meu nervos slăbia pe ffece zi şi evenimentele nu fuseseră de natură să mă ajute.

Iubire, nesiguranţă, cercetări, descurajare, încordare continuă.

Iar rătăcirea de pe urmă pusese vârf suferinţelor şi astfel, fusesem doborît la pat!

XVI

Pentru a treia oară, fac drumul către Constantinopol, dar într'o stare sufletească cu totul alta decât până acum.

Aş fi nedemn de speranţele ce şi-a pus în mine bietul tata şi nici prietenia ta n'aş mai merita-o, dacă n'aş face din puterea de a voi, cu care altă dată mă mândream, unelta de muncă productivă şi de deşcătuşare prin dominarea slăbiciunilor, cărora am fost pradă atâta amar de vreme.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cele trei săptămâni de boală mi-au prins bine. Să crezi. Au fost prilej de însănătoşire sufletească. Ar părea paradoxal! Şi totuş, aşa este.

Când colegul, care m'a îngrijit, mi-a îngăduit să părăsesc camera şi să reiau firul treburilor, mi-am rânduit mai întâi corespondenţa.

Apoi, am luat măsuri pentru bunul mers al treburilor la moşie şi mi-am înaintat demisia din calitatea de medic şef al spitalului.

Am făcut o vizită prietenului Caer, care a rămas foarte consternat, aflând de cele petrecute şi mai ales că fusesem la o palmă de loc şi el nu ştiuse.

Mi-a zis:

— Eu nu înţeleg ca din cauza unei femei bolnave, să-ţi prăbuşeşti cu bună ştiinţă viaţa, care aparţine mai mult societăţii, decât ţie însuţi.

Tu, în special, ţi-ai desminţi înaintaşii, lăsându-te pradă remuşcărilor, sau unui sentimentalism bolnăvicios, caracteristic firilor slabe şi predispuse la misticism. Sus firea, George!

L-am îmbrăţişat ca pe un frate şi i-am promis că, după ce voi face o ultimă încercare pe lângă Maria, voi porni în tot cazul, pe drumul bătătorit al muncii, al vieţii celei adevărate.

La mânăstire, unde am fost după plecarea dela Caer, n'am găsit-o pe Maria.

Am fost informat că lipsise o lună şi jumătate şi că revenind, plecase însoţită de maica Fevronia la Bucureşti sau în altă parte.

I-am lăsat într'un plic procura şi avizul băncii M. B. din Constaotinopole.

Acasă, pe când supravegheam împachetarea bagajelor ce trebuiau trimise la Plopeni, administratorul moşiei îmi aduse un nou teanc de scrisori şi ziare.

Observai un plic cu mărcile republicei Otomane.

Avusei un moment de ezitare.

Mi se păru că şi Lemaan are o vină oarecare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Dar nu putui rezista şi desfăcui plicul, fără nici o emoţie. Iată cuprinsul scrisorii:

«Eşti nedrept cu mine. Ţi-am spus de atâtea ori «în scrisorile mele, că te iubesc. Sentimentul meu nu «are nimic din egoismul acela, care ţi-ar zdruncina fe«ricirea. Iată, pentru a-ţi dovedi dragostea mea, îţi de«clar solemn că îţi scriu pentru ultima oară, fără însă «a-ţi spune că voiu încerca să te şi uit, şi fără a mă «gândi vreodată la gestul sărmanei Emineh. N'aş res«pecta adevărul.

«Imi voi închina viaţa micuţului nostru, care îţi sea«mănă, şi iubirea ce-ţi voiu păstra până în clipa cea «din urmă, ne va servi — mie şi micului prinţ — de «pavăză în viaţă.

«Iţi cer un singur lucru: spune-mi dacă eşti sănătos «şi fericit. Mă vei linişti.

«Comunică-i Mariei binecuvântarea mea şi senti«mentul celei mai curate prietenii.

A ta, Lemaan

P. S. Micul meu prinţ, cu ochi negri ca ai tatălui lui, venind pe lume, mi-a luat o bună parte din să«nătate.

L.»

Cum vezi, dragul meu, nu era numai o poveste cu «părticica» din fiinţa mea, lăsată Lemaanei, în cele două săptămâni de plăceri comune.

Iată de ce, plecând către tine, mi-am ales drumul pe apă.

Este o datorie s'o văd pe Lemaan şi să-i cercetez sănătatea, care acum este mai preţioasă ca oricând.

Dar, dragul meu amic şi frate, se pare că bând paharul durerilor, am uitat pe fund partea cea mai groasă a drojdiei, care mi s'a păstrat cu desert.

Tăcerea Mariei am pus-o pe socoteala destăinuirilor Martei. Evident că, de astădată, nu mai aveam pe ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să-mi sprijin încercarea de a hotărî pe Maria să treacă peste rătăcirea care m'a făcut să sufăr atât de mult. Dar — mă gândeam — voiu lăsa timpul să opereze vindecarea sau să-mi scoată în cale pe Marta, cu care să încerc a stabili raporturi normale şi eventual să ne căsătorim.

Aşa judecam eu lucrurile în naivitatea cu care m'am ales pe urma moralei de strictă şi neîngăduitoare practică a vieţei ce-mi croisem în tinereţe.

Dar nu, amice; adevărul era cu totul altul şi gustarea lui tot atât de dulce, caşi stricnina.

Venind în Bucureşti, pentru vizarea paşaportului, găsii o scrisoare, care, după data poştei, trebue să fi sosit cu două săptămâni în urmă.

După scris, bănuii că e dela Marta. O desfăcui tremurând.

Vei zice: slab, slab, dragul meu.

Ei, da, sunt slab încă; mai am nevoe de timp, să mă reconfortez.

Dar ascultă:

«Iartă-mă, te rog, iartă-mă. Ar trebui ca acum, după «intrarea mea formală şi definitivă în monahism, să «nu mă mai preocupe nimic din trecut. Totuş, fiindcă «păstrez încă urme puternice ale unui sentiment de «recunoştinţă, mă simt datoare să te lămuresc, spre a «nu te perde în cercetări, care te-ar îndepărta de adevăr.

«La scrisorile mele, dacă le mai ţii, şi compară cu «atenţie scrisul cu al Martei!

«Judecă dece Marta, când venea pentru a-ţi aduce «salutul meu, nu-şi scotea niciodată mănuşile; dece nu «ţi-a dat adresa din oraş, dece se ferea să-i vezi faţa «de aproape!... De ce venea numai noaptea!...

«Te-am rugat de atâtea ori, cu lacrămi în ochi, să «faci încercări pentru a mă cunoaşte! Nu m'ai as«cultat.

«Îţi aminteşti că nu m'am dat în lături dela nimic,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

«spre a mă convinge dacă ai legături vinovate cu «Lemaan?

«Mă ştiai bolnavă, oribil de bolnavă! Ştiai că fiara geloziei răgeşte necontenit din sufletul meu.

«Şi totuş, pe Maria ai uitat-o, fiindcă aveai lângă «tine pe Marta.

«Necredinţa, uşurinţa! Iată păcatul, iată pedeapsa «ce primim împreună.

«Resemnează-te caşi mine şi uită pe Maria Marta.»

Ei, da, am priceput. Maria era Marta şi Marta era Maria. Iar eu, jucăria unor întâmplări cari, precum vezi, au trecut dincolo de mine, învingându-mă.

Femeea pe care o iubiam, mă pedepseşte cu părăsirea pentru totdeauna, fiindcă o trădasem în complicitatea ei, cu ea însăşi.

Mai departe, nu vreau să judec.

Judecă tu, cu mintea descătuşată de robia iubirii şi trage, dacă se poate şi crezi de cuviinţă, vre-o învăţătură din întâmplarea unui biet om, simplă jucărie în puterea tirană a unui capriciu de femee.

Iar ţie, Maria Marta, nu-ţi aduc nici o învinuire. Imi aleg, însă, din fiinţa ta, numai pe zâna cea mică, pe fetiţa care mi-a deschis drumul dureros al dragostei şi o aduc martoră înaintea conştiinţei, pentru curăţenia iubirii mele.

Ai iubit şi tu, Maria Marta. Dar ţi-a fost dat să-ţi porţi iubirea odată cu crucea, numai ca pe un ecou slab al dragostei celei creiatoare. Egoismul ţi-a oţelit voinţa şi cu această armă neînduplecată ţi-ai zdrobit inima. Dar... ai zdrobit-o în adevăr? Şi ai voit aceasta? Sau eşti jucăria unor elemente în afară de conştiinţă?

Să nu ai păreri de rău! Viaţa împreună ar fi fost un iad!

Iată de ce, prietene drag, plecând către tine, mă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

simt complect resemnat. Şi, în acelaş timp, integrat vieţii active, utile, demne.

Simt, între cele două părţi ale vieţii, o barieră puternic ferecată cu lacătele voinţii celei mai tari.

Trecutul se pogoară ca într'un cosciug, pentru a nu se mai arăta. Viitorul este poarta larg deschisă, prin care pornesc către viaţa cea adevărată.

Mai întâi viaţa creiatoare; pe urmă femeea, ca un accesoriu al vieţii, în nici un caz ca o piedică.

Şi totuş! Peste câteva ore, voiu fi lângă tine, o, Lemaan!...

SFARŞIT

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu neglijaţi să citiţi romanele scrise de d-nul Maurice Dekobra, şi apărute în Editura «Cugetarea»

Cu nima 'ntristată
(Mon Coeur au Ralenti) Lei 55.—

Madona din Tren
(La Madone des Sleepings) Lei 58.—

Gondola cu Himere
(La Gondole aux Chimères) Lei 58.—

Serenada Călăului
(Sérénade au bourreau) Lei 60.—

Acestea sunt lucrările d-sale de căpetenie, cari au avut un succes răsunător în toate ţările, şi cari şi la noi cuceresc din ce în ce mai mult pe cititori.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Romane apărute în Editura «Cugetarea»:

Leonid Leonow: Hoţul	Lei 55
Thomas Man: Moartea la Veneţia	» 60
Antologie rusă: Zece prozatori	» 55
Victor Hugo: Oamenii Mării (2 vol.)	» 90
Emile Zola: Munca (2 vol.)	» 90
» Otrava (2 vol.)	» 110
Dostoievski: Amintiri din casa Morţilor	» 58
Anatole France: In floarea Vieţii	» 58
Pierre Loti: Pescarul din Islanda	» 50
M. Artzibaşew: Sanin	» 58
Maxim Gorki: Mama	» 38
Grazia Deledda: Fuga în Egipt	» 55
Honoré de Balzac: Talismanul Miraculos	» 60
Delafras: Micul Sacrificiu	» 40

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

